

İLLER&Belediyeler

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ DERGİSİ MAYIS-HAZİRAN 2019 • SAYI:853-854

FATMA ŞAHİN YENİDEN TBB BAŞKANI

KENTSEL DÖNÜŞÜM
NEDİR?

KENTSEL DÖNÜŞÜMDE
ÖRNEK KENT
STOCKHOLM

KENTSEL TASARIM
SÜZGEÇİNDE KENT
PLANLAMASI

İMAR PLANLARININ
İPTALİ DAVALARI

TURGUT CANSEVER MİMARİSİ

Türkiye Belediyeler Birliği adına sahibi
Fatma ŞAHİN
Türkiye Belediyeler Birliği Başkanı
(Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı)

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Doç. Dr. Birol EKİCİ

Danışma Kurulu

Yusuf Ziya YILMAZ
Kadir KARA
Mücahit YANILMAZ
Dr. Hasan AKGÜN
Dr. Veysel TIRYAKI
İsmail DESTAN
Prof. Dr. Adem ESEN
Prof. Dr. Recep BOZLAĞAN
Prof. Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN
Prof. Dr. Tekin AKDEMİR
Doç. Dr. Asım BALCI
Dr. Buğra GÖKÇE
Dr. Rüstem KELEŞ
Hasan KILCA
Muhsin ERYILMAZ
Gaye DOĞANOĞLU
Ali KARAASLAN

Yayın Kurulu

Zekeriya ŞARBAK
Ahmet KAZAN
Ahmet OKAY
Cenk KADIOĞLU
Cüneyt TÜRKMEN
Fikret GÜLTEKİN
Gülfem KIRAC KELEŞ
Halil İbrahim AZAK
Nilüfer SİVRİKAYA
Tuğçe ÖZKAN
Yüksel KOÇAK
Zeliha MERCİMEK

İçerik ve Tasarım

Kurumsal Yayıncılık
Baha GÜLTEKİN

Yönetim Yeri

Tunus Caddesi No. :12
Kavaklıdere - ANKARA
Tel: (0312) 419 21 00(pbx)
Faks: (0312) 419 21 30
e-posta: dergi@tbb.gov.tr

Yayın Türü

Dergimiz ayda bir yayımlanan
yaygın süreli yayındır.
Mayıs-Haziran Sayı: 853-854
Birleştirilmiş Sayıdır.

Basım Tarihi: 25/07/2019
ISSN 1308-6707

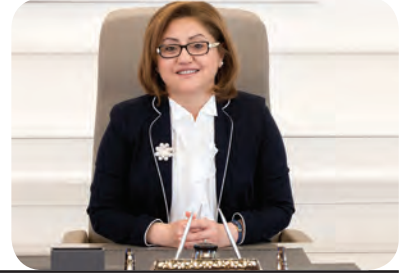
Baskı

GÖKÇE OFSET MATBAACILIK LTD. ŞTİ.
İvogsan Ağaç İşleri Yapı Kooperatifi 21 Cad.
1372. Sok. No22 Yenimahalle / ANKARA
Tel: 0 312 395 93 37
Fax: 0312 395 93 39

www.tbb.gov.tr

**TBB Dergi Yayın ve Yazım
İlkeleri Madde 8**

Dergide yayımlanan çalışmalarındaki fikirler ve
görüşler tamamıyla yazarı aittir.
Görüş ve önerileriniz için:
dergi@tbb.gov.tr

Fatma Şahin

Türkiye Belediyeler Birliği ve
Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı

Kıymetli Okurlar,

Türkiye'nin belediyecilik alanındaki en uzun soluklu yayını olan İller ve Belediyeler dergisinin büyük bir özen ve titizlikle hazırlanan yeni sayısını sizlerle buluşturmanın heyecanı içerisindeyiz.

31 Mart 2019 tarihinde yapılan Mahalli İdareler Genel Seçimlerinin ardından Birlik başkanı ve encümen üyelerinin seçildiği ilk meclis toplantımız, belediye başkanlarımız ve meclis üyelerimizin katılımıyla gerçekleştirildi. Yapılan oylama neticesinde bir kez daha Türkiye Belediyeler Birliği başkanlığı görevine seçilmiş olmaktan dolayı duyduğum kıvanç ve mutluluğu sizlerle paylaşmak isterim. Bugüne kadar olduğu gibi yeni dönemde de belediyelerimizle güç ve gönül birliği içerisinde, ayırım yapmaksızın, demokratik, şeffaf ve çoğulcu bir yönetim anlayışıyla faaliyetlerimizi sürdüreceğimize inanıyorum. Bu vesile ile şahsımı bu önemli göreve layık gören tüm meslektaşlarıma ve meclis üyelerimize şükranlarımı sunuyorum.

Birliğimiz, 1945 yılından bu yana belediyelerimizin gelişmesi ve kalkınması için faaliyet yürütmektedir. 74 yıllık tecrübesi ve bilgi birikimiyle, ülkemizdeki 1389 belediyemizi tek çatı altında bir araya getiren Birliğimiz, eğitimden hukuki desteğe, lobi faaliyetlerinden yurt içi ve yurt dışı işbirliklerine kadar belediyelere her konuda destek vermeyi ve rehberlik etmeyi amaçlamaktadır.

Küreselleşen günümüz dünyasında kentlerimiz artık büyük bir yarışın içerisinde. Bu yarışta geride kalmamak adına söylem ve eylem birliği oluşturmamız gerekmektedir. Rekabette öne çıkabilmek için bilgi, teknoloji ve finansı yönetebilmeli, ülkemizin ihtiyaç ve önceliklerine uygun bir akıllı şehir vizyonu geliştirmeliyiz. Şehirlerimizi teknolojik gelişmelerle buluştururken çevresel kalkınmayı da göz ardı etmemeliyiz. Unutmamalıyız ki doğa bize değil, biz doğaya muhtacız. Gelecek nesillere yaşanabilir bir dünya bırakabilmek adına, bizlere emanet edilen bu şahane ekosistemi korumalı ve yerel yönetimler olarak bu konuya hassasiyetle yaklaşmalıyız. Saygıdeğer Hanımefendi Emine Erdoğan öncülüğünde başlatılan Sıfır Atık Projesini TBB olarak çok önemsiyor, belediyelerimizle birlikte sıfır atık konusunda farkındalığın artırılması için çaba sarf ediyoruz.

Dergimizin yeni sayısında önemli belediyecilik hizmetlerinden biri olan "imar" konusuna geniş yer ayırdık. Bu konuda önemli projeler hayat geçiren Aydın Büyükşehir Belediye Başkanı Sayın Özlem Çerçioğlu ve Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç dergimizin konuğu oldu. Ayrıca, ünlü Türk mimar ve düşünür merhum Turgut Cansever'in kızı Mimar Emine Ögün ile de keyifli bir söyleşi gerçekleştirdik.

Dergimizin mayıs/haziran sayısını okurlarımızın takdirine sunarken; yeni dönemde halkımızın oylarıyla göreve seçilen belediye başkanlarımıza ve meclis üyelerimize başarılar diler, bugüne kadar dergimize verdiğiniz destek için teşekkür ederiz.

Saygılarımla...

içindekiler

04

Fatma Şahin Yeniden TBB Başkanı

10

Kentsel Dönüşüm Nedir?

16

İmar Planlarının İptali Davaları

26

Ekolojik Kentsel Dönüşümde Örnek Kent: Stockholm

09 GAZİANTEP BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ'NE ABD'DEN ENERJİ ÖDÜLÜ

20 "SERT" KENTSEL YENİLEME
YAKLAŞIMLARININ "YUMUŞAK"
ALTERNATİFLERİ

25 MURATPAŞA'DA 3 BİN 710 KONTEYNER YER
ALTINDA

29 ÇÖPLER KAYNAK OLUYOR

33 HAYRETTİN GÜNGÖR, TARİHİ KENTLER
BİRLİĞİ BAŞKANI SEÇİLDİ

34 KENTSEL TASARIM SÜZGEÇİNDE KENT
PLANLAMASI

42 AVRUPA BİRLİĞİ BÖLGELER KOMİTESİ
TOPLANTISI TAMAMLANDI

43 BİRLİĞİMİZ FİLİSTİN'DE İFTAR PROGRAMI
DÜZENLEDİ

30

Şehir Merkezi Nasıl Dönüşüyor?
Dr. Memduh Büyükkılıç

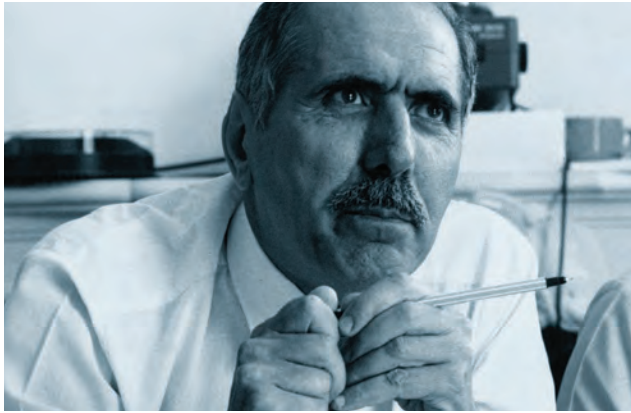
38

Özlem Çerçioğlu: “Şehrimi ve Aydınlıları bir evlat gibi karşılıksız seviyorum”

48

Turgut Cansever ve Mimarisinde
Nazarî-Amelî İlişkisi

54

Emine Ögün: “Şehirlerimiz bu şekilde büyümemeli”

44 YEREL FİNANSAL KAPASİTE GELİŞTİRME
ÇALIŞTAYI

45 BELBİS’İ TERCİH EDEN
BELEDİYELERİMİZİN SAYISI ARTIYOR

46 TÜRK DÜNYASI MÜHENDİSLİK, MİMARLIK
VE ŞEHİRCİLİK FORUMU

53 KONYA’DA 515 KİLOMETRELİK
BİSİKLET YOLU

60 KONAK’TA DİJİTAL YENİLİK

62 TÜRKİYE’NİN İLK EKOLOJİK ÇOCUK YUVASI

64 ENGELLİ ARAÇLARINDA “ENGEL” KALKIYOR

65 LOBİ FAALİYETLERİ

67 MEVZUAT

75 SORU-CEVAP

FATMA ŞAHİN YENİDEN TBB BAŞKANI

31 Mart 2019 Mahalli İdareler Genel Seçimlerinin ardından gerçekleştirilen Türkiye Belediyeler Birliği 2019 Yılı Meclis Toplantısında TBB ve Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı Fatma Şahin yeniden TBB Başkanlığına seçildi.

Fuat Oktay
Cumhurbaşkanı Yardımcısı

Cumhurbaşkanı Yardımcısı Fuat Oktay ile Çevre ve Şehircilik Bakanı Murat Kurum'un teşrif ettiği toplantıya çok sayıda belediye başkanı ve meclis üyesi katılım sağladı. Ankara'da yapılan toplantı kapsamında Birlik Başkanı Fatma Şahin'in başkanlığında görev yapacak encümen üyeleri de seçimle belirlendi.

“BİZİM MEDENİYETİMİZ BİR ŞEHİR MEDENİYETİDİR”

Protokol konuşmasına Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın selamlarını ileterek başlayan Cumhurbaşkanı Yardımcısı Fuat Oktay, 31 Mart'ta seçilerek yerelde görev alacak tüm belediye başkanları ve belediye meclis üyelerine başarılar diledi. Geçmişten günümüze Türk şehircilik anlayışına değinen Oktay,

“Bizim medeniyetimiz bir şehir medeniyetidir. Kadim kültürümüzün ince ruhunu yansıtan gezgin ve şairler ‘Türkler şehirlere adeta ruhaniyet veriyor, taş ellerinde canlanıyordu.’ diye ifade etmişlerdir.” dedi. Şehirlerin kimliğinin insanların doğal bir parçası haline geldiğini ifade eden Oktay, bu sebeple her zaman şehirlerin idaresine, idamesine ve yaşanan bölgelerde taş üzerine taş koyacak her bir kişiye büyük önem verdiklerini aktardı. 17 yıl boyunca şehirlerdeki sorunları çözmek için önemli düzenlemeler yaptıklarını belirten Oktay, belediyelerin mali ve kurumsal yapılarının güçlenerek yerel ihtiyaçların en iyi şekilde karşılanması için mevzuat değişikliklerini uygulamaya koyduklarını, hukuki düzenlemelerin yanı sıra şehirlerin çehresinin

Cumhurbaşkanı Yardımcısı Fuat Oktay, Türkiye Belediyeler Birliğinin kuruluşundan bu yana belediyelerin çatı kuruluşu olarak yardımlaşma, iş birliği ve koordinasyonu sağladığını anlatarak Birliğin, belediyelerin görev alanına giren konularda hayata geçirdiği projeleri beğeniyle takip ettiğini söyledi.

Murat Kurum
Çevre ve Şehircilik Bakanı

Ülkemizde çarpık kentleşme sorununun yaşandığına dikkat çeken Bakan Kurum, “Şehri bir binalar topluluğu olarak görmeyip bir bütün olarak planlamak zorundayız. Kentsel dönüşüm yadsınamaz bir gerçek. Bu işin siyaseti yok.” dedi.

değişmesine katkı sağladıklarını ve çarpık kentleşme, gecekondulaşma gibi sorunları belediyelerin desteğiyle ortadan kaldırdıklarını kaydetti. Şehirleri dönüştürürken kendi kendine yeten yerleşim yerleri inşa etmeye özen gösterdiklerinin altını çizen Oktay, büyükşehir uygulamaları ile belediyeçiliğe yeni bir boyut kazandırdıklarını söyleyerek sürdürülebilir çevre, yatay mimari, 2023 yeşil şehir vizyonu, millet bahçeleri, millet kırathaneleri, sıfır atık projesi ve dayanıklı şehirler gibi konularda yapılan çalışmalar hakkında bilgiler verdi. Oktay son olarak; Türkiye Belediyeler Birliğinin kuruluşundan bu yana belediyelerin çatı kuruluşu olarak yardımlaşma, iş birliği ve koordinas-

yonu sağladığını anlatarak Birliğin belediyelerin görev alanına giren konularda hayata geçirdiği projelerini beğeniyle takip ettiğini söyledi.

“KENTSEL DÖNÜŞÜM YADSINAMAZ BİR GERÇEK”

Çevre ve Şehircilik Bakanı Murat Kurum ise Bakanlığın faaliyetlerine ilişkin bilgiler verdiği konuşmasında kimlikli şehirler oluşturmak adına yapılan çalışmaları aktardı. Kurum, daha güçlü bir Türkiye’nin kimlikli şehirlerle sağlanacağını söyleyerek, “Güçlü bir irade ile istişare mekanizmalarımızı açık tutmamız gerekiyor. Bunu yaparsak geleceği planlayabiliriz.” dedi. Ülkemizde çarpık kentleşme sorununun yaşandığına dik-

kat çeken Bakan Kurum, “Şehri bir binalar topluluğu olarak görmeyip bir bütün olarak planlamak zorundayız. Kentsel dönüşüm yadsınamaz bir gerçek. Bu işin siyaseti yok.” dedi.

Belediye başkanlarıyla birlikte kentsel dönüşümde kararlı olduklarını ifade eden Kurum, Bakanlığın kentsel dönüşüm çalışmaları hakkında detaylı bilgiler verdi. Kurum konuşmasında “Sıfır Atık Projesi”ne yer vererek, projeyi belediyelerle birlikte başarılı bir şekilde yürüttüklerini ve proje kapsamında çok sayıda kamu kuruluşunda sıfır atık sistemine geçtiklerini ifade etti. Kurum, konuşmasını belediye başkanlarına başarı temennileriyle sonlandırdı.

“BUGÜN, BU SALON ANADOLU’NUN SESİ, ANADOLU’NUN RENGİDİR”

Konuşmasında sık sık birlik ve beraberlik vurgusu yapan TBB ve Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı Fatma Şahin, “75 yıl önce Türkiye’nin ve dünyanın vizyonuna baktığımız zaman bu Birliğin kurulmasının ne kadar önemli olduğunu görüyoruz. Tek çatı altında hangi partiden olursa olsun, bütün Anadolu’nun temsil edildiği bu yapı bugüne kadar güçlenerek geldi. 31 Mart yerel seçimlerinin ardından bugün burada seçilmiş başkanlarımızla birlikteyiz. Hepinize başarılar diliyorum. Bugün, bu salon Anadolu’nun sesi, Anadolu’nun rengidir. Yeni dönem hayırlı olsun.” dedi. Ayrıştırmadan, kutuplaştırmadan, kapsayarak, kuşatarak gidilecek daha çok yolun olduğunu söyleyen Başkan Şahin, “Eğitimden sağlığa ve ulaşımaya kadar daha yapılacak çok işimiz var.” diyerek iş birliği ve güç birliğinin önemi ne dikkat çekti. Ekonomik kalkınmanın yeterli olmadığına altını çizen Başkan Şahin, “Yerel kalkınma, hedeflere en yakın olduğumuz alan. Yalnızca ekonomik kalkınma yetmez, sosyal kalkınma sağlanmalı. İş birliğine ve güç birliğine ihtiyacımız

var. Yeni Mimar Sinanlar yetiştirmek zorundayız. Kardeş olmak zorundayız. Hacı Bayram Veli’nin dediği gibi “Gönlü taş olanın şehri de taş olur, gönlünde aşk olanın şehri gülistan olur.” Gelin memleket aşkıyla şehirlerimizi gülistan edelim ve şehrimiz için, dünyamız için, geleceğimiz için aldığımız bu mirası geleceğe taşıyalım.” şeklinde konuştu.

Başkan Şahin’in konuşmasını tamamlamasının ardından kürsüye gelen TBB Genel Sekreter V. Ahmet Kazan 2018 Yılı Faaliyet Raporuna ilişkin meclisi bilgilendirdi.

2018 Yılı Bütçe Kesin Hesabının Görüşülmesi, Sosyal Denge Sözleşmesi İçin Yetki Verilmesi, Kadro ve Derece Değişikliği, Sözleşmeli Personelin Ücretlerinin Belirlenmesi başlıklı gündem maddeleri görüşülerek oy birliğiyle karara bağlandı.

TBB ENCÜMEN ÜYELERİ BELİRLENDİ

Yapılan oylama neticesinde encümen üyeleri belirlendi. Buna göre; Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı Alınur Aktaş, Manisa Büyükşehir Belediye Başkanı Cengiz Ergün, Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Memduh Büyükkılıç, Trabzon

Büyükşehir Belediye Başkanı Murat Zorluoğlu, Ağrı Belediye Başkanı Savcı Sayan, Yozgat Belediye Başkanı Celal Köse, Şırnak Belediye Başkanı Mehmet Yarka, Yenimahalle Belediye Başkanı Fethi Yaşar, Mamak Belediye Başkanı Murat Köse, Kepez Belediye Başkanı Hakan Tütüncü, Odunpazarı Belediye Başkanı Kazım Kurt, Konak Belediye Başkanı Abdül Batur, Büyükçekmece Belediye Başkanı Hasan Akgün, Silivri Belediye Başkanı Volkan Yılmaz TBB encümen üyeliğine seçildi.

Konuşmasında sık sık birlik ve beraberlik vurgusu yapan TBB ve Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı Fatma Şahin, “75 yıl önce Türkiye’nin ve dünyanın vizyonuna baktığımız zaman bu Birliğin kurulmasının ne kadar önemli olduğunu görüyoruz.” dedi.

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ GENEL SEKRETERLİĞİNE “BİROL EKİCİ” ATANDI

Antalya Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreterliği görevini yürüten Birol Ekici, Türkiye Belediyeler Birliği Genel Sekreterliğine atandı.

18 Haziran 2019 tarihinde görevine başlayan Birol Ekici; daha önce Sayıştay Başkanlığında denetçilik, çeşitli ilçelerde kaymakamlık, İçişleri Bakanlığında personel şube müdürlüğü, mülkiye başmüfettişliği; Başbakanlıkta idareyi geliştirme başkanlığı, Antalya İl Özel İdaresinde genel sekreterlik, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığında strateji geliştirme başkanlığı, bakanlık müşavirliği, müsteşar yardımcılığı, Milli Eğitim Bakanlığında müsteşar

yardımcılığı ve Antalya Büyükşehir Belediyesinde genel sekreterlik görevlerinde bulundu.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından koordine edilen Bürokrasi ve Kırtasiyeciliğin Ölçümü ve Azaltılması Projesini yürüten Ekici; 2009-2011 yılları arasında Türkiye’de Saydamlığın Artırılması ve Yolsuzlukla Mücadelenin Güçlendirilmesi Yürütme Kurulu Üyeliği yaptı.

Birol Ekici; bakanlık müşavirliği, müsteşar yardımcılığı, Milli Eğitim Bakanlığında müsteşar yardımcılığı ve Antalya Büyükşehir Belediyesinde genel sekreterlik gibi farklı görevlerde bulundu.

GAZİANTEP BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNE ABD'DEN ENERJİ ÖDÜLÜ

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Çevre Dostu Kamu Binası Dönüşüm Projesi, Amerika Birleşik Devletleri'nin Teksas Eyaleti Dallas kentinde düzenlenen 4'üncü Uluslararası Sürdürülebilir Yapılar Sempozyumu kapsamında gerçekleştirilen "ISBS2019 Sürdürülebilirlik Ödülü-En İyi Sürdürülebilir Uygulamalar Yarışması"nda Sürdürülebilir Tesis Yönetimi kategorisinde birincilik ödülüne layık görüldü.

İlki 2010 yılında organize edilen Uluslararası Sürdürülebilir Yapılar Sempozyumunun dördüncüsü Amerika Birleşik Devletleri'nde, 18-20 Temmuz 2019'da Ankara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Texas Tech Üniversitesi, Texas A&M Commerce Üniversitesi iş birliğinde, Amerikan Mimarlar Enstitüsü ve ABD Yeşil Binalar Derneğinin desteğinde gerçekleştirildi. Sempozyumda; sürdürülebilir yapı tasarımı, sürdürülebilir yapı malzemeleri, sürdürülebilir kentsel tasarım, mühendislik bilimlerinde sürdürülebilirlik ve çevre politikaları ve uygulamaları olmak üzere 5 temel konu ele alındı. Sempozyum çerçevesinde bu yıl ilk kez düzenlenen "ISBS2019 Sürdürülebilirlik Ödülü-En İyi Sürdürülebilir Uygulamalar Yarışması'nda çok sayıda proje dere-

ceye girmek için yarıştı. Yarışma sonunda; akademisyenlerden ve kent uzmanlarından oluşan yarışma jürisi, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Çevre Dostu Kamu Binası Dönüşüm Projesi'ni, sürdürülebilir tesis yönetimi kategorisinde birinci seçti.

PROJE HAKKINDA

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Çevre Koruma Daire Başkanlığı Yenilenebilir Enerji Şube Müdürlüğü tarafından hayata geçirilen Çevre Dostu Kamu Binası Dönüşüm Projesi; kamu kuruluşlarında ofis konforu, sağlıklı çalışma konforu gibi değerlerden ödün verilmeden yapılan, enerji tüketiminin azaltılmasına yönelik, "enerji verimliliği" çalışmalarını kapsıyor. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Çevre Dostu Kamu Binası

olabilmek için çalışmalarını 2013 yılından itibaren sürdüren müdürlük, her yıl teknolojiyi ve binalarda yeni enerji verimliliği yöntemlerini takip ederek çalışmalarına devam ediyor. Gaziantep Belediyesi hizmet binasının enerji etütleri çerçevesinde enerji tasarrufu potansiyeli belirlendi, enerji tüketiminin ve maliyetlerinin azaltılması için enerji verimliliğinin artırılmasına dönük alınabilecek önlemler sunuldu. Etüt sonucunda ortaya çıkan verimlilik artırıcı projeler, yönetim tarafından önceliklendirilerek uygulamaya alındı. Çalışmalar sonunda Çevre Dostu Kamu Binası Dönüşüm Projesi tamamlandı. Gaziantep Büyükşehir Belediye Binası, "mükemmel" seviyede, İngiltere Yeşil Bina Sertifikası almaya hak kazandı.

KENTSEL DÖNÜŞÜM NEDİR?

Abdurrahman KELEŞ
TBB Genel Sekreter Yardımcısı

Kent mekânlarının iyileştirilmesine yönelik müdahale şekillerini yönlendiren, ülkelerin sosyal, yasal, yönetsel ve ekonomik yapılarının farklılığı olmuştur. Vurguladıkları vizyon, amaç, strateji ve yöntemlere göre farklılık gösteren bu müdahale biçimleri; sorunlu kentsel mekânların, planlı bir biçimde, daha iyi şartlara ulaşması ortak noktasında buluşmaktadırlar.

Türk Dil Kurumu sözlüğünde yer alan dönüşüm kelimesinin anlamından hareket ile, (Dönüşüm: Olduğundan başka bir biçime girme, başka bir durum alma) Kentsel Dönüşüm: kentsel alanların var olan durumundan başka bir biçime girmesi, başka bir durum almasıdır. Bu bağlamda kentsel dönüşüm süreci; kentsel sorunların çözümünü sağlayan ve değişime uğrayan bir bölgenin ekonomik, fiziksel, sosyal ve çevresel koşullarına kalıcı bir çözüm sağlamaya çalışan kapsamlı bir vizyon ve eylem planı olarak tanımlanabilmektedir.

KENTSEL DÖNÜŞÜMÜN TÜRKİYE'DEKİ GELİŞİMİ

Cumhuriyet döneminde, özellikle Ankara başta olmak üzere, planlama çalışmaları yapılmıştır ve 1930'lar, planlamanın belli bir sistem üzerine oturtulmaya çalışıldığı bir dönem olarak görülmektedir. İmar planlamaları ile yeni konut alanlarının düzenlenmesi, yolların açılması gibi temel imar faaliyetlerinin başladığı ve Ankara'dan diğer Anadolu kentlerine yayılmaya başladığı bu dönemde; mahalle plânları, köy planları, eski kentlerin plânları, yeni kent planları, bölge planları yapılmaya başlanmıştır. Daha sonra, 1956'da yürürlüğe giren 6785 sayılı İmar Kanunu'yla; belediye sınırları içindeki planlama ve yapılaşma konuları ile ruhsat alma işlemleri, belli kriterlere bağlanmış ve imar plânı çalışmalarında, çalışma alanının belirli bir nüfus yoğunluğu taşıması zorunluluğu getirilmiştir. 1961 yılında kurulan Devlet Plânlama Teşkilatı sayesinde, ekonomik plânlama anlayışı yayılmış, bölgesel plânlama anlayışının da gelişimine katkıda bulunulmuştur. 1985 yılında yürürlüğe girmiş olan 3194 sayılı İmar Kanunu, kentlerin yaşadığı çarpık ve plânsız yapılaşmanın neden olduğu, ayrıca hızlı göç ve nüfus artışı sebebi ile oluşan olumsuzlukları gidermek amacıyla kabul edilmiştir. Bu Kanun'un kapsadığı plânlar şu şekildedir:

- Bölgesel plânlar, çevre düzeni plânları, imar plânları (Nazım imar plânı, uygulama imar plânı). Sonuç olarak, Türkiye kentlerinin, yurtdışındaki gelişmiş ülke kentleri ile yarışabilmesi için, gereken tüm çalışmaların yapılmaya çalışılmasına rağmen; bunu uygulamaya geçirebilecek yaptırım, maddî kaynak ve halk katılımının yetersiz durumda olması sebebi ile, geliştirilmiş olan tüm plânlama çalışmalarına rağmen, yeterince sonuç almaya yetmemiştir.

6306 sayılı Kanun kapsamında parsel bazında yapılan dönüşüm işlemlerinde geline nokta itibarıyla, harç ve ücret muafiyetleri dışında gerçek bir dönüşümden söz etmek mümkün değildir.

KENTSEL DÖNÜŞÜM UYGULAMALARI

Ülkemizde son yıllarda özellikle 6306 sayılı Kanun kapsamında, gerek parsel bazlı gerekse ada veya hut daha büyük çapta alan bazında dönüşüm projeleri yapılmaktadır. Bu manada yapılan kentsel dönüşüm projelerinin başarılı bir şekilde sonuçlanmamasının nedenlerini ortaya koymak gerekir.

6306 sayılı Kanun kapsamında parsel bazında yapılan dönüşüm işlemlerinde geline nokta itibarıyla, harç ve ücret muafiyetleri dışında gerçek bir dönüşümden söz etmek mümkün değildir. Ayrıca, Bakanlık tarafından ödenen kira bedelleri de, merkezi

idareye ciddi bir ekonomik yük teşkil etmiştir. Parsel bazlı dönüşümden ziyade alan bazlı kentsel dönüşümüne önem verilmesi, hem planlama hem de yaşanılabilir mekanlar açısından daha doğru olacaktır. Bununla beraber şehircilik ve eşitlik ilkesi bakımından, yapılacak plan tadilatlarının, en az ada bazında yapılması gerektiği hususunu tekrar hatırlatmakta fayda vardır. Ancak burada şu soruyu da sormak gerekir. 6306 sayılı Kanun kapsamında gerek vatandaşların talebi, gerekse belediyelerin talebine binaen, riskli alan olarak ilan edilen kaç yer vardır? Bunların kaç hayata geçirilmiştir? Birçok bölgede riskli alanlar ilan edilmiş, hatta kira yardımları yapılmıştır. Ancak gerekli analiz yapılmadığı ve teknik detaylara inilmediği için söz konusu alanlar riskli alan olarak beklemektedir. Bu bölümde Kentsel dönüşüm çalışmasında 6306 sayılı Kanun ile 5393 sayılı Kanun uygulamalarının karşılaştırması yapıp, özetle yapılacak olan iş ve işlemler izah edilecektir.

KENTSEL DÖNÜŞÜM VEYAHUT RİSKLİ ALANIN İLAN EDİLMESİ

Öncelikli olarak kentsel dönüşüm çalışması 6306 sayılı Kanun kapsamında yapılacak ise: TOKİ veya idare veya, alanda taşınmaz maliki olan gerçek veya özel hukuk tüzel kişileri riskli alan belirlenmesine ilişkin bilgi ve belgeleri ihtiva eden dosyaya istinaden Bakanlıktan riskli alan tespit talebinde bulunabilir. Bakanlıkça, uygun görülen talepler Cumhurbaşkanına sunulur. Ayrıca, yine riskli alan belirlenmesi için alanda taşınmaz maliki olan gerçek veya özel hukuk tüzel kişileri, riskli alan belirlenmesine ilişkin bilgi ve belgeleri ihtiva eden dosya ile birlikte Bakanlık veya İdareden riskli alan tespit talebinde bulunabilir. İdareye yapılacak talepler Bakanlığa iletilir. Bakanlıkça uygun görülen talepler, Cumhurbaşkanına sunulur.

Öncelikli olarak kentsel dönüşüm çalışması 6306 sayılı Kanun kapsamında yapılacak ise: TOKİ veya idare veyahut alanda taşınmaz maliki olan gerçek veya özel hukuk tüzel kişileri riskli alan belirlenmesine ilişkin bilgi ve belgeleri ihtiva eden dosyaya istinaden Bakanlıktan riskli alan tespit talebinde bulunabilir. Bakanlıkça, uygun görülen talepler Cumhurbaşkanına sunulur.

Cumhurbaşkanı tarafından riskli alan ilan edilmesinden sonra karar Resmi Gazete’de yayımlanır. 5393 sayılı Kanun kapsamında yapılacak ise; Belediye, belediye meclisi kararıyla; konut alanları, sanayi alanları, ticaret alanları, teknoloji parkları, kamu hizmeti alanları, rekreasyon alanları ve her türlü sosyal donatı alanları oluşturmak, eskiyen kent kısımlarını yeniden inşa ve restore etmek, kentin tarihi ve kültürel dokusunu korumak veya deprem riskine karşı tedbirler almak amacıyla kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri uygulayabilir. Bir alanın kentsel dönüşüm ve gelişim alanı olarak ilan edilebilmesi için yukarıda sayılan hususlardan birinin veya birkaçının gerçekleşmesi ve bu alanın belediye veya mücavir alan sınırları içerisinde bulunması şarttır.

Büyükşehir belediye ve mücavir alan sınırları içinde kentsel dönüşüm ve gelişim projesi alanı ilan etmeye büyükşehir belediyeleri yetkilidir. Büyükşehir belediye meclisince uygun görülmesi halinde ilçe belediyeleri kendi sınırları içinde kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri uygu-

layabilir. Büyükşehir belediyeleri tarafından yapılacak kentsel dönüşüm ve gelişim projelerine ilişkin her ölçekteki imar planı, parselasyon planı, bina inşaat ruhsatı, yapı kullanma izni ve benzeri tüm imar işlemleri ve 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu’nda belediyelere verilen yetkileri kullanmaya büyükşehir belediyeleri yetkilidir.

PLAN YAPIM VE ONAMA SÜREÇLERİ

6306 sayılı Kanun kapsamında riskli alan edildikten sonra planlama aşamasına geçilir. Belediyeler, plan yapma ve onama yetkilerini Çevre ve Şehircilik Bakanlığından talep edebilir. Bakanlık genelde plan yapma yetkisini belediyelere vermekte, ancak onama yetkisini vermemektedir. Bununla ilgili örnek uygulamalar vardır. Belediye tarafından hazırlanan imar planları Bakanlığa sunulur. Bakanlık tarafından onanan imar planları askı işlemleri için Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne gönderilir. Askı süresince itirazların olmaması halinde plan kesinleşmiş olur. Eğer itirazlar var ise, ilgili belediye tara-

fından itiraz konuları değerlendirilip tekrar planda yapılacak değişikliklerle beraber Bakanlığa gönderilir. Bakanlığın yeniden değerlendirmesi sonucunda problem olmaması halinde plan onama işlemleri tamamlanır.

5393 sayılı Kanun kapsamında ise; kentsel dönüşüm ilan edilen bölgenin imar plan onama aşamaları, büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde ise; ilçe belediyesi meclisinin onayını müteakip büyükşehir belediyesi meclisine sunulur. Daha sonra askı işlemleri için ilçe belediyesine gönderilir. Askı süresince itirazların olmaması halinde plan kesinleşmiş olur. İtirazların olması halinde ise; plan yeniden ele alınıp gerekli düzeltmelerden sonra, yeniden ilçe belediyesi meclis onayını müteakip yine büyükşehir belediye meclisine sunulur. Büyükşehirlerin dışındaki yerlerde, idarelerin kendi meclislerinden alacakları karara istinaden işlemler yapılır ve askı süresi bitiminde problem olmaması halinde plan onama işlemleri tamamlanır.

PARSELASYON YAPIM VE ONAMA SÜREÇLERİ

Parselasyon işlemleri ise; 6306 sayılı Kanun kapsamında yapılan işlemlerde, eğer parselasyon yapma ve onama yetkisi Bakanlık tarafından ilgili belediyesine verilmez ise; planlama işlemlerinde olduğu gibi Bakanlık yolu ile işlemler devam eder.

5393 sayılı Kanun kapsamında ise; kentsel dönüşüm ilan edilen bölgenin imar plan onama aşamaları, büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde ise; ilçe belediyesi meclisinin onayını müteakip büyükşehir belediyesi meclisine sunulur.

Ancak parselasyon yapma ve onama işlemlerinin yetkisinin ilgili idareye verilmesi durumunda, ilgili idarenin encümen kararından sonra askı süreci ve itiraz olmaması halinde onama işlemleri tamamlanır. Daha sonra tescil işlemleri için Kadastro ve Tapu Müdürlüğüne gönderilir.

5393 sayılı Kanun kapsamında da işlemler aynıdır. Eğer büyükşehir belediyesi sınırlarında ise; plan aşaması gibi süreçler işlenir. Burada ilçe belediyesi encümen kararından sonra büyükşehir belediyesine gönderilir. Büyükşehir belediyesinin encümen kararını müteakip, yine askı işlemleri için ilçe belediyesine gönderilir. Askı aşamasında itirazların olması halinde plan onamada olduğu gibi süreç işler. Büyükşehirlerin dışındaki yerlerde, idarelerin kendi encümenninden alacakları karara istinaden işlemler yapılır. Askı işlemlerinden sonra yine tescil işlemleri için Kadastro ve Tapu Müdürlüklerine gönderilir.

TESPİTLER, YIKIM VE KAMULAŞTIRMA İŞLEMLERİ

Genel olarak kentsel dönüşüm yapılacak alan içerisindeki tespitlerin doğru bir şekilde yapılması önem arz etmektedir. Önce mülkiyet açısından; tapulu, tapu tahsisli veya vergili olarak kayıtların doğru tutulması, daha sonra mevcut yapıların ruhsatlı, ruhsatsız ayrı ayrı olmak üzere, yapıların aşınma paylarının doğru hesap edilmesi için, inşaat yaşlarının da doğru tespit edilmesi gerekir. Yine kamulaştırma işlemlerinin sorunsuz olarak tamamlanabilmesi ve vatandaşlarla kolaylıkla anlaşma sağlanabilmesi için, ilgili idarelerde kurulan kıymet takdir komisyonunun titizlikle çalışması gereklidir. 6306 sayılı Kanun'da, öncelikli olarak anlaşma yoluna gidilerek yıkılma işlemi gerçekleştirilir. Riskli yapıların olduğu yerlerde, vatandaşlara önce altmış günden az olmamak üzere süre verilerek, ilgili idareden

yıkım ruhsatı alınarak riskli yapıların tahliyesi ve yıktırılması istenir. Maliklere yapılacak tebligatta, riskli yapıyı kiracı veya sınırlı ayni hak sahibi kullananlara tahliye için malik tarafından bildirim yapılması gerektiği belirtilir. Malik tarafından kiracı veya sınırlı ayni hak sahibine tahliye için bildirim yapılmadığının tespit edilmesi halinde bildirim idarece yapılır.

Yukarıda verilen bu süre içerisinde riskli yapıların yıktırılıp yıktırılmadığı mahallinde kontrol edilir ve riskli yapılar, malikleri tarafından yıktırılmamış ise, yapının idari makamlarca yıktırılacağı belirtilerek otuz günden az olmak üzere ek süre verilerek tebligatta bulunulur. Verilen süreler içinde riskli yapıların maliklerce yıktırılmaması durumunda, hak sahiplerinin de görüşü alınarak riskli yapılara elektrik, su ve doğal gaz verilmemesi ve verilen hizmetlerin durdurulması ilgili kurum ve kuruluşlardan istenir. İdarenin talebi üzerine, ilgili kurum ve kuruluşların riskli yapılara verilen elektrik, su ve doğal gaz gibi hizmetlerini durdurması zorunludur.

Maliklere verilen süreler içerisinde maliklerce yıktırılmayan riskli yapılar mülki amire bildirilir ve bu yapıların tahliyesi ve yıktırma işlemleri, mülki amirler tarafından sağlanacak kolluk kuvveti desteği ile idarece yapılır veya yaptırılır. 5393 sayılı Kanun'da da; kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanlarında bulunan yapıların boşaltılması, yıkımı ve kamulaştırılmasında anlaşma yolu esastır. Anlaşma yapılan yapılar yapı sahiplerince veya yahut ilgili idaresince yıkılır, yıktırılır. Kentsel dönüşüm ve gelişim projesi kapsamında bulunan gayrimenkul sahipleri ve belediye tarafından açılacak davalar, mahkemelerde öncelikle görüşülür ve karara bağlanır.

Uygulamada karşımıza çıkan en büyük sorunların başında, alan içerisinde anlaşma sağlanamayan ve mahkemeye intikal eden yapılarla ilgili, yargı süreçlerinin uzun sürmesinin projenin genelini olumsuz etkilemesi

gelmektedir. Taşınmazların değeri; taşınmaz değerlendirme konusunda uzman kişi, kurum veya kuruluşlardan bilgi alınarak ve mahallin emlak alım satım bürolarından alınacak bilgilerden de faydalanılarak, 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 11'inci maddesindeki esaslara göre tespit edilir.

KİRA YARDIMLARI

6306 sayılı Kanun kapsamında yapılacak işlemlerde, anlaşma ile tahliye edilen uygulama alanındaki yapıların maliklerine tahliye veya yıkım tarihinden itibaren Bakanlıkça kararlaştırılacak aylık kira yardımı yapılabilir. Yardım süresi riskli alan dışındaki riskli yapılarda 18 aydır. Riskli ve rezerv yapı alanlarında kira yardımı süresi 36 ayı geçmemek şartı ile ilgili kurumca belirlenir. Aylık kira bedeli, Bakanlıkça belirlenir ve her yıl Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanan Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE - oniki aylık ortalamalara göre yüzde değişim) oranında güncellenir. İnşaat halinde olup içinde ikamet edilen yapılarda kira yardımı veya faiz desteğinden, sadece inşaat halindeki yapıda ikamet edilen bağımsız bölümlerin malik,

kiracı ve sınırlı aynı sahipleri faydalanır. Anlaşma ile tahliye edilen yapıların maliklerine mümkün olması hâlinde, kira yardımı yerine tahliye tarihinden itibaren konut ve işyerlerinin teslim tarihine kadar geçici konut veya işyeri tahsisi yapılabilir.

Kira yardımı başvuruları; tahliye tarihinden itibaren bir yıl içinde veya riskli yapının yıktırıldığı tarihten itibaren üç ay içinde, Bakanlıkça belirlenecek bilgi ve belgelere istinaden riskli alan veya rezerv yapı alanlarında ilgili kuruma, riskli yapılarda ise; Müdürlüğe veya Bakanlıkça, yetki devri yapılması durumunda İdareye yapılır. Burada dikkat edilmesi gereken husus ise; yetki devri yapılmadığı durumda, riskli yapılar ile ilgili, idareden tahliye ve yıkıldı yazısı Müdürlüğe ulaşmadan kira yardımlarının başlatılmaması gerekir. 5393 sayılı Kanun kapsamında ise; kira yardımı ile ilgili herhangi bir hüküm yoktur. Ancak, ilgili idare meclis kararı olarak taşınma veyahut kira bedeli adı altında yardımda bulunabilir.

UYGULAMADAKİ YETKİLER

Her iki Kanun kapsamındaki uygulamalarda gerek özel sektör eliyle, gerekse TOKİ ile anlaşma yapıp uy-

gulama yapılabilir. Burada özellikle TOKİ'nin mevzuatı gereğince muafiyetleri nedeniyle, genelde ilgili idareler TOKİ ile aynı iş birliği seçeneğine gitmektedir.

PROJE ONAYI VE RUHSAT İŞLEMLERİ

Her iki Kanun kapsamındaki proje onayı ve ruhsat işlemleri, 3194 sayılı İmar Kanunu ve ilgili yönetmeliklerine göre yapıldığı için aynıdır.

MUAFİYETLER

6306 sayılı Kanun'un 7'nci maddesinin 10'uncu fıkrasında; "Riskli alanlarda, rezerv yapı alanlarında ve riskli yapıların bulunduğu parsellerde, gerçek kişilerce ve özel hukuk tüzel kişilerince uygulamada bulunulması halinde, fonksiyon değişikliğine bakılmaksızın, mevcut inşaat alanının bir buçuk katına kadar olan yeni inşaat alanı için belediyelerce harç ve ücret alınmaz." ve yine aynı Kanun'un Uygulama Yönetmeliği'nin 16'ncı maddesinin 10'uncu fıkrasında: "Riskli alanlarda, rezerv yapı alanlarında ve riskli yapıların bulunduğu parsellerde, gerçek kişilerce ve özel hukuk tüzel kişilerince uygulamada bulunulması halinde, fonksiyon değişikliğine bakılmaksızın mevcut inşaat alanının bir buçuk katına kadar olan yeni inşaat alanı için belediyelerce harç ve ücret alınmaz. Yeni inşaat konut ve işyerinden oluşuyor ise, muaf olunan inşaat alanı, yeni inşa edilen binadaki konut ve işyerinin bina içindeki metrekare cinsinden oranları çerçevesinde uygulanır." denilmektedir. Yine aynı yönetmeliğin 12. maddesinin (c) fıkrasında "26/5/1981 tarihli ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun 79'uncu, mükerrer 79'uncu, 80'inci ve ek 1'inci maddeleri uyarınca belediyelerce alınan harçlar." (f) fıkrasında ise; "Kurum ve kuruluşlarca döner sermaye ücreti adı altında alınan bütün ücretler ile riskli olarak tespit edilen yapı ile bu yapının yerine yapılacak yeni yapıya ilişkin olarak belediye meclisi kara-

rı ile belirlenen ve alınan her türlü ücret.” denilmektedir. Dolayısıyla, yapı ruhsatı aşamasından yapı kullanma izin belgesi aşamasına kadar olan her türlü işlemlerde, söz konusu maddeler gereğince muafiyetler uygulanması gereklidir. Mülkiyetin kamu olması durumunda, 3194 sayılı İmar Kanunu’nun 26’ncı maddesi gereğince yapılan yapılarda, 2464 sayılı Kanun’un ek 2’nci maddesine istinaden bina inşaat harcından muafiyet vardır. 5393 sayılı Kanun’da ise; yine mülkiyetin kamu olması durumunda, 3194 sayılı İmar Kanunu’nun 26’ncı maddesi gereğince yapılan yapılarda, 2464 sayılı Kanunun Ek Madde 2’ye istinaden bina inşaat harcından muafiyet vardır. Ayrıca; kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanlarında yıkılarak yeniden yapılacak münferit yapılarda ilgili vergi, resim ve harçların dörtte biri alınır. Eğer her iki Kanun kapsamında da, TOKİ ile iş birliği söz konusu ise; 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu’nun ek 9’uncu maddesinin 2’nci fıkrasındaki, “Toplu Konut İdaresi Başkanlığı tarafından yapılacak veya yaptırılacak her türlü alt yapı ve üst yapı inşaatlarıyla ilgili olarak, 26/5/1981 tarihli ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu’nun ek 6 ncı maddesinde yer alan bina inşaat harcı ve 84’üncü maddesinin (1) ve (2) numaralı bentlerinde yer alan çeşitli harçlar, Kanundaki tarifesinde belirtilen en az tutarlar üzerinden alınır. Bu harçların dışında her ne ad altında olursa olsun hizmet karşılığı olsa dahi başkaca bir ücret veya bedel alınamaz. Belediyeler, bu yapılarla ilgili yapı kullanma izin belgesi müracaatları üzerine, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı tarafından geçici kabulün yapılmış olması kaydıyla başkaca belge aranmaksızın 15 gün içinde yapı kullanma izin belgesi vermek zorundadır. İstenen diğer belgeler Toplu Konut İdaresi Başkanlığı tarafından daha sonra tamamlanır. Alınan, her türlü harç, ücret ve tek-

nik altyapı hizmet bedellerinden muafittir.” hükmü geçerlidir.

KENTSEL DÖNÜŞÜM UYGULAMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Burada özellikle işin başında belirlenmesi gereken husus, kentsel dönüşüm çalışmalarına başlanılmadan önce mutlaka vatandaş katılımının, desteğinin ve muvafakatlerinin alınmasıdır. Buradan bakılınca ülkemizdeki birçok projenin hayata geçmemesi veyahut başarısız olmasının ana nedeni öncelikle vatandaş ile uzlaşma sağlanamamasıdır.

Hatta 6306 sayılı Kanun kapsamında riskli alan veyahut 5393 sayılı Kanun kapsamında kentsel dönüşüm alanı ilan etmeden önce, alanda yapılacak vatandaş merkezli çalışma ile örnek plan üzerinden çalışma yapılmalı, bu plan üzerinden mevcut durumu ve yeni durum karşılaştırma yapılmalıdır. Vatandaşlar ile anlaşma sağlanan plan üzerinden, gerekirse ya Bakanlıktan veyahut belediyeden plan için ön onay alınıp, riskli alan veya kentsel dönüşüm alanı için gerekli dosya oluşturulurken içine vatandaş muvafakatleri ve hatta yapılacak sözleşmelerin eklenmesi doğru bir yöntem olacaktır. Bu noktada özel sektörü de devreye sokmak ilgili idarelerin elini güçlendirecektir. Söz konusu proje alanındaki önce mevcut durum ortaya konmalı, mülkiyet durumuna göre tapulu, tapu tahsisli veyahut sadece vergili olan vatandaşların durumunun tespiti ile işe başlanılmalıdır. Eğer söz konusu alandaki yapılar ruhsatlı ve iskanlı olup, kat mülkiyetleri varsa ona göre mevcut durumun hesabını ve analizlerini yapıp, gerekirse yeni planlamadaki yoğunluk artışının ne kadar olması ve plan içindeki yoğunluk artışına istinaden yeni donatı alanlarının ayrılması hususuna dikkat edilmelidir. Özellikle mevzuatı gereğince ayrılmayan donatı alanları sebebiyle, yapılan plan tadilatları

mahkemeler tarafından iptal edilmektedir.

Bunun yanında projenin başlangıç aşamasında vatandaşın katılımı sağlanmaz, desteği alınmaz ise özellikle alandaki eski yapıların yıkım işlemlerinde büyük sorun yaşanmaktadır. Söz konusu alandaki eski yapılar, ruhsatlı ve iskanlı ise, parselasyon planlarının onanması aşamasında, yıkım yapıp cins değişikliği işlemleri (kat mülkiyetli olduğu için binadan arsaya dönüş işlemlerinin yapılması gerekir) yapılamadığı için yeni planlar onansa bile parselasyon işlemleri sektöre uğramaktadır.

Özellikle plan yapım aşamasında, mevcut durumu iyi analiz edildikten sonra, gereksiz ve rant sağlayacak emsal artışlarına sebebiyet verilmemesi, mahalle kültürümüzün canlanması bakımından yatay mimariye özen gösterilmeli ve projeye başlanılmadan önce, kentsel tasarım proje çalışmaları mutlaka yapılmalıdır.

Bir başka husus ise eğer kentsel dönüşüm çalışmaları 6306 sayılı Kanun yolu ile yapılacak ise plan ve parselasyon yapma ve onama işlemlerinde, bürokrasinin azaltılması ve işlemlerin daha hızlı ve etkin yapılabilmesi bakımından, yetkilerin belediyelere devredilmesi önem arz etmektedir. Aksi halde merkezden yapılan işlemlerde, hem Bakanlık iş yoğunluğu açısından sıkıntı çekmekte, hem de özellikle taşradaki belediyeler işlemlerini takip etmekte zorlanmaktadır.

Bütün iş ve işlemler göz önüne alındığında, kentsel dönüşüm işlemlerinde, 6306 sayılı Kanun kapsamında, Bakanlık tarafından yapılan kira yardımları ve uygulama aşamasındaki harç ve ücret muafiyetleri, vatandaş ve yatırımcı açısından avantaj sağladığı için, uygulamada 6306 sayılı Kanun tercih edilme sebebi olarak karşımıza çıkmaktadır.

İMAR PLANLARININ İPTALİ DAVALARI

Prof. Dr. Gürsel ÖNGÖREN
Avukat

İmar planlama sürecinin birçok temel hak ve özgürlük üzerinde doğrudan etkili olması, bu alanda yapılacak idari işlemlerin hukuka uygunluğunun sağlanmasını daha da önemli hale getirmektedir. İmar planlarının, mülkiyet hakkı başta olmak üzere, yerleşme, seyahat, özel girişim, basın, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakları üzerindeki etkileri, bu hak ve özgürlüklerin korunması noktasında denetimi zorunlu hale getirmektedir.

İmar planlarının hukuka uygunluk denetiminin sağlanmasında en etkin yol olarak karşımıza, idari yargı yerlerinde açılacak imar planı iptal davaları çıkmaktadır.

İMAR PLANI İPTALİ DAVALARINDA MENFAAT ŞARTI

İmar planlarına karşı açılacak iptal davaları, üzerinde ciddi tartışmalar olan davalardır. Özellikle iptal davası açılmasında davacının menfaat koşulunun gerçekleşip gerçekleşmediği noktasında ortaya çıkan yargı kararlarının birbirini bütünlemede olduğunu söylemek oldukça zor olacaktır.¹

İptal davası açabilmeye imkân sağlayan menfaat koşulunun kimler için var olduğu, kimler için olmadığı noktasında belirleyici kurallar mahkemeler tarafından oluşturulmaktadır. Yargı yerleri tarafından yapılan dava açma koşulunun gerçekleşip gerçekleşmediği yorumları, aynı konuda, aynı bölge idare mahkemesi çatısı altında bulunan idare mahkemelerinin, hatta aynı idare mahkemesinin farklı davalardaki kararlarında dahi çelişmektedir. Böyle bir durum toplum nezdinde adaletle olan inancı ve güveni olumsuz etkilemektedir.²

Her idari işleme karşı herkes tarafından iptal davası açılması düşünülemez.³ Dava açacak kişiler için belli ölçüler içinde menfaat ilişkisi bulunması gerekmektedir. Her davada,

İmar planlarına karşı açılacak iptal davaları, üzerinde ciddi tartışmalar olan davalardır.

dava açan kişinin menfaatinin, iptali istenen işlemle ne ölçüde ihlal edildiğinin takdiri de yargı mercilerine bırakılmıştır. İptal davası açılabilmesi için kişisel, meşru, güncel bir menfaatin bulunması halinde, aranan menfaat ilişkisi gerçekleşecektir. Başka bir anlatımla, iptal davasına konu olan işlemin davacının menfaatinin ihlal ettiğinden söz edilebilmesi için, davacıyı etkilemesi, yani davacının kişisel menfaatinin ihlal etmesi, işlem ile davacı arasında ciddi ve makul bir ilişkinin bulunması gerekmektedir. Aksi halde dava menfaat ilişkisi olmadığından reddedilir.⁴ Danıştay kararları, bölgedeki diğer arsa sahiplerinin, sivil toplum kuruluşlarının ve şehir plancıları ile mimarlar odalarının dava açmalarında menfaat koşulu olduğunu kabul etmektedir.⁵

İMAR PLANI İPTALİ DAVALARINDA SÜRE KOŞULU

İmar planlarına karşı açılacak davalar, planın askıya çıkarılması üzerine doğrudan ya da planın uygulanmasına yönelik birel işlem (örneğin yapı ruhsatı verme) üzerine işlemin

iptali talebi ile birlikte açılabilir. İmar planlarına karşı doğrudan açılacak davalar, planın askıya çıkarılması üzerine⁶, planın ilanından hareketle dava hakkının kullanılması olarak karşımıza çıkar. Düzenleyici bir idari işlem olan imar planlarına karşı ilanın (askı süresinin) bitiminden itibaren 60 günlük süresinde dava açılmaması durumunda, birel uygulama işlemi olan imar durumu alma veya inşaat ruhsatı istemi üzerine, hem uygulama işlemine hem de dayanağı olan imar planlarına dava açılması mümkündür.⁷

İmar planlarını askı süresinde öğrenen veya imar durumunu, durum belgesi ya da inşaat izni başvurusu sebebiyle öğrenen kişiler; bu planın, planlama esaslarına ve şehircilik ilkelerine aykırı olması halinde 60 gün içinde dava açıp, planın iptalini isteyebilirler.

İmar planı için 10'uncu madde kapsamında başvuru yapılarak değiştirilmesinin istenilmesi halinde verilecek cevabın da dava konusu edilmesi gerekmektedir. 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "Dava Açma Süresi" başlıklı 7'nci maddesinde; dava açma süresinin, özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde Danıştay'da ve idare mahkemelerinde altmış gün olduğunu; ilanı gereken düzenleyici işlemlerde dava süresinin, ilan tarihini izleyen günden itibaren başlayacağını, aynı Kanun'un "Üst Makamlara Başvurma"

1) İmar planlarına ilişkin davalar, iptal davalarının inşaatın durumuna ve yapı ruhsatına etkileri, iptal kararları verilmesi halinde ortaya çıkan sonuçlar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Gürsel Öngören, Yargı Kararları Işığında İmar Hukuku, Öngören Hukuk Yayınları, s. 285 – 339.

2) Bir siyasetçi tarafından, kişisel olarak açılan davada, ikamet etmekte olduğu semtin dışında bir yerde bulunan parsel ile ilgili planların iptali talebinde menfaat koşulunun gerçekleşmiş olduğuna karar verilirken, bir başka kişinin ikamet ettiği yerdeki yeşil alana ilişkin plan tadilatına karşı açtığı iptal davasında menfaat koşulunun gerçekleşmemesi nedeniyle davanın ön koşullardan reddine karar verilebilmektedir. Hatta daha da ileri gidilerek, bir imar planı değişikliğine karşı mahalle sakinleri tarafından açılan davada, bir mahkeme menfaatin bulunmadığına karar verirken, diğer mahkeme menfaat eksikliğinden ret kararı vermektedir. Değişik karar örnekleri özellikle çalışmaya alınmamıştır. Bu tercihin arka planında idari yargı yerlerinin hukuki yorumları arasında farklılık olabileceğinin kabulü ve çok sayıda örnek olmasına karşılık, alınan örneklerin münhasır olarak anlaşılması riskini ortadan kaldırma isteği etkili olmuştur. İmar planlarına karşı açılacak iptal davalarda menfaat koşulu konusunda kanuni düzenleme ihtiyacı giderilmeden, yargı yerleri tarafından alınan kararların eleştirilmesi çok adil olmayacaktır.

3) Danıştay, İdari Dava Daireleri Genel Kurulu, 12.12.1997, E. 1995/930, K. 1997/703: "Devlet tüzel kişiliği içinde yer alan bakanlıkların birbirlerine karşı iptal davası açma olanağı yoktur." (kazanci.com).

4) Danıştay, 6. Daire, 23.9.1999, E. 1998/4164, K. 1999/4196: "Kamu yararı ilgilendiren genel nitelikte düzenleyici işlem olan imar planına karşı semt sakinleri (komşuluk) sıfatıyla menfaatin ihlal edildiğinden bahsiyle iptal davası açılması olanaklı ise de kişisel çıkarları ihlal eden, somut, subjektif nitelikteki parselasyon işlemine karşı, parselasyon yapılan sınırlar içerisinde aynı hakkı bulunmayan davacı tarafından komşuluk hukukuna dayanarak açılan davanın ehliyet yönünden reddi gerekir." (www.kazanci.com).

5) Danıştay, İdari Dava Daireleri Genel Kurulu, 15.10.2015, E. 2015/3346, K. 2015/3526: "Davacı Türkiye Liman, Deniz, Tersane ve Depo İşçileri Sendikası (Liman-İs) tarafından, Özelleştirme Yüksek Kurulu kararı ile kabul edilen Derince Limanı İmar Planı değişikliğinin iptali istemiyle açılmıştır. Derince Limanı İmar Planı değişikliği ile söz konusu limanda sınırsız inşaat yüksekliği verildiği, ayrıca plan değişikliği ile denizin ortasına büyük bir bölümünün doldurulacağı, söz konusu imar planı değişikliği ile yalnızca dolgu yapılmayacağı, doldurulan yerin dış kısmının aynı zamanda derinleştirileceği, yapılacak olan dip taraması ve kazık çakma işlemleri ile deniz flora ve faunasının etkileneceği, yapılacak dolgunun olası bir depremin etkisinin daha da büyümesine neden olacağı, imar planı ile kurulması tasarlanan limanın kurulması halinde yaratacağı trafiğin gürültü ve çevre kirliliğine neden olacağı, ayrıca söz konusu liman içinde tarihi yapıların bulunduğu, kamuda telafisi mümkün olmayan zararlar yaratacağı ileri sürülerek bakılan davanın açıldığı anlaşılmaktadır. Davacı Türkiye Liman, Deniz, Tersane ve Depo İşçileri Sendikası (Liman-İs) Ana Tüzüğü'nün "Sendikamızın Amaçları" başlıklı 8. maddesinde, sendikamızın kuruluş amaçları arasında, yaşanabilir ve sağlıklı bir toplum için, ekolojik dengeye sahip çıkmak ve ulusal ve uluslararası düzeyde çevre sağlığının geliştirilmesine ve dünya barışına katkıda bulunmak da yer almıştır.

6) Danıştay, İdari Dava Daireleri Genel Kurulu E. 2007/136 K. 2010/1358 T. 7.10.2010: "3194 sayılı İmar Kanunu'nun 8. ve 9. maddeleri uyarınca onaylanmakla yürürlüğe giren imar planlarının kesilmesi için anılan madde hükümlerine göre bir ay süreyle askıya çıkarılmak suretiyle ilan edilmeleri gerektiği; onaylandıktan sonra ilan edilmeksizin uygulamaya konulan bir imar planı Yasa da öngörülen usul tamamlanmaksızın tesis edilmiş bir işlem olduğundan, bu şekli eksikliği nedeniyle iptalinin gerekeceği; bu şekilde bir planın iptali isteniyorsa açılan davada; ortada kesin ve uygulanabilir, idari davaya konu edilebilecek nitelikte bir imar planının bulunmadığı gerekçesiyle 2577 sayılı Yasa'nın 13/1-b maddesi uyarınca davanın reddine ilişkin olarak verilen kararda hukuka aykırı bulunmamaktadır." (www.kazanci.com).

7) Danıştay, İdari Dava Daireleri Genel Kurulu, 8.1.1999, E. 1997/369, K. 1999/1: "Davacı parselasyon işlemi ile bu işlemin davanın oluşturan imar planının kendi taşınmazı yönünden iptalini istediğinden sadece parselasyon işleminin incelenerek karar verilmesi doğru değildir." (www.kazanci.com), Danıştay, 6. Daire, 11.5.2005, E. 2005/1682, K. 2005/1740: "Dava, onaylanan 1/25.000 ölçekli çevre düzeni planının iptali istemiyle açılmıştır. İmar planlarının ruhsat, imar durumu, kamulaştırma ve gibi uygulama işlemlerinin birinin tesis edilmesi halinde bu işlemler birlikte planın da iptali istemiyle dava açılması mümkündür. Davacı tarafından Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ve Çevre ve Orman Bakanlığına başvuruyla bulunulacak plan değişikliği istenilmiş ise de bu istemlerin reddi yolundaki işlemin değil doğrudan onaylı planın iptalinin istenmiş olması karşısında genel düzenleyici işlem niteliğinde bulunan dava konusu 1/25.000 ölçekli imar planına karşı doğrudan açıldığının kabulü gereken bu davanın anılan planın son ilan tarihini izleyen günden itibaren öngörülen süreler içerisinde açılması gerekmektedir. Süresi içinde açılmayan davanın reddi gerekir." (www.kazanci.com).

Kanun'un 10. maddesinde, "İlgililer, haklarında idari davaya konu olabilecek bir işlem veya eylemin yapılması için idari makamlara başvurabilirler. Altmış gün içinde bir cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır. İlgililer altmış günün bittiği tarihten itibaren dava açma süresi içinde, konusuna göre Danıştay'a, idare ve vergi mahkemelerine dava açabilirler..." hükmü bulunmaktadır.

başlıklı 11'inci maddesinde, ilgililer tarafından idari dava açılmadan önce, idari işlemin kaldırılması, geri alınması, değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılmasının üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan, idari dava açma süresi içinde istenebileceğini, bu başvurunun işlemeye başlamış olan idari dava açma süresini durduracağını, altmış gün içinde bir cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılacağını kurala bağlanmıştır. Kanun'un 10'uncu maddesinde, "İlgililer, haklarında idari davaya konu olabilecek bir işlem veya eylemin yapılması için idari makamlara başvurabilirler. Altmış gün içinde bir cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır. İlgililer altmış günün bittiği tarihten itibaren dava açma süresi içinde, konusuna göre Danıştay'a, idare ve vergi mahkemelerine dava açabilirler. Altmış günlük süre içinde idarece verilen cevap kesin değilse ilgili bu cevabı,

istemin reddi sayarak dava açabileceği gibi, kesin cevabı da bekleyebilir. Bu takdirde dava açma süresi işlemez. Ancak, bekleme süresi başvuru tarihinden itibaren altı ayı geçemez. Dava açılmaması veya davanın süreden reddi hallerinde, altmış günlük sürenin bitmesinden sonra yetkili idari makamlarca cevap verilirse, cevabın tebliğinden itibaren altmış gün içinde dava açabilirler" hükmü getirilmiştir. Yukarıdaki maddeler doğrultusunda, imar planlarına karşı, 2577 sayılı Kanun'un 11'inci maddesi kapsamında başvuru için, 3194 sayılı Kanun'un 8/b maddesi ile özel bir itiraz süresi getirildiği görülmektedir. Böylece, imar planlarına karşı, bir aylık askı süresi içinde 2577 sayılı Kanun'un 11'inci maddesi kapsamında başvuruda bulunulması ve bu başvuruya idari dava açma süresinin başlangıç tarihi olan son ilan tarihinden itibaren 60 gün içinde cevap verilmeyerek istek reddedil-

miş sayılması halinde, bu tarihi takip eden 60 günlük dava açma süresi içinde veya son ilan tarihini izleyen 60 gün içinde cevap verilmek suretiyle isteğin reddedilmesi halinde bu cevap tarihinden itibaren 60 günlük dava açma süresi içinde idari dava açılabileceği sonucuna varılmaktadır. 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 11'inci maddesi uyarınca, idari işleme karşı idari dava açma süresi içerisinde yapılacak olan başvuru üzerine 60 gün içinde bir cevap verilmezse isteğin reddedilmiş sayılacağı, bu tarihten itibaren durmuş olan dava açma süresinin yeniden işlemeye başlayacağı ve dava açma süresi geçtikten sonra aynı nitelikte başvuruların ve İdarece verilen cevapların dava açma süresini ihya etmeyeceği açıktır. Süresi geçtikten sonra İdarece verilecek olan yanıtın dava açma süresini ihya etmediği için istemin reddi gerektiği, İdare tarafından başvuru değerlendirilerek yeni işlem tesis edilmiş olması halinde ise yeni bir hukuki durum ortaya çıkacağından, önceki işlemde farklı bir hukuki sonuç yaratan bu işleme karşı süresi içerisinde dava açılabileceği kabul edilmektedir.⁸

İMAR PLANI İPTALİ DAVALARINDA MAHKEMELERCE İNCELENEN HUSUSLAR

İmar planlarının yargısal denetimi sırasında; İmar Kanunu ve ilgili yönetmeliklere uygunluk, şehircilik ilkeleri, planlama esasları ve kamu yararı kriterlerinin⁹ yanı sıra imar planının bütünlüğü, genel yapısı, kapsadığı alanın nitelikleri, planla getirilen nüfus yoğunluğu karşısında sosyal ve kültürel donatı alanlarının eksikliği ve çevrenin korunması gibi olgular¹⁰ da mahkemece incelenir.

Yine idare mahkemeleri ve Danıştay tarafından imar planları hakkında yargılama yapılırken; yetkili idare tarafından yapıp yapılmadığı, plan yapımındaki şekil¹¹ ve usul kurallarına uyulup uyulmadığı, sebep unsurunun hukuka uygunluğu, konu unsurunun hukuka uygunluğu ve son olarak yapılan planın amaç unsuru açısından kamu yararına uygun olup olmadığı incelenir. Açılan imar planı iptal davalarında mahkemeler; ilgili belediyeden imar planlarını ve meclis görüşme tutanaklarını getirdikten sonra çoğunlukla alınan bilirkişi raporlarına göre; imar planının yürütmesinin durdurulması kararını, imar planının iptali yahut davanın reddi kararını vermektedir.

İdare hukukunun iki temel dava türünden biri olan iptal davaları, bilhassa imar işlerinde sıklıkla karşılaşılan bir dava çeşididir. İptal davası açabilmek için gerekli güncel, kişisel, meşru menfaat koşuluna verilecek anlamın özellikle imar meselelerinde açılan davalarda tartışmalı olduğu gözlemlenmektedir. İmar meselelerine dair açılan iptal davalarında dava açma süresi bakımından hem İYUK hem de İmar Kanunu hükümleri dikkate alınmalıdır. İmar planı iptali davalarında mahkemeler dava konusu planın, "planlama esaslarına, şehircilik ilkelerine ve kamu yararına" uygunluğunu denetlemekte olup bu hususa dair yapılan bilirkişi incelemelerinin ise belirleyici rol oynadığı göze çarpmaktadır.

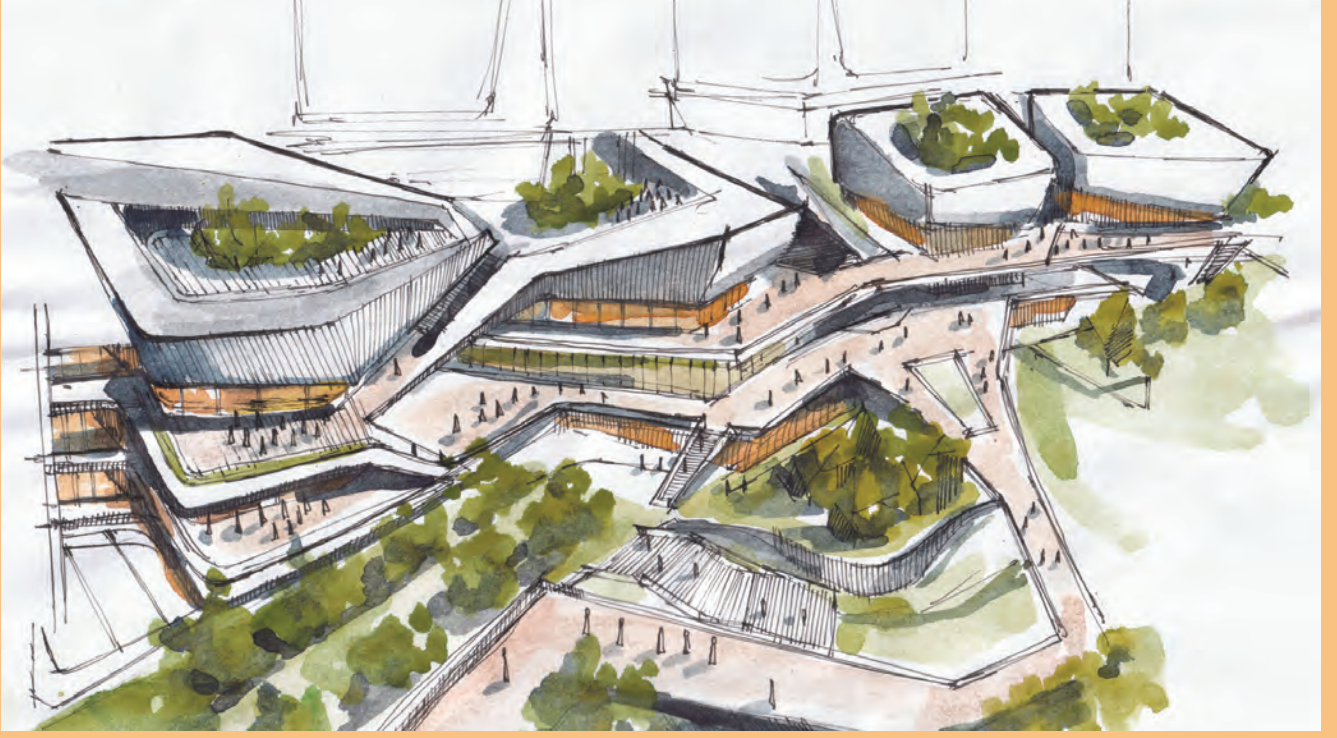

8) Daha geniş bilgi için bakınız: Gürsel Öngören, İdari Yargıda Dava Açma Süreleri, İstanbul, 1990.

9) Danıştay, İdari Dava Daireleri Genel Kurulu, 9.3.2012, E. 2008/287, K. 2012/153: "Uyumsuzluk konusu parselde dava konusu nazım imar planı revizyonu ile getirilen Pazar Alanı kullanımı kararında şehircilik ilkeleri, planlama esasları ve kamu yararına uyulup uyulmadığı gerekçesiyle dava konusu imar planı revizyonu ile bu plana yapılan itirazın vanılanmayarak reddi yolundaki işlemin davacılara ait parsel yönünden iptaline karar verilmiştir." (www.legalbank.net); 10) Danıştay, İdari Dava Daireleri Genel Kurulu, 27.3.1998, E. 1996/465, K. 1998/159: "Kamu yararına, şehircilik ilkelerine, planlama esaslarına uygun olan.

10) Danıştay, İdari Dava Daireleri Genel Kurulu, 27/3/1998, E. 1996/755, K. 1998/160: "Mevcut yapıları dikkate almayan parselasyonun, imara uygun bina yapımını olanaksız kılan, trafiğin devamlılığını engelleyecek biçimde yapılan imar planının iptali gerekir." (www.kazanci.com).

11) Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu E. 2003/518 K. 2005/2406 T. 6.10.2005: "Onaylanmakla yürürlüğe giren imar planlarının kesinleşmesi için bir ay süreyle askıya çıkarılmak suretiyle ilan edilmeleri gerekmektedir. Onaylandıktan sonra ilan edilmeksizin uygulamaya konulan bir imar planı Yasada öngörülen prosedür tamamlanmaksızın tesis edilmiş bir işlem olacağından, bu şekli eksikliği nedeniyle iptalinin gerekeceği açıktır." (www.kazanci.com).

“SERT” KENTSEL YENİLEME YAKLAŞIMLARININ “YUMUŞAK” ALTERNATİFLERİ

Alp ARISOY

ÇEKÜL Vakfı, Kent Çalışmaları Koordinatörü

Kentleri tehdit eden sorunlar büyük çoğunlukla “değişim” kaynaklıdır. Hızla göç alarak kalabalıklaşmaları nüfusun değişmesine, üretim biçimlerinin farklılaşması ekonomilerinin değişimine, büyümeleri fiziksel dokularının değişimine yol açar ki; sürekli değişim kentin doğasının en değişmez halidir.

Kentsel yenileme genel bir ifadeyle; bir kent parçasında köhneleşme durumuna karşı yapılan, söz konusu kent parçasındaki köhneleşmeyi ortadan kaldırmaya yönelik eylem ve politikalar olarak tanımlanabilir.

Günümüzde, kentlerde değişime bağlı sosyal, ekonomik, mekansal, kültürel, çevresel ve politik sorunların çözümü, kent ile bağlantılı sosyolojiden planlamaya, antropolojiden mimarlığa pek çok “kentsel” araştırma disiplinine kaynaklık etmekte. Söz konusu sorunların “ne şekilde çözüleceği”, “kentnin değişimine hangi eylemlerle, nasıl etki edilebileceği”; ya da genel tanımıyla “kentsel müdahale modelleri”, halen bu araştırmaların temel konularından birini oluşturmaya devam etmekte.

KENTSEL YENİLEME

2011 yılında İtalya’da yapılan karşılaştırmalı bir araştırma kentsel müdahale modellerine verilen yenileme, canlandırma, dönüşüm gibi isimlerin farklı coğrafyalarda, farklı anlayış ve politikalarla ne denli değişebileceğini; bu bakımdan terminoloji ile metodolojinin neredeyse hiçbir zaman çakışmadığını göstermekte. Türkiye’de kentsel müdahale modelleri içinde en çok kullandığımız “kentsel yenileme” terimi de aslında kendi içinde pek çok alternatifi ve farklı yaklaşımı barındırmakta. Farklı sorunları olan, farklı kentlerin, farklı ihtiyaçlarını, ancak farklı yenileme yöntemleriyle ele alabileceğimizden, bu yazıda “nasıl bir yenileme”

sorusuna verilebilecek birkaç farklı cevabı karşılaştırmayı amaçlıyorum. Kentsel yenileme genel bir ifadeyle; bir kent parçasında köhneleşme durumuna karşı yapılan, söz konusu kent parçasındaki köhneleşmeyi ortadan kaldırmaya yönelik eylem ve politikalar olarak tanımlanabilir. Köhneleşme (eskime) durumu kentlerin dengesiz gelişiminden kaynaklanan bir komplikasyondur. Özellikle kent mekanına finansal bir değer biçilen serbest piyasa koşullarında, kentlerin bazı kısımlarının giderek değer kazanırken, bazı kısımlarının dengesiz biçimde değersizleştiği, buna bağlı olarak yaşam koşullarının bütüncül biçimde zincirleme olarak kötüleştiği görülmektedir.

Birçoğu birbirini tetikleyecek sebeplere bağlı olarak, köhneleşme kent dokusunda ekonomik, sosyal ya da fiziksel olarak yaşanır. Köhneleşen alanlarda ekonomik olarak; işletmeler kapanır, ekonomik faaliyetler azalır, iş olanakları kaybolur, hane başına düşen gelir azalarak yoksulluk artar, gayrimenkul fiyatları düşer, alan kamu kaynaklarından pay alamamaya başlar. Sosyal olarak; nüfusu azalır, yaşayanlar sosyal bağlantılarını yitirerek giderek daha içe kapalı hale gelir, suç oranı artar, sosyal organizasyon zayıflar, temsil gücü düşer. Nihayetinde; fiziksel anlamda yapıların ve altyapının bakımları yapılamamaya başlar, donatılar kapanır, konutlar terk edilir, bakılamayan yapılar asgari iyi yaşam koşullarını sağlayamamaya başlar, mekan kalitesi düşer. Bu durumların hiçbirisi tek başına köhneleşmenin temel nedeni olamayacağı gibi, neredeyse her zaman birbirleriyle bağlantılıdır ve zincirleme biçimde, her olumsuz gelişme bir diğerini etkileyerek kent dokusundaki yaşam kalitesinin bütüncül biçimde korozyona uğramasına sebep olacaktır. Burada özellikle altı çizilmesi gereken durum, birbirini tetikleyen bu köhneleşme sebepleri içinde en son görünür hale geleninin

fiziksel köhneleşme olduğudur. Kent içinde metruk kalmış, yapı stoku eskimiş ve kendi kendisini canlı tutacak kapasiteyi oluşturamayan, “yenilenme” ihtiyacı olan kent dokularında, köhneleşmenin arka planında ekonomik ve sosyal sebepleri bulunur.

SERT YENİLEME

Köhneleşmeyi kent dokusunun yakalandığı bir hastalık, kentsel yenilemeyi de bir tedavi şekli olarak düşünebiliriz. Yenilemede, kent dokusunu bütüncül olarak “iyileştirmek” için köhneleşmenin sebeplerinin bulunup, kentsel standartlarının yükseltilmesi amaçlanır. Tıpkı her tedavi her hastalığa uygulanmadığı gibi, her yenileme modeli de her kent için olumlu sonuç vermeyecektir.

Kentsel yenileme modelleri ve politikaları en genel biçimiyle, sert ve yumuşak yenileme müdahaleleri olarak ikiye ayrılabilir. “Sert yenileme”; köhneleşen kent dokusunun fiilen yeniden inşasına yönelik yaklaşımlardır. Yani yenilemeyi bir tedavi olarak düşünüyorsak, sert yenilemeyi cerrahi operasyona benzetebiliriz. Bu yaklaşımdaki modeller, fiilen köhneleşen fiziki kent mekanının yeniden yapılandırılmasına yöneliktir. Kısaca, konut stokunun eskidiği, altyapısı yetersiz ve iyi yaşam koşulları sağlayamayan kent parçalarının -bazen tümüyle- yıkılıp, yeniden tasarlanıp, yeniden inşa edilmesine dayalı tüm pratikleri kapsar. Türkçe kent yazını içinde “kentsel yenileme” kavramını genelde bu doğrultuda kullanmaktayız. Kentsel dönüşüm, ihya, parsel bazlı dönüşüm gibi farklı isimlerde kullandığımız pek çok müdahale modeli temelde, fiziksel dokudaki bir köhneleşmeyi, alanı yeniden inşa ederek iyileştirmeyi amaçlamaktadır.

Yenilemeyi gerekli kılan sebeplerin tamamen mekansal sorunlardan kaynaklandığı alanlarda, sert yenileme bir seçim değil, zorunluluk olacaktır. Örneğin; ağır mekansal köhneleşmenin olduğu, mekansal doku

yitiminin yaşandığı, farklı sebeplerle terk edilmiş, afet riskine sahip, tescilli yapıların eksiksiz bir doku bütünlüğüne sahip olup kent dokusunun bütün olarak anıtsal değer taşıdığı yerleşimlerde, fiilen fiziksel dokuya müdahale etmemiz gerekmektedir.

YUMUŞAK YENİLEME

Her tedavi için cerrahi operasyonun zorunlu olmaması gibi; kent dokusundaki köhneleşmenin de ilaçla tedavi alternatifleri bulunmakta. Genel olarak “Yumuşak yenileme” olarak adlandırılan modellerde, köhneleşmeyi etkileyen ya da tetikleyen faktörlerin ortadan kaldırılarak alanda yaşam kalitesinin artırılması amaçlanmaktadır. Bu bakımdan “yumuşak yenileme” kent dokusunun fiziksel olarak yeniden yapılandırılması yerine mevcut durumuyla iyileştirilmesine yönelik pratikleri ve politikaları kapsar. Bu çerçevedeki modeller Türkiye’de de; rehabilitasyon, iyileştirme, sağlıklılaştırma, revizyon, canlandırma (revitalizasyon) gibi isimlerle anılmakta.

Yukarıda da belirtildiği gibi, köhneleşmenin her biri birbirini tetikleyen ekonomik, sosyal, kültürel ya da yapısal sebepleri olabilir. Yenileme modelleri bu etkenlerden birinin iyileştirerek, diğerlerinin de zincirleme olarak iyileşeceği temel varsayımı üzerine kuruludur. Bu iyileşme için de söz konusu alanda bir kapasite

yaratılması gereklidir. Sert yenileme modelleri yapısal kapasiteyi geliştirmeye odaklıyken, yumuşak yenileme modelleri köhneleşmenin diğer etkenlerine odaklanır. Basit bir örnekle, imar planlarında emsal artırımının yapılması, yapısal olarak gelişme kapasitesi oluşturur. Bu doğrultuda bir sert yenileme modelinde, oluşturulan kapasiteyle yapıların yenilenmesi mümkün olacaktır.

Yumuşak yenileme yaklaşımında ise söz konusu kapasite etkenler değiştirilerek oluşturulur. Örneğin; ekonomik kapasiteyi artırmaya yönelik modeller, yenileme alanındaki pazar ekonomisini ve özel sektör faaliyetlerini geliştirmeye dayalı bir yöntem izlemektedir. Fonlar yaratılması, belirli sektörlerle ayrıcalıklar gösterilmesi, vergi kolaylıkları ve planlama kararları ile ticaret alanlarının güçlendirilmesi, istihdam olanakları yaratılması bu yöntemin temel yaklaşımını oluşturur. Alanda ekonomik güç arttıkça geliştikçe yenilemeyi sağlayacak dinamik yakalanır. Kültürel kapasiteyi artırmaya yönelik modellerde; kültür endüstrileri ve yaratıcı sınıfın güçlendirilmesi ile canlanma sağlanması amaçlanır. Bu kapsamda kültür üretiminin yarattığı hareketlilik, turizm canlılığı ya da rekreatif faaliyetler yenilenmenin lokomotifini oluşturacaktır. Tarihi dokunun ve özgün köhneleşme alanının çekici hale

getirilmesi de bu kapsamda özellikle Türkiye’de sıklıkla kullanılan bir yöntemdir. Kentin idealize edilmiş “özgün/otantik/tarihi/geleneksel” kimliğini yeniden inşa etmeyi amaçlayan bu yaklaşım ülkemizde son 30 yıldır geniş yaygınlık kazanmıştır. Gaziantep’te Çarşı ve Bey Mahallesi, Adana’da Tepebağ, Antalya’da Kaleiçi, Eskişehir’de Odunpazarı Bölgesi bu kapsamda örnek gösterilebilecek önde gelen yumuşak yenileme faaliyetleri arasında sayılabilir. Bu alanlarda kentin kültürel değerleri ön plana çıkartılarak turizm ve rekreasyona yönelik kapasitenin oluşturulduğu, kullanımlarının da bu yönde değişerek canlanma sağlandığını görmekteyiz.

GÜÇLÜ MİMARİ YA DA KENTSEL TASARIM

Kullanım kapasitesini artırmak, güçlü tasarım çözümleri ile köhneleşme alanlarının çekiciliğini artırmaya yönelik faaliyetler olarak özetlenebilir. Bu tip müdahalelerin en sembolik örneği olan Bilbao’da olduğu gibi, güçlü mimari ya da kentsel tasarım öğeleriyle anıtsal odaklar yaratılarak, ekonomik, fiziki ve sosyal hareketliliği artırmak amaçlanır. Ayrıca akıllı tasarım çözümleriyle köhneleşmeye sebep olan etkenlerin ortadan kaldırılması da bu kapsamda değerlendirilebilir (örneğin çok yoğun bir doku içinde yaratıcı çözümlerle kamusal alan elde etmek, yitirilmiş kentsel bağlantıları tasarım yoluyla tekrardan kurmak gibi). Sosyal kapasiteyi artırmaya yönelik yaklaşımlar ise; yerel sivil inisiyatifleri güçlendirerek, sosyal ve ekonomik iyileşme sağlamayı amaçlayan modelleri içermektedir. Kent içinde mahalle ölçeğinde problemlerin büyük çoğunlukla yaşayan toplulukların sadece kaynaklardan mahrum kalmasından değil, kaynakların yönetilmesinde rol alamamasından kaynaklandığını savunabiliriz. Yumuşak yenilemede sosyal kapasiteyi artırmaya yönelik çalışmalar, alanda yaşayanların

insan kaynağı, sosyal etkileşim ve kültürel olanaklarını artırarak, yaşadıkları mekanda olumlu değişim sağlayacak inisiyatifleri almalarını amaçlamaktadır. Yerel aktörler ve mahalle sakinlerinden oluşan bu sivil yapılanmalar hem kamu kaynaklarının yerele aktarılması, hem de katılımcı bir uzlaşma zemininin sağlanması bakımında rol oynarlar.

YEREL YÖNETİMLER AÇISINDAN ÖNEMLİ FIRSATLAR

Çok geniş bir yelpazeye yayılan yumuşak yenileme modellerinin ülkemizde daha fazla araştırılarak, yerelin koşullarına göre uyarlanması, özellikle yerel yönetimler açısından önemli fırsatları barındırmakta. Öncelikle yumuşak yenileme modelleri, görece daha ucuz ve basit uygulamaları içermektedir. Büyük inşaat yatırımlarına dayalı sert yenileme modelleri, özellikle küçük ve orta ölçekli kentlerin kendi bütçeleriyle aşmaları zor olan finansal engeller barındırmaktadır. Kamu kaynakları ya da özel sektör yatırımlarına ihtiyaç duyan bu tip modellerin, özellikle kriz dönemlerinde yerel yönetimler açısından daha büyük finansal zorluklar doğurduğu bilinmektedir. Öte yandan küçük noktasal uygulamalar ve süreç yönetimine dayalı yumuşak yenileme yaklaşımları, az finansal yatırım, sürdürülebilir ekonomik geri dönüş elde edilebilen modelleri içermekte. Bunun da ötesinde, köhnemenin yapısal değil sosyoekonomik sebeplere dayandığı alanlarda sert yenileme modellerinin köhnemeyi çözmemekle, sadece kent içinde başka bir alana kaydırıldığı görülmektedir. Örneğin, içinde yaşayanların ekonomik anlamda dezavantajlı olduğu bir alanı sadece mekansal olarak yenilemek, orada yaşayanların ekonomik durumunu düzeltmeyecek; yenileme sonrası değer kazanan alanda barınmayıp, kentin başka bir alanına taşınmalarına sebep olacaktır. Bu açıdan kentin için-

Çok geniş bir yelpazeye yayılan yumuşak yenileme modellerinin ülkemizde daha fazla araştırılarak, yerelin koşullarına göre uyarlanması, özellikle yerel yönetimler açısından önemli fırsatları barındırmakta. Öncelikle yumuşak yenileme modelleri, görece daha ucuz ve basit uygulamaları içermektedir.

de sadece sorunun yer değiştirdiği, bir tarafın yenilenmesinin başka bir alan üzerine baskı uyguladığı görülmür. Sert yenilemenin zorunlu olduğu durumlarda bile ekonomik, sosyal ve kültürel programlarla desteklenmesi, uygulamaların sürekliliğini sağlayacaktır. Bu anlamda yumuşak yenileme modelleri kentin bütüncül ve sürdürülebilir gelişimi açısından daha avantajlıdır. Belki de en önemlisi, yumuşak yenileme modelleri daha yaygın ve dengeli bir kent rejiminin kurulmasına ve dolayısıyla yerel yönetimin üzerindeki baskının hafiflemesine imkan sağlamaktadır. Kent rejimi: “Kurumlar ve bireylerin çıkarları doğrultusunda hareket ederken, yürütmeye dair kararları birlikte almak için kurdukları informal organizasyon” olarak tanımlanabilir. Rejim bir yönetim organı değil, uygulamaların yürütülüşünü belirleyen inisiyatif alma sistemidir. Örneğin yönetici durumunda olsa bile bir belediye başkanı; halkla, özel sektörle ya da kamu kurumlarının beklentileriyle

uzlaşma içine girmek zorundadır. Fiili uygulama tüm bu kurum ve bireylerin çıkarları arasında zorunlu/gönüllü uzlaşmanın ürünü olacaktır. Kentsel yenileme sürecinde bu rejimin ne şekilde kurulduğu, yaklaşımlar arasında farklılıklar doğurmaktadır. Kamu ve yerel yöneticiler, özel sektör, STK’lar, mahalle ölçekli sivil inisiyatifler, mal sahipleri gibi paydaşların her birinin kentsel yenilemeden çıkarı olabilir. Bu paydaşlardan hangisinin ne kadar inisiyatif aldığı, yenilemenin kimin çıkarına hizmet ettiğini tayin edecektir.

Basit bir örnekle, tarihi bir dokuda yapılacak korumaya yönelik yenileme çalışmasında: a)Kamunun alanın tamamını planlayıp bir bütün olarak kendi kaynakları ile ihale ederek projelendirmesi, b)Yatırımcı bir firmanın alandaki binaları satın alıp restore etmesi ve kullanması, c)Kamunun mal sahiplerine malzeme yardımı ya da kredi imkanı sağlayarak mülklerine yatırım yapmalarını teşvik etmesi, d)Mal sahiplerinin tamamen kendi kaynakları ile kendi binalarını onarması ve kamunun sadece denetlemesi, dört ayrı uygulama modeli olabilir. Bu dört modelin amaçları aynı olmakla birlikte, inisiyatifin paylaşılma organizasyonunun farklı olduğu görülmekte. İlk iki örnekte merkezileşmiş veya tek elde toplanmış, yukarıdan aşağıya bir rejim kurulmakta. Son ikisinde ise daha dağıtık ve aşağıdan yukarıya bir inisiyatif paylaşımı bulunmakta. Yumuşak yenileme anlayışına daha yakın olan aşağıdan yukarı yönetim modellerinde, mekansal değişim yaşayanların yaşadıkları mekanı değiştirebileceği kapasiteyi biriktirmeleri ile mekansal değişim sağlanmaktadır.

Bu tip aşağıdan yukarıya bir yenileme sürecinde, kent mekanının değişimi bireylerin kendi yaşam standartlarını iyileştirmek ve kişisel ekonomik fayda sağlamak için yaptıkları faaliyetlerin bir ürünü olarak düşünülebilir. Kısaca, bu modelde yerel yö-

netimin rolü kenti yenilemek değil, kentin kendi kendine yenilenmesine imkan sağlayacak süreci tetiklemektir. Mal sahipleri, kiracılar, emlakçılar, müteahhitler, yapı ustaları ve mimarların aktörleri olduğu bireysel fayda sağlama çabaları, kolektif olarak kent dokusunu biçimlendirir. Yani kendi yaşam alanını ve kendi yaşam standartlarını iyileştirmeye çalışan birey de aslında bu süreçte bir eylemde bulunmaktadır. Küçük kafe sahibinden, kendi evini tamir ettiren bireye varıncaya dek kentliler, kolektif bir eylemler bütünüyle, kent mekanında değişim sağlar. Bu kolektif eylemler bütünü de bir yenileme faaliyeti olarak kabul edilebilir. Sadece yenileme sürecinin inisiyatifi ve kurulan kent rejimi farklıdır.

Aşağıdan yukarıya yönetilen kentsel yenilemenin, kente yaygın ekonomik etkisi daha fazla olacaktır. Sert yenileme büyük finansal yatırımlara gerek duyduğundan, özellikle küçük ve orta büyüklükte Anadolu kentlerinde

uygulayıcıları nadiren yerel şirketlerdir. Kentte zamana yayılı olarak, kendi dinamikleriyle aşağıdan yukarı gelişen bir yenileme hareketinde; yerel inşaat firmalarından nalbura, boyacısından küçük esnafına geniş bir ekonomik canlanmanın arayüzü sağlanabilir.

ÜLKEMİZDE SERT YENİLEME TERCİH EDİLİYOR

Sadece mekanı yeniden inşa etmeye dayalı sert yenileme anlayışı Türkiye’de çok daha geniş bir uygulama deneyimine sahip. Pek çok başarılı örneğin yanı sıra, sert yenileme uygulamalarının zaman zaman kamuoyunda olumsuz tepki ile de karşılaştığı durumlar olduğunu görüyoruz. Bu projelere yapılan en büyük eleştiriler, kentin özgün dokusuna aykırı, yapay, yüksek yoğunluklu mimari çözümlere ve halihazırda alanda yaşayanların süreçten olumsuz etkilenmesine duyulan kaygı ekseninde gelişmekte. Kentteki köhneleşme

alanlarına küçük ve sınırlı mekansal müdahaleler yapılması ve alandaki hayat standartlarını iyileştirecek donanımın sağlanmasını amaçlayan yumuşak yenileme modelleri, bu yöndeki eleştirilere de karşılık verebilecektir. Yumuşak yenileme modelleri, sadece yukarıdan aşağıya planlama ve tasarım kararlarına dayalı müdahaleleri değil, kendiliğinden gelişen bir iyileşme sürecini önermekte. Burada kullanılan “kendiliğindenlik” ifadesi, informal ilişkiler, çok paydaşlı etkenler ile kolektif bir eylem bütünü olarak ortaya çıkan değişime atıf yapmaktadır. Kent hayatının canlılığı da, özgün kimliği de; belli miktarda rastgeleliği, düzensizliği, uyumsuzluğu, karmaşayı içerir. Kentsel yenileme müdahalesinin bu kendiliğindenliği “temizlemesi” veya “düzenlemesi”; steril yapaylıkta, tiyatro dekoru hissi veren bir mekan algısı yaratmasıyla eleştirilmiştir. Sharon Zukin, kent mekanının sadece tasarım yoluyla yenilediği dokuları “kent temalı Disneyland’lar” olarak tanımlar ve bu şekilde müdahale edilen mekanların karakteristik özelliklerini kaybettiklerini, giderek birbirlerine benzediklerini savunur.

Bu yazının girişinde “nasıl bir yenileme” sorusu sorulmuştu. Bu soruya cevap vermek için “yenilemenin” neyi amaçladığını sorgulamalıyız. Yenileme faaliyetinin amacı, sadece mekanı iyileştirmek, yapı stokunu yenilemek ya da alanı “güzelleştirmek” olarak ele alınırsa; sosyal, kültürel, ekonomik kapasiteyi artırmaya yönelik modellerin dolaylı yöntemler olduğu savunulabilir. Ancak kentsel yenilemenin amacı “hayat kalitesini artırmak” ise, yumuşak yenileme pratiğinin daha doğrudan bir müdahale şekli olduğu görülmekte. Yenilemenin bu alternatif modellerinde, fiilen kenti canlı kılan kolektif hareketin iyileştirilmesinin kent dokusuna, sosyal, kültürel, ekonomik, mekansal anlamda bütüncül olarak yansıtacağı varsayılabilir.

MURATPAŞA'DA 3 BİN 710 KONTEYNER YERALTINDA

Antalya Muratpaşa Belediyesi, 49 mahallede, bin 33 noktada çöp konteynerlerini yeraltına aldı. Farklı büyüklüklerde sistemler halinde uygulanan çalışmayla, yeraltına alınan konteyner sayısı 3 bin 710'a yükseldi.

Av. Ümit Uysal
Muratpaşa Belediye Başkanı

Üretimi Muratpaşa Belediyesi Temizlik İşleri Müdürlüğü atölyelerinde gerçekleştirilen ve Türk Patent Enstitüsü tarafından "Patent ve Faydalı Model" belgesine sahip yer altı çöp konteyner sistemi, 2015'ten itibaren bir proje kapsamında uygulanmaya

başlandı. Proje öncesi sadece 123 konteynerin yer altında bulunduğu Muratpaşa'da, yer altına alınan konteyner sayısı 3 bin 710'a ulaştı. Proje, Muratpaşa'nın SİT statüsünde bulunan Kaleiçi Mahalleleri Barbaros, Kılıçaslan, Selçuk ve Tuzcular'la birlikte fiziki şartları uygun olmayan Haşim İşcan ve imar problemi bulunan Tarım ve Yeşilova hariç ilçenin tüm mahallerinde uygulanıyor. Proje Muratpaşa'nın 49 mahallesinde, bin 33 noktada hayata geçirildi.

SATIŞINI DA YAPIYOR

Muratpaşa Belediyesi, aynı zamanda, ürettiği yer altı konteynerlerinin satışını gerçekleştiriyor. Avanos, Gazipaşa, Korkuteli, Çumra Belediyeleri yeraltı çöp konteyner sistemlerini Muratpaşa Belediyesinden aldı.

Ayrıca kardeş belediyeler Isparta'nın Aksu ve KKTC'nin Girne Belediyelerine de Muratpaşa Belediyesi tarafından konteynerler hediye edildi.

YERALTI SİSTEMİNİN AVANTAJLARI

Muratpaşa Belediyesi Temizlik İşleri Müdürlüğü atölyesinde üretilen yer altı çöp konteynerleri adeta bir buz dağını andırıyor. Çöpün toplandığı hazne yeraltında kaldığı için görüntü ve çevre kirliliğini ortadan kaldıran sistem, özellikle yaya ve taşıt trafiğinin yoğun olduğu noktalarda önemli avantaj sağlıyor. Yerden sağladığı tasarrufun yanı sıra yaya ve araç geçişlerini kolaylaştırırken, site ve okul gibi alanlarda konteynerler sorun olmaktan çıkıyor ve çocukların güvenle oynayabileceği alanlar yaratılıyor.

EKOLOJİK KENTSEL DÖNÜŞÜMDE ÖRNEK KENT: STOCKHOLM

Dursun YILDIZ

Su Politikaları Derneği Başkanı-İnşaat Mühendisi

İsveç, dünyada sürdürülebilir yaşam için ne yapılması gerektiği üzerine kafa yormaya ve önlem almaya başlayan ülkelerin başında geliyor. İsveç'te 2050 yılına kadar fosil enerji kaynaklarından vazgeçilip yenilenebilir enerji kaynaklarına geçilmesine karar verilmiş. Stockholm'de atmosfere zararlı sera gazı salımı büyük ölçüde azaltılmış.

Stockholm, 1990'dan bu yana fosil enerji kaynaklarını bırakıp adım adım yenilenebilir enerji kaynaklarına geçmiş. Bu sayede kentte sera gazı salımı, ülke ortalamasının yarısına düşürülmüş. ABD ve Avustralya'da atmosfere sera gazı salımı kişi başına yılda ortalama 20 ton, oysa bu

miktar Stockholm'de 4 ton. 1970'ten bugüne kadar Stockholm'ün nüfusu %13 oranında artmış. Bu artışın devam edeceği ve 2030 yılında %23'e ulaşacağı tahmin ediliyor. Ülkenin kuzeyindeki daha sert iklim koşulları kentlere göçün temel nedeni olarak açıklanıyor.

STOCKHOLM'ÜN EKOLOJİK MAHALLESİ: HAMMARBY SJÖSTAD

Stockholm'deki yeni yerleşim projeleri de sürdürülebilir yaşam anlayışına göre biçimlendiriliyor. Bu kapsamda Stockholm'ün Hammarby

Sjöstad semti bu anlayış temelinde yeniden inşa edilmiş.

Stockholm'deki iskele ve limanların bulunduğu eski endüstri bölgesi olan Hammarby Sjöstad'ın ekolojik dönüşümü ile ilgili planlar 1990'lı yıllarda başlamış. Proje'ye ise 1997 yılında başlanmış ve ilk aşaması 2000'de bitirilmiş. Halen %75'e yakın bölümü tamamlanan proje alanında 11.500 apartman yapılması ve 26.000 kişinin yaşaması planlanmış. Proje ile 10.000 kişiye de istihdam sağlanmış.

4,5 MİLYAR DOLAR

Toplam maliyeti 4,5 milyar dolar olarak tahmin edilen proje maliyetinin 200 milyon doları Stockholm Belediyesi'nce karşılanıyor. Belediye proje içindeki tüm arazileri de projeyi uygulayan özel sektöre satmış veya kiralamış. Stockholm'un bu bölgesi her parçanın bütünsel bir bakışla geliştirildiği entegre planlama yaklaşımına çok güzel bir örnek oluşturmuş. Bu entegre planın bileşenleri ise:

- Otomatik yer altı atık toplama sistemi,
- Yakıtının kısmen yerel atık toplayıcıları ve su arıtımında kullanılan ısı dönüştürücülerden sağlandığı bölgesel merkezi ısıtma ve soğutma sistemleri,
- Güneş enerjisinden elde edilen sıcak su ve elektrik.
- Evsel kanalizasyon suyu ve atıktan elde edilen biyogaz,
- Yüzey akış sularının toplanması ve filtrelmesi,
- Üç camlı pencereleri olan verimli binalar olmuş.

Hammarby Sjöstad Projesi, Stockholm sakinleri için bu bölgede ev edinmeyi çekici bir hale getirmiş. "Hammarby modeli" gelecekteki iskan uygulamaları için yeni bir standart oluşturmuş. Bu proje Çin'de, Kanada'da ve Güney Afrika'daki

kentsel dönüşüm için bir model olarak tanıtılıyor.

Stockholm'deki bu sürüdürebilir yaşam kenti konseptinin; Çin'de Qingdao Olimpik Yelken Alanında, Kanada'da Toronto'da, İrlanda'da Cork South Dok'da, Rusya'da Baltık İnci Projesinde, Güney Afrika'da Buffalo Şehrinde, Hindistan'da Pune'da, Birleşik Krallık'ta Londra Olimpik Köyü'nde ve Fransa'da Narbonne'deki uygulamalara örnek teşkil ettiği ileri sürülüyor.

DÜZENLEME SONRASINDAKİ DURUM

Eskiden bakımsız bir sanayi bölgesi olan bu semt, şimdi bütün dünyadan meraklıların ziyaret ettiği, her şeyiyle ekolojik bir mahalle olmuş. Bu mahallede ısınma ve aydınlanma için tamamen yenilenebilir enerji kaynakları kullanılıyor. Hammarby Sjöstad'da yer altına tüm atıkların yeniden dönüşümünü sağlayan bir altyapı sistemi kurulmuş. Organik çöplerin, kağıt cinsi maddelerin ve dönüşüme elverişsiz çöplerin toplandığı bölümler oluşturulmuş. Mälaren Gölü'yle Baltık Denizi'ni bağlayan kanalın bir yakasına kurulan bu modern mahalleye geniş pencere, geniş balkonlu ve teraslı evleriyle tam bir Akdeniz havası verilmiş. Binaların yanı sıra yapay kanalların üstünden geçen küçük köprüler ve belirli noktalara yerleştirilen heykellerle çevre estetiğine de özen gösterilmiş.

Eskiden bakımsız bir sanayi bölgesi olan bu semt, şimdi bütün dünyadan meraklıların ziyaret ettiği, her şeyiyle ekolojik bir mahalle olmuştur.

OTOMATİK YER ALTI ATIK TOPLAMA SİSTEMLERİ

İsveç'te günümüzde evsel atıkların %20'sinden daha azı katı atık sahasında depolanıyor. Stockholm'de atıkların %75'i geri dönüşüm amaçlı ya da yakıt olarak kullanılmak üzere toplanıyor. Evsel atıklarda bu oran %95. İsveç otomatik yer altı atık toplama sistemleri uygulaması, diğer avantajlarının yanı sıra, gürültülü çöp kamyonlarının sürüş mesafesini de %90 oranında azaltmış.

ATIKLAR BAŞTAN AYRILARAK ENERJİ ÜRETİLİYOR

Evlerin önünde çöp kutusu yerine geçen ve kapakları farklı renkte olan silindirik metal kutular, çöplerin tüketiciler tarafından ayrılmasına yardımcı oluyor ve günde iki kez vakum sistemiyle yer altındaki boru sistemine boşaltılıyor. Bu kutuların kapaklarına son dönemde takılan kilitler ise atıkların karıştırılmasını önlemek amacıyla yönelik. Atıklarını uygun çöp kutusuna boşaltmayan sakinlerin oturduğu apartmanlara yıllık 20.000 avroya varan cezalar kesiliyor. Bu ceza tüm apartman sakinleri tarafından ödeniyor.

VAKUMLU AYRIŞTIRILMIŞ KATI ATIK TOPLAMA SİSTEMİ

Organik çöpler gübre üretim merkezine gönderiliyor. Diğer çöplerden yakılarak elde edilen enerji, merkezi ısıtma sisteminde kullanılıyor.

ATIK SIVILARDAN BİYOGAZ

Atık sivilardan ise arıtma tesislerinde biyogaz elde ediliyor. Biyogaz evlerdeki ocaklarda ve belediye otobüslerinde kullanılıyor.

BİYOGAZLI OTOBÜS

İsveç'te su arıtma şirketleri atık sudan biyogaz üretiminde de faaliyet gösteriyor. Linköping'de araçlara biyogaz sağlayan bir belediye gaz şir-

Kentsel Dönüşüm Öncesi

Kentsel Dönüşüm Sonrası

keti, şu anda yerel yakıt pazarının %7'sine sahip.

Biyogazın fosil karbondioksit emisyonunu azaltmaya yönelik en iyi yakıtlardan biri olduğu düşünülürse, toplu taşımada atık su arıtımı ile biyogazı birleştirmenin önemi ortaya çıkar. Ayrıca büyük çaplı bir yerel biyogaz tren projesi devam ediyor. Gaz fermentasyonundan sonra, biyolojik gübrenin %95'i, kimyasal gübrelerin kullanımını azaltarak, tarımsal bitki besin maddesi olarak kullanılıyor.

MERKEZİ ISITMA SİSTEMİ

Aralık ayından mart ayına kadar, ülkenin birçok bölümünde sıcaklık

sıfırın altındadır. Bu nedenle “temiz atık yakımı teknolojisi” hayati önem kazanmış ve “Bölgesel merkezi ısıtma” sistemi geliştirilmiştir. Bu bölgedeki enerji tesislerinde ortaya çıkan buhar ve sıcak su, yer altı boruları ile binalara iletiliyor ve bu sistem, sağladığı sıcaklık ile nüfusun %50'si ısıtılıyor. Atık su arıtma tesislerindeki ortaya çıkan ısı bölgesel ısıtma ve havalandırma sistemi için kullanılıyor.

STOCKHOLM'ÜN İÇME SUYU-ÇEŞME SUYU

Stockholm'ün tarihsel olarak çok kirli ve birçok hastalıkların nedeni olan Maleren Gölü bugün kentin ana su kaynağı olmuş . 1950'lerde

ve 60'larda Stockholm civarındaki kirlenmiş sulara parmağınızı bile sokamayacağınız söyleniyor. Bu sular da yüzmek ve balık tutmak tabii ki yasakmış. Ancak bugün ise her yerde yüzebilmek mümkün olup Stockholm merkezinde balık tutmak oldukça popüler bir uğraş haline gelmiş. İçme suyu büyük oranda Malaren Gölü ve yakınlardaki diğer küçük göllerden karşılanıyor. Malaren Gölü'nü evsel atık sulardan, endüstriyel kirlenmeden, trafik sisteminden gelen yüzeysel akış sularından temizlemek için otuz yıldan fazla zaman harcanmış. Stockholm'ün içme suyu çeşme suyundan karşılanmakta ve en lüks lokantalarda bile su, çeşme suyu olarak sürhilde sunulmaktadır.

PETROL KRİZİNDEN ÇIKARTILAN DERS

İsveç 70'ler ve 80'lerdeki petrol krizinden “Ulusal Enerji Politikasını” oluşturmak için ders çıkartmış. Bu kapsamda yeni enerji kaynakları bulmak, binaların izolasyonu için yeni yöntemler ortaya koymak ve enerji tasarruf sistemleri geliştirmek için büyük bir çaba sarf etmiş. 1970'lerden bu yana İsveç'te ısınma ve elektrik üretimine yönelik petrol bağımlılığı %90 oranında azalmıştır.

KENTSEL DÖNÜŞÜM ATAĞI

Stockholm'de uygulanan bu proje dünyanın diğer ülkelerindeki bazı kentler için örnek olmuş. Son dönemde çok büyük bir “Kentsel Dönüşüm” atığı başlatan Türkiye'nin bu örnekten bir pilot bölge için yararlanması gerekir. Türkiye bu “kentsel dönüşüm” adını verdiği yeniden imar çalışmasının, kültürel ve ekolojik hassasiyetin dışında ele alınması zamanın ve mali kaynakların verimsiz kullanılması sonucunu doğuracaktır. Bu yeni süreç, dünya örneklerini de dikkate alarak kentin ve insanın ranta tercih edilmemesi anlayışıyla yeniden ele alınmalıdır.

ÇÖPLER KAYNAK OLUYOR

Mamak Belediyesi, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın eşi Emine Erdoğan'ın himayelerinde başlatılan "Sıfır Atık Projesi" kapsamında çalışmalarını Mamak genelinde yaygınlaştırıyor.

Projenin yalnızca çöp ayrıştırma işlemi olmadığını, üretilen atığın da farkına varılmasının sağlandığının altını çizen Mamak Belediye Başkanı Murat Köse, "Proje ile her şeyden önce verimlilik artıyor, israfın önüne geçiliyor. Vatandaşlarımızdan da bu konuda duyarlı olmalarını bekliyoruz" dedi.

GERİ DÖNÜŞÜMÜ ARTIRACAK

Geçtiğimiz yıllarda 25 gönüllü üniversite öğrencisi ile vatandaş bilgilendirilmesiyle başlanan proje kapsamında Mamak Belediyesi hizmet binasına yerleştirilen pişmemiş organik atıklar, çay ve kahve posalarını toprak katkı maddesine dönüştüren "kompost cihazı"nın yanı sıra mahallelerin merkezi yerlerine; 7 gözlü mobil getirme merkezleri yerleştirildi. Anatolium Alışveriş Merkezi önü, Abidinpaşa Asım Gündüz Caddesi, Mamak Belediyesi Hizmet Binası

Murat Köse
Mamak Belediye Başkanı

önü, Mamak Belediyesi Zabıta Müdürlüğü önü, Mamak Belediyesi Yüzme Havuzu girişi, Hüseyingazi son durak, Yeşilbayır Mahallesi Sağduyu Caddesi ve Saimekadın Yeni Mamak Merkez Camii yanına yerleştirilen 7 gözlü merkezlere kağıt- karton atıkları, metal atıklar, plastik atıklar, cam

atıkları, elektronik atıklar, atık piller ve bitkisel yağ atıkları atılabilecek. Proje kapsamında, yine atıkların ayrı ayrı toplanıp biriktirilmesi amacıyla, Mamak Belediyesi hizmet binasının koridorlarına da 30 adet ikili, 8 adet yedili geri dönüşüm kumbarası yerleştirildi.

ŞEHİR MERKEZİ NASIL DÖNÜŞÜYOR?

Dr. Memduh BÜYÜKKILIÇ
Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı

Kayseri Büyükşehir Belediyesi tarafından sürdürülen Sahabiye Kentsel Dönüşüm Projesi, ülkemizin en önemli dönüşüm projelerinden birisi. Çünkü, dönüşümünü yaptığımız Sahabiye ve Fatih Mahalleleri Kayseri'nin merkezinde bulunuyor ve Kayseri Cumhuriyet Meydanı'na bakıyor.

Proje alanının doğusu kentin en çok kullanılan İstasyon Caddesi, kuzeyi ana cadde olan Kocasinan Bulvarı, batısı ve güneyi ise Ahmet Paşa Caddesi ile çevrelenmiş durumda. Raylı sistem güzergahının geçtiği Sivas Caddesi ve Erkilet Havalimanı'na bağlantısı da oldukça kolay. Kentin tam merkezinde gerçekleştirilen böyle bir dönüşüm, kentin çehresini de tamamen değiştirebilecek bir özelliğe sahip. Proje için kullanılan "Kayseri Gelişiyor, Sahabiye Dönüşüyor" sloganı da, bu projenin aslın-

da Kayseri'nin tamamını etkileyecek bir proje olduğunu çok net ortaya koyuyor.

SAHABİYE-FATİH BÖLGESİ

Bir zamanlar Kayseri'nin en gözde mahallelerinden biri olan Sahabiye-Fatih bölgesi, 1950'den sonra yapılmış ve dönemin şartlarında planlı bir mahalle görünümünü almış. 1/1000 ölçekli uygulama imar planı kararlarına göre alanın büyük bölümü "Blok Nizam 4 Kat" yapılaşma koşuluna göre oluşmuş. Alanda

mevcut bir diğer yapılaşma koşulu ise "TAKS:0.40, KAKS:1.60"dır. Batıda yer alan İstasyon Caddesi üzerinde yer alan adalarda "Kütle Nizam" inşaat izni mevcut. Toplam proje alanı 515 bin 064 m². Mevcut durumdaki inşaat alanı ise 737 bin m². Alan için bugüne kadar yapılan plan ve tadilat çalışmaları, bölgenin bugünkü formunun belirlenmesinde etkili olmuş. Alanda zaman içerisinde oluşan yüksek yoğunluk artışı gerek bölgedeki ve gerekse etki alanı içerisinde olan diğer bölgelerdeki ya-

şamı güçleştirmiş. Bunun sonucunda alan, imarlı kent görünümünden tamamiyle uzaklaşmış bir hale gelmiş.

İşte bu durumdaki Sahabiye ve Fatih Mahalleleri planlandığı ve kurulduğu 1950-1960'lı yılların şartlarında lüks sayılabilecek bir yerleşim yeri idi; ancak değişen şartlar ve zamana bağlı olarak bu özelliğini zamanla yitirdi. Ailelerin daha geniş evler ve planlı semtlere taşınmasıyla birlikte evler boşaldı ve zamanla da virane haline geldi. Yüzde 70'inde kiracıların oturduğu evler, Kayseri'nin merkezindeki konumları nedeniyle aylık 1000-1500 TL kira getirisi sağlama-ları gerekirken ancak 100 TL ile 300 TL arasında kira getirisi sağlar hale geldi.

Söz konusu alanda insanların kullanacağı tek bir metrekaare yeşil alanın bulunmaması, çocuk oyun alanlarının olmaması, bölgede sosyal donatı alanlarının yer almaması diğer sorunlar olarak karşımıza çıktı. Ayrıca, yolların darlığı ve plansız oluşturulmuş ticari yapılaşma ve konuttan ticarete ruhsatsız geçişlerin ürettiği trafik ve ulaşım sorunu, bölgede bulunan okulların sabah ve akşam saatlerinde ürettikleri trafiğin yaşamı olumsuz etkilemesi, alanda mevcut bulunan tarihi eserlerin hem yapılar hem de trafik akışının baskısı altında kalması bu iki mahalleyi kapsayan kentsel dönüşüm projesinin yapılma-sını zorunluluk haline getirdi.

Bu olumsuzlukların yanı sıra, alandaki yapıların ruhsat tarihleri incelendiğinde; büyük bir kısmının deprem yönetmeliklerinden önce edilmeleri yönüyle de de risk oluşturdıkları görüldü. Fatih ve Sahabiye Mahalleleri'nin güvenlik problemi de bir başka dikkat çekici unsurdur. İlimiz güvenlik bürokrasisi ile yaptığımız görüşmeler sonucu suç işleme ve suça meyilli şahısların bu bölgede yoğunlukla bulunduğu ve bundan dolayı suç olgusunun artabileceği kanaati belirtildi.

Kentsel Dönüşüm Daire Başkanlığı-mız tarafından hazırlanan alana ilişkin analiz çalışmasında da şehir merkezinde bir çöküntü alanı olduğu, mevcut yapıların büyük bölümünün ekonomik ömrünü tamamlaması ve bu nedenle deprem durumunda can kaybına sebebiyet verebileceği, güvenlik problemlerinin artması, yol ve otoparkların yetersizliği ve alan içerisindeki tarihi eserlerin binaların arasında boğulmuş durumda olduğu tespit edildi. Yine bu araştırmada, söz konusu alanda yapılan çalışmalar kapsamında çağdaş şehircilik ilkeleri doğrultusunda kullanıcıların ihtiyaçları, kentsel peyzaj, kentsel estetik, erişebilirlik, sürdürülebilirlik, yaşanabilirlik, kullanılabilirlik gibi kavramların dikkate alınarak kent merkezinde önemli bir konumda olan Sahabiye-Fatih Mahallelerinin yenilenmesinin metropoliten kent merkezinin yenilenmesi açısından bir zorunluluk olduğu vurgulandı.

Bir zamanlar Kayseri'nin en gözde mahallelerinden biri olan Sahabiye-Fatih bölgesi, 1950'den sonra yapılmış ve dönemin şartlarında planlı bir mahalle görünümünü almış. 1/1000 ölçekli uygulama imar planı kararlarına göre alanın büyük bölümü "Blok Nizam 4 Kat" yapılaşma koşuluna göre oluşmuş. Alanda mevcut bir diğer yapılaşma koşulu ise "TAKS:0.40, KAKS:1.60"dır.

Sahabiye-Fatih Kentsel Dönüşüm Projesi ile şu hedefler belirlendi:

- Alanda yaşayanlar için daha kaliteli bir yaşam ve çevre oluşturmak,
- Yerleşme standartlarının iyileştirilmesini sağlamak,
- Yatırım açısından değeri düşen alanın tekrar kent ekonomisine katılmasını sağlamak,
- Kent ekonomisini canlandırmaya yönelik mekansal şartları sağlamak,
- Modern konutlar ve sosyal alanlar oluşturmak,
- Geniş yollar ve yeşil alanlar ortaya çıkarmak.

Proje alanının dönüşümünden önce, bölgede bulunan 700 binanın %60'ı konut, %40'ı ise ticaret ve ofis kullanımı olan yapılarıdır. Sahabiye Kentsel Dönüşümü için seçilen proje kapsamında ise, öncelikle yine bu fonksiyonların dağılımının dengeli olmasına karar verildi. Ofis ve konut kullanımının yanı sıra, proje alanında birçok sosyokültürel yapı ve geniş sosyal alanlara da yer verildi. Öncelikle, projede Cumhuriyet Meydanı'nı ve İnönü Parkı'nı bağlayan bir yeşil bulvar aksı tasarlandı. Bu bulvar üzerinde opera binası, cami, alışveriş ve kafe alanları gibi sosyal

alanlar kurgulandı ve Cumhuriyet Meydanı girişi yeniden düzenlenerek, kentin tarihi surları ile beraber bir tasarım gerçekleştirildi. Ayrıca proje alanında semt pazarı, okul gibi birçok sosyal donatıya yer verildi. Ayrıca, "Tarihi Kayseri Evleri"nin yeniden yorumlandığı, insanların vakit geçirebilecekleri bir kültür sokağı tasarlandı.

Dönüşüm projesinin en önemli özelliği de çevresel duyarlılık. Dönüşüm yapılacak alanın büyüklüğü 515 bin m² ve bu alanda tek bir metrekaare yeşil alan bulunmuyor. Hazırladığımız projede alanın 350 bin m²'si rekreasyon alanı olarak planlandı. Proje ile, Kocasınan Bulvarı boyu uzanan İnönü Parkı'na dik bir şekilde yeşil hat oluşturuldu ve bu hat Cumhuriyet Meydanı'na kadar uzatıldı. Böylece Cumhuriyet Meydanı'ndan başlayan yeşil alanın tüm şehri etkileyecek şekilde sürekliliği sağlandı.

Dönüşüm ve değişimle birlikte Sahabiye Bölgesi'nin:

- Değerine değer katan,
- Çocuklara güvenli ve huzurlu bir çevre sunan,
- Modern ve estetik yapısıyla bir cazibe merkezi olan,
- Parkları ve yeşil alanlarıyla insana nefes aldırان,

- İş dünyası ve finans sektörüne sınırsız fırsatlar sağlayan,
- Cadde, sokak ve otoparklarıyla hayatı kolaylaştıran,
- Mimari anlayışı, teknolojik alt yapısı ve imkanlarıyla geleceğe hazır olan
- Engelsiz, insana ve çevreye duyarlı, enerjiyi koruyan,
- Tarihi ve kültürel mirasıyla turizme can katan bir bölge haline gelmesi hedeflendi ve bu hedef doğrultusunda çalışmalar başlatıldı.

Sahabiye Kentsel Dönüşüm Projesi, tüm süreçleri Kayseri Büyükşehir Belediyesi tarafından yürütülen, hem büyüklüğü ve kapsamı hem de merkeziliği sebebiyle sadece şehrimizin değil ülkemizin en önemli projelerinden birisi durumunda. Büyükşehir Belediyemizin tüm süreçlere dahil olması, bu projenin diğer birçok projeden farklı bir bakış açısıyla ele alınmasını sağladı. Öncelikle, proje sadece kendi alanını değil, tüm kenti ilgilendiren bir proje olarak görüldü. Aslında tam da böyle görülmesi gereken bir projeyi hayata geçiriyoruz. Sadece kendini değil, çevresini de geliştiren bir projeyi uyguluyoruz. Sahabiye-Fatih Kentsel Dönüşüm Projesi ile geleceğin Kayseri'sini kuruyoruz.

HAYRETTİN GÜNGÖR, TARİHİ KENTLER BİRLİĞİ BAŞKANI SEÇİLDİ

Tarihi Kentler Birliğinin İstanbul'da gerçekleştirilen toplantısında Kahramanmaraş Büyükşehir Belediye Başkanı Hayrettin Güngör, Tarihi Kentler Birliği Başkanlığına (TKB) seçildi.

2000 yılında kurulan ve 455 şehri (belediyeyi) temsil eden TKB'nin Başkanlık görevini sırasıyla Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı Erdoğan Bilenser, Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Mehmet Özhasenki, Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı Asım Güzelbey, Samsun Büyükşehir Belediye Başkanı Yusuf Ziya Yılmaz ve Şanlıurfa Büyükşehir Belediye Başkanı Nihat Çiftçi yapmışlardır.

KAHRAMANMARAŞ DONDURMA MÜZESİ ÖDÜLÜ

Toplantıda, ayrıca Tarihi Kentler Birliği Müze Özendirme Yarışması Ödül Töreni gerçekleştirildi. Müze

Özendirme Yarışması Ödülleri kapsamında Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesine Kahramanmaraş Dondurma Müzesi ile ödül verildi. Kahramanmaraş Dondurma Müzesi ödülünü Kahramanmaraş Büyükşehir Belediye Başkanı Hayrettin Güngör, AK Parti Genel Başkan Yardımcısı ve Yerel Yönetimler Başkanı Mehmet Özhasenki'nin elinden aldı.

Tarihi Kentler Birliği Meclisinde bir konuşma yapan Kahramanmaraş Büyükşehir Belediye Başkanı Hayrettin Güngör, kendisine bu görevi layık görenlere teşekkür ettiğini ifade ederek, büyük bir sorumluluk altına girdiklerini söyledi. Tarihi Kentler

Birliği Başkanı Güngör, yaptığı konuşmada, 30 yılı aşkın bir süredir yerel yönetimlerle iç içe olduğunu, denetim ayağıyla başladığı çalışmalarda Türkiye Belediyeler Birliği Genel Sekreterliği başta olmak üzere, Cumhurbaşkanlığı Yerel Yönetimler Kurulu Üyeliği gibi çeşitli kademelerde görev yaptığını belirterek, "Türkiye Belediyeler Birliği Genel Sekreterliği görevimiz süresince Tarihi Kentler Birliği ile yaptığımız çalışmalarda 10 milyon TL'lik eğitim yatırımımız olmuş. Öyle sanıyorum ki bu tarihten sonra bu çalışmalarımız daha da artarak devam edecektir" diye konuştu.

KENTSEL TASARIM SÜZGEÇİNDE KENT PLANLAMASI

Muhammed Said UYAR
Mimar

Kentsel tasarım uzun bir geçmişi olmasına karşın günümüzde ancak tanımlayabildiğimiz, disiplinler arası planlı çalışma gerektiren önemli bir kavramdır. Kentsel tasarım yalnızca fiziksel mekân çözümlerine değil buna ek olarak kentin tarihi kültürel ve sosyal yapısının da şekillendirildiği bir bilim dalıdır.

En basit haliyle çağdaş yaşama hizmet eden yapılar ve kamusal mekân arasında ilişki kurma sanatı olarak tanımlayabileceğimiz kentsel tasarım; şehir ve bölge planlama, peyzaj mimarlığı ve mimarlık başta olmak üzere farklı meslek disiplinlerini birleştiren ortak bir alandır.

Özellikle 1950’li yıllarda, hızlı nüfus artışı ve kentlere göçün yoğunlaşmasıyla, kentsel yerleşimlerde çeşitli sorunlar ortaya çıkmıştır. Kentlerin hızla gelişmesi hızla artan nüfusun

barınma ihtiyaçlarının karşılanamaması sebebiyle kent kimlikleri bozulmuş, tarihi ve kültürel dokudan kopuk yerleşimler ortaya çıkmıştır.

Buna ek olarak nüfusun çoğalmasıyla birlikte ortaya çıkan bireysel ihtiyaçların fazlalığı, ulaşım, güvenlik, altyapı gibi sorunları gündeme getirmiş, tüm bu sorunların sonucu olarak kent planlaması, mimari ve sosyal yaşam arasındaki uyum kaybolmuştur.

Hızlı nüfus artışının etkisiyle kentler, yeni bir planlama anlayışı geliştirilmeden geleneksel şehir düzeninin devamı olarak şekillenmiştir. Kentlerde yeni bir planlama anlayışıyla bölgeleme ve mekânsal organizasyonların yeniden şekillendirilmesine en büyük engel mülkiyet problemi olmuştur. Özel mülkiyetler planlamaları şekillendirmiş ve kentler gelecek yüzyıllara hazırlanamayacak bir düzende gelişmek zorunda kalmıştır. Bu sorunların sonucu olarak

yapılan imar planları veya revizyon imar planları iki boyutun ötesine geçememiş ve kentleri mekânsal organizasyonlarının kurulduğu düzenli bir yapılaşmaya götürememiştir. Aynı zamanda mülkiyet probleminin dışında ülkemizde yapılan kent planlamaları tasarım ölçeğinden yoksun, yalnızca iki boyutlu haritalar üzerinden arazi verilerinin dahi tam anlamıyla dikkate alınmadığı bir anlayışla yapılmış ve bu nedenle uygulama aşamasında gerek arazi yapısı gerekse arazi ölçeğiyle uyumsuz uygulamalar ortaya çıkmıştır. Eğitimden dolayı bağlanamayan veya çok dik olduğu için açılmayan yollar, artık parsellerden dolayı verimli kullanılamayan park alanları, çevresel verilerinden ve yapılar arası birbirine saygıdan yoksun kat yükseklikleri, eğimli alanlarda ortaya çıkan devasa istinat duvarlarına bakan yapılaşmalar veya okul alanları bölgenin doğal ve fiziki şartlarına uygun tasarım ve planlama yapılmamasından kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda kentlerimizin imar planları yıllar boyunca bölgesel olarak sürekli revizyona uğramıştır. Kent bütününde, mekânsal, rantsal veya ekonomik olarak herhangi bir strateji olmadan planların sürekli değişime uğraması kent kimliklerine ve silüetlerine olumsuz etki etmiştir. Bölgesel yapılan imar planı değişikliklerinin kentin geri kalan tüm bölgelerine etkisi irdelenmeden sadece bölgesel ekonomik etkileri göz önüne alınmış ve kentin diğer tüm mekânsal alanları göz ardı edilmiştir. Bu bilinçsiz planlama anlayışı da kentlerimizin dokusunu ciddi oranda bozmuştur.

KENTLER BETONA TESLİM

Bu plansız gelişme ve yapılaşma sonucu ne kent merkezleri gerçek bir kent merkezi vasfına dönüşebilmiştir ne de kırsal bölgeler doğal dokularını koruyarak gelişebilmiştir. Kırsal bölgeler de kent mantığında betonlaşmanın esiri olarak aynı planlama dilinde ele alınmıştır. Bu da kent ve

Bursa TOKİ Konutları

kırsal arasındaki farkı ortadan kaldırmıştır. Amaç; sağlıklı yaşanabilir çevre oluşturmak ise, eski planlama anlayışını bir kenara bırakmamız gerekmektedir. Kent planlarını sürekli revize ederek bir yere varamayız. Bir şehrin geleceği üzerine düşünmeye nereden başlamamız gerektiğini düşünmeliyiz ve merkezine insanı alan insanı önceleyen kentsel mekânlar oluşturmalıyız. İşte bu noktada kentsel tasarımın önemi ortaya çıkmaktadır. Planlamanın bir parçası olarak görülen kentsel tasarım aslında planlamanın temel yapı taşı oluşturmakta, yapılan planlamayı daha gerçekçi, uygulanabilir, arazi ve çevre koşullarına daha uyumlu hale getirmektedir.

MULTİ DİSİPLİNER BİR UYGULAMA

Kentsel tasarımı multi disiplinler bir çalışma gerektirmektedir. Harita, şehir planlama, mimarlık, peyzaj mimarlığı, kent sosyolojisi, kent ekonomisi ve kent akustiği gibi pek çok alanı bir araya getirmek ve kente yön vermek zorundadır. Bu disiplinli çalışma sonunda elde edilecek kentsel tasarım projeleri, imar planlarına altlık oluşturacaktır. Ülkemizde artık imar planları bölgesel revizyonlarla yıpranan değil, kentsel tasarımlarla güçlenen planlara dönüşmelidir.

Bununla birlikte kentsel tasarım projeleriyle kentler sosyal ve kültürel olarak da ele alınmalıdır. Bu kapsamda açık etkinlik alanları, komşuluk ilişkileri de kentsel tasarımın bir ögesi olarak değerlendirilmelidir. Kentsel tasarım kullanıcıların yalnızca fiziki ihtiyaçlarının değil, gerek sosyal gerekse kültürel ihtiyaçlarının karşılanmasıyla bütünlük sağlayacak ve yaşanabilir mekânlar ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

KENTLER TARİHİ KİMLİKLERİNİ KAYBEDİYOR

Kentlerde ortaya çıkan önemli sorunlardan biri de kentlerin tarihi kimliklerini kaybetmesidir. Artan nüfusun barınma ihtiyaçlarının hızla karşılanması amacıyla oluşturulan yeni yerleşim alanları, geleneksel doku ile uyumsuzluğunun ötesinde, geleneksel dokuyu baskılayıcı bir alan oluşturarak kent dokusunu bozmakta ve düzensiz yerleşim alanlarına dönüşmektedir. Özellikle ülkemizde tarihî değerlere sahip kentlerde son yıllarda da devam eden kent kimliğinden kopuk, yüksek katlı ve tek tip yapılaşmalar gittikçe kent dokusunu tahrip etmektedir. Son yıllarda ülkemizde yatay mimari vurgusu bu sorunun sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Geç de olsa fark edilen bu anlayışın kentlerimize olumlu etkisi mutlaka olacaktır.

Gaziantep Geylani Bölgesi Kentsel Dönüşüm Projesi

Kentsel tasarım çalışmalarında öncelikli olarak kentlerin tarihi kimliklerinin ortaya çıkarılıp kentin gelişiminde bölgesel kimliğin ön planda tutulması en önemli unsurlardan biridir. Özellikle ülkemizde geleneksel yapılar mimari tasarım penceresinden irdelendiğinde kültürel bir etken olarak din faktörünün de etkisi gözlemlenmektedir. İslam kültürüyle şekillenen ve mahremiyeti ön planda tutan sokak-ön bahçe vb. mekânlar din kültürüne göre şekillenmiş, özellikle, çıkmaz sokaklar ve yüksek duvarlarla çevrilmiş ön bahçeler gibi kullanımlar ortaya çıkmıştır. Konut ölçeğinde sağlanan mahremiyete ek olarak Türk kültüründe sokakların da önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Sokak kültürü mahremiyetin korunduğu fakat komşuluk ilişkilerinin de aynı oranda kurgulandığı bir mekân olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda yeni kent planlamalarında mahalle kültürünün ön planda tutulması, gerek kent sosyolojisi, gerek kültürel kimliğimize uygunluk açısından önem arz etmektedir.

ÇEVRE FAKTÖRÜ

Aynı zamanda geleneksel konut mimarisindeki en önemli etkenlerden biri de çevre faktörüdür. İklim ve yer koşulları üzerine yüzyıllarca süren gözlem ve deneyim sonucunda

yapım teknikleri geliştirilmiştir. Günümüzde ise güncel malzeme ve yapım teknikleri, buna ek olarak yapım süreçlerinin hızlı ilerlemesi açısından geleneksel mimarinin kentte yaşayan bireylerin barınma ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte mekanlar üretmesi veya daha farklı bir deyişle rantabl, satılabilir mekanlar üretmesi mümkün olamamaktadır. Örneğin taş veya ahşap bir yapıyla konut üretimi hem ekonomik hem teknik sebeplerden dolayı sağlıklı olmamaktadır.

Ankara Altındağ Aktaş Mh. Kentsel Dön. Projesi

Dolayısı ile günümüzde geleneksel mimarinin birebir uygulanmasından ziyade tasarımsal, görsel ve hatta ölçek olarak geleneksel doku ile bütünlük sağlayan fakat malzeme, yapım tekniği gibi konularda ise çağın getirdiği tüm avantajların kullanıldığı bir tasarım anlayışının benimsenmesi gerekmektedir. Özellikle yüksek katlı, ölçeksiz tasarımlardan ziyade ölçek olarak geleneksel doku ile uyumlu yapıların üretilmesi dikey mimari ile geleneksel doku üzerinde oluşturulan baskının azaltılmasına imkan sağlayacaktır.

KÜLTÜREL VİTRİN

Geleneksel mimari, kentlerin ve hatta ülkelerin kültürel vitrinleri olarak düşünülebilir. Bu kapsamda tarihsel süreç içerisinde yaşanan siyasi dalgalanmalar da kentlerin kültürel vitrinlerine yansımıştır.

Son yüzyılda Batı medeniyetinden etkilendiğimiz bir gerçektir. Bu süreçte yaşanan kültürel yozlaşma ve buhran yerel mimari kimliklere de yansımıştır. Kentlerimizin silüetlerine veya cephelerine baktığımızda bu kimliksiz yansımayı çok net görebiliriz.

Sonunda karşımıza çıkan sonuç ise geleneksel mimari adı altında Roma mimarisinden esinlenilmiş roma sütunlarının ve Selçuklu desenlerinin bir arada kullanıldığı bir mimari ya da modern mimari adı altında ısı yalıtım malzemelerinin farklı şekil ve renklerde yapı cephelerinde kullanıldığı bir mimari anlayış olmuştur. Kültürel vitrinlerin bu denli yozlaşması kent kimliğinin kaybolmasına bu da kentlerimizin markalaşamamasına sebep olmuştur. Kentlere dışarıdan marka veya kimlik yaratma çabaları da çoğunlukla sonuçsuz kalmıştır.

AKILLI ŞEHİRLER

Kentlerimiz bu sorunlarla boğuşurken dünya metropollerini farklı bir planlama kurgusuna hazırlanmaktadır. Özellikle son 20 yılda yapay zekâ teknolojisinin hızla gelişimi yakın süreçte kentlerin planlamasına da fazlasıyla yansımaktadır. Nitekim günümüzde dünyada smart city diye tabir edilen akıllı kentler sık sık gündeme gelmeye başlamıştır. Kendi kendine yetebilen, otonom araçların hâkim olduğu, tüm yönetim sisteminin kendini kontrol edebildiği, yenilenebilir enerjilerle enerjisini sağlayan akıllı teknoloji şehirleri. Ülkelerin teknoloji yarışlarının kent tasarımlarına etki ettiği bu kaçınılmaz değişim sürecine bizim de ülke olarak süratle hazırlanmamız ve katılmamız gerekmektedir.

GELENEKSEL DOKU

Sonuç olarak, Kentlerimizde planlamaya tasarım ölçeğinden başlanması, özellikle ölçek ve tasarımsal olarak geleneksel dokuyla uyumlu yapılaşmaya gidilmesi kent kimliklerinin korunmasını sağlayacaktır. Korunan kent kimliklerine günümüz teknolojilerinin eklendiği yeni şehirlerin kurulması ve her kente özgü markalaşma ile kentlerin daha yaşanılabilir, tarihi ile uyumlu, teknolojik, özgün, kendi kültürünü yansıtan bir konseptte dönüşmesi sağlanacaktır.

Katar 2022 Dünya Kupası Gazeteciler Şehri Projesi

Keçiörlü Eski Kükürt İşletmeleri Kentsel Tasarım Projesi

Geleneksel mimari kentlerin ve hatta ülkelerin kültürel vitrinleri olarak düşünülebilir. Bu kapsamda tarihsel süreç içerisinde yaşanan siyasi dalgalanmalar da kentlerin kültürel vitrinlerine yansımıştır. Son yüzyılda batı medeniyetinden etkilendiğimiz bir gerçektir. Bu süreçte, sürekli yaşanan kültürel yozlaşma ve buhran yerel mimari kimliklere de yansımıştır. Kentlerimizin silüetlerine veya cephelerine baktığımızda bu kimliksiz yansımaya çok net görebiliriz.

“ŞEHRİMİ VE AYDINLILARI BİR EVLAT GİBİ KARŞILIKSIZ SEVİYORUM”

İdareci ve siyasetçilerin halktan kopmamasının önemini vurgulayan Aydın Büyükşehir Belediye Başkanı Özlem Çerçioğlu, Aydın'ın ilk kadın belediye başkanı olarak üç dönemdir çalışmalarını sürdürüyor. Türkiye’de, ışınsal formlu ilk kent yapılanması olan Atça Mahallesi hakkında bilgi veren Çerçioğlu, sorularımızı yanıtladı.

Aydın'ın ilk kadın belediye başkanı olarak çıktığınız yolda üç dönemdir belediye başkanlığı yapıyorsunuz. Bu süreçte ilinizde ne gibi değişimler yaşandı? Başarınızın altındaki etkenler nelerdir?

Ben bu kentte doğdum, burada büyüdüm. Bu havayı teneffüs etmek en büyük avantajımdı. Burada yaşanan her sorunu ve burada yaşanan her mutluluğu hissettik. Bu nedenle göreve geldiğimde Aydınlıların ne istediğini, nelerden sıkıntı yaşadıklarını, neleri istediklerini biliyordum. Önce bu hissettiklerimden yola çıktım. Onlara dokundum. Tabii bu aynı zamanda Aydın halkına dokunmaktı. Aydınlılar bunu hissetti.

Bu anlamda bence bir siyasetçi ve idarecinin dikkat etmesi gereken en önemli şey halktan kopmamak. Mesela semt pazarlarını periyodik olarak mutlaka hem geziyorum hem de buralardan alışveriş yapıyorum. Vatandaşlarımızın acılarında ve sevinçlerinde yanlarında oluyorum. O zaman oradaki eksik ve talepleri; ihtiyaç ve istekleri daha iyi anlayabiliyorsunuz...

Tabii ki bir de kadın olmanın duyarlılığı var. Kadın duyarlılığı ve anne olmam benim önemli bir avantajım diye düşünüyorum. Çünkü anne karşılıksız seven ve koruyandır. Bir kadının yaradılıştan gelen bu özellikleri gençlerinde var. Ben de bu durumu Aydınlılar için hissediyorum. Tıpkı bir anne gibi... Şehrimi ve Aydınlıları da bir evlat gibi karşılıksız seviyor, onların en iyi olmaları, en iyi refah seviyesinde yaşamaları, en üst seviyede konforlu bir hayat sürmelerini istiyorum. Tıpkı iki oğlumun geleceklerini düşündüğüm gibi, bu şehrin de bir geleceği olduğunu biliyor ve ona göre hareket ediyorum.

Zaten bu sorumluluğu kalbinizde hissettiğinizde başarı sanırım kendiliğinden geliyor. Zira bir şehirde ya

“Kadın olmanın duyarlılığı var. Kadın duyarlılığı ve anne olmam benim önemli bir avantajım diye düşünüyorum. Çünkü anne karşılıksız seven ve koruyandır. Bu, kadının yaradılıştan gelen bir özelliğidir.”

pılması ve yapmanız gerekenler zaten bellidir. Yeter ki onu hissedin ve karşılık beklemeden yapmak isteyin. Devamı zaten kendiliğinden geliyor. Sanırım benim başarıım buradan geliyor. Bu karşılıklı bir sevgi bağı. Üçüncü kez Aydınlıların beni seçmesinin en önemli sebebi bundandır diye düşünüyorum.

Aydın'da uygulamayı planladığınız yeni projeleriniz nelerdir?

Öncelikle istiyorum ki yaptığımız işler (belediye hizmetleri ve projeler dahil olmak üzere) vatandaşlarımızın yaşam standardını yükselttiği gibi onların yaşamlarını kolaylaştırsın ve konforlu hale getirsin.

Mesela mahallelerinin yolunda, su yunda, çöpünün toplanmasında, sokakının aydınlatılmasında vatandaşlarımız hiç sorun yaşamamasın. Park ve bahçe düzenlemelerinin yanında sağlık ve temizlik konularında sorun yaşanmasın.

Kadın ve annelerimizi hem sosyal alanlarda daha fazla görmenin, hem de yarına hazırladıkları çocuklarının kreş ve çocuk parklarıyla büyümesinde katkıda bulunmanın ve daha birçok yeni proje üretmenin önemini

biliyorum. Zira çalışan annelerimiz var. Daha çok annenin de iş yaşamına katılması bizi mutlu eder. Şimdiye kadar bu konudaki sıkıntılara çözümler ürettik, üretmeye de devam edeceğiz. Anne ve çocuk en önemli konumuz. Yeni dönemde de öyle olmaya devam edecek.

Tabii ülkemizin bütününde kalkınmanın yolu üretimden ve istihdamdan geçiyor. Sosyal belediyecilik anlayışı da bunu mecbur kılıyor. Bu nedenle ilimizde daha çok, üretimi destekleyip istihdamı arttıran projelere önem vereceğiz. Yeni sürprizlerimiz olacak. Hem çiftçilere destek noktasında hem de istihdam alanında. Keza kadınlarımıza istihdam yaratmak çok önemli.

Biz bölge olarak şanslıyız. Hem tarım hem sanayi, hem de turizm alanlarında büyüyecek bir şehirde yaşıyoruz. Ancak tüm bu alanlarda ilerlemenin yolu da doğru planlama başta olmak üzere, yatırım yapmaktan ve çok çalışmadan geçiyor. Biz Aydınlılar için bu alanlarda doğru planlamalar yapacağız. Çok çalışmaya devam edeceğiz. Belediyenin üzerine düşen her yatırımı yapmakla kalmayıp yatırımcılarımızın da önünü açacağız. Burada yatırım yapmak isteyip de sorun yaşayan vatandaşlarımız olmayacak. Ben burada olduğum sürece... Tüm yatırımcılara da sesleniyorum. Gelin birlikte çalışalım.

Atça'nın imar yapısı ve tarihçesi hakkında bilgi verirsiniz?

27 Mayıs 1919'da uğradığı Yunan işgalinden 5 Eylül 1922'de kurtulduktan sonra Yunan ordusunun yıkık bir yer olarak bıraktığı Atça, cumhuriyetin ilanının ardından yeniden canlanmaya başlamıştır. 1924 yılında mühendis Abdi Hıfzı Bey ve fen memuru Halil Bey tarafından yapılan ve ipek bez üzerine çizilen ve günümüzde de halen geçerli olan imar planı dönemin Belediye Başkanı Nuri Kara'nın da desteğiyle aşama aşama gelişti-

“Türkiye’de, ııınsal formlu kent formu ilk Atça’da planlanmıştır ve biz de bu formu muhafaza etmeye devam ediyoruz.”

Büyükşehir belediyelerinde etkili bir imar yönetimi yapılıyor mu? Başarılı bir imar yönetimi için neler yapılabilir?

Büyükşehir Belediyesi'nin imar yönetimi açısından daha bütüncül bakma imkânı ve teknik avantajları göz önüne alındığında daha kurumsal ve etkin çalıştığını söylemek yerinde bir tespit olur. İlgili birimlerimiz, bu anlamda yasal çerçevede maksimum gayretle etkin ve verimli bir imar yönetimi sağlamaktadır. Liyakat esasına dayalı, teknik bir kadroyla, bilimsel gerçeklerden taviz vermeden yapılan tüm çalışmalarda olduğu gibi bu alanda da bu kriterlere bağlı kıldığı müddetçe, başarılı ve sürdürülebilir imar yönetimi elde edilebilmekte. Bu anlamda; gerek teknolojik anlamda güncel kalarak, gerekse de bilimsel temeller üzerinde sistemi inşa ederek başarının kaçınılmaz olduğunu düşünmekteyim.

rilmiş ve 1926 yılında uygulanmaya başlanmıştır. Bu planla, günümüzde park olarak kullanılan merkezde bir meydan ve bu meydandan kuzeyden güneye, doğudan batıya ve ara yönlerde de olmak üzere ışınsal formda sekiz ana cadde ve bu ana caddelere 45 derecelik açılarla bağlanan ara akslar planlanarak grid (ızgara) planlama sistemi kullanılmıştır. Kasaba yeniden imar edilirken cami ve okullar ana aksların böldüğü yapı dilimlerine dengeli bir şekilde dağıtılmış ve kamusal alanlar da merkezdeki meydanın çevresinde planlanmıştır. Türkiye'de, ışınsal formlu bu kent formu ilk Atça'da planlanmıştır ve biz de bu formu muhafaza etmeye devam ediyoruz.

İliniz nasıl bir şehir planlamasına sahip?

İlimizde üst ölçekli planı olarak, ilk defa 2007 yılında onaylanan ve yıllar içinde revize edilerek son halini alan 1/100000 ölçekli Çevre Düzeni Planı ve Büyükşehir Belediyemizce 2018 yılında onaylanan 1/25000 ölçekli İl Nazım İmar Planı bulunmaktadır. Bununla birlikte 17 ilçemizin ve 6360 sayılı kanunla kapanan belde belediyelerinin farklı tarihlerde onaylanan imar planları da bulunmaktadır. Ayrıca ilimizde turizm

bölgeleri, organize sanayi bölgeleri, milli park, doğal ve arkeolojik sit alanları gibi plan onama yetkisi farklı kurumlarda bulunan değişik statüde alanlar da bulunmaktadır.

Sonuç olarak ilimizde çok parçalı statüde planlama alanları olduğundan büyükşehir statüsü kazanılmadan önce belediyelerce ve farklı kurumlarca onaylanan imar planlarının bütüncül bir planlama yaklaşımı ile ele alınarak çevre düzeni planına da uygun olacak şekilde il bütününde bir plan yapma ihtiyacı doğmuş ve bu nedenle Büyükşehir Belediyemizce 25000 ölçekli il nazım imar planı yapılmış, bu sayede de bütünsellik yakalanmıştır.

Aydın Büyükşehir Belediyesi olarak yaşadığınız imar problemleri nelerdir?

Tüm diğer iller gibi ilimizde de zaman zaman yerel yükümler dışında plan yapma yetkisine sahip kurumların uygulamalar yapması, bütüncül yaklaşımın çok önemli olduğu bu alanda yerel yönetimi yormakta. Bu manada diğer kurumların yerel yönetimlerle iş birliği düzeyini daha da artırmaları, yaşanacak problemlerin önüne geçecektir.

İlimizde üst ölçekli planı olarak, ilk defa 2007 yılında onaylanan ve yıllar içinde revize edilerek son halini alan 1/100000 ölçekli Çevre Düzeni Planı ve Büyükşehir Belediyemizce 2018 yılında onaylanan 1/25000 ölçekli İl Nazım İmar Planı bulunmaktadır.

Avrupa Birliği Bölgeler Komitesi Toplantısı

Birliğimizin sekreteryasını yürüttüğü Avrupa Birliği Bölgeler Komitesi (CoR) Türkiye Çalışma Grubu 22. Toplantısı Brüksel’de gerçekleşti.

TBB Genel Sekreter Yardımcısı Ahmet Kazan’ın eşlik ettiği Türkiye Çalışma Grubu Heyeti ilk olarak Avrupa Birliği Nezdinde Türkiye Daimi Temsilcisi Büyükelçi Sayın Mehmet Kemal Bozay ile görüşerek Avrupa Birliği ile Türkiye ilişkilerinin güncel durumu hakkında bilgi aldı ve fikir alışverişinde bulundu.

Programın Türkiye ile AB arasındaki yerel düzeydeki güncel gelişmelerin değerlendirildiği ilk oturuma Türkiye Çalışma Grubu Başkanı Hicham Imane, Avrupa Parlamentosu Türkiye Forumu Genel Sekreteri Laura Battala Adam, AB Nezdinde Daimi Temsilci Büyükelçi Mehmet Kemal Bozay ve AB Komisyonu Komşuluk Politikası ve Genişleme Müzakereleri Genel Müdür Yardımcısı Maciej Popowski konuşmalarıyla katkı sağladı. Daimi Temsilci Bozay, IPA fonları ve bu fonların yerel yönetimlerin bilgi, birikim ve idari kapasitelerinin geliştirilmesi açısından önemli olduğunu ve AB ülkeleri ile Türkiye belediye-

leri arasında özellikle iklim değişikliği, genç istihdamı, tarım ve turizmin geliştirilmesi konularında yeni iş birliklerinin yapılmasının önemli olduğunu değerlendirdi.

GENÇ İŞSİZLİK PROBLEMİ TARTIŞILDI

Avrupa’da genç işsizliği sorunu ve istihdam konulu ikinci oturumda Avrupa ve Türkiye’deki iyi uygulamalara değinilerek fikir alışverişinde bulunuldu. Oturumda, Avrupa Komisyonu Genç İstihdamından sorumlu politika yöneticisi Pirkko Pyörala, İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Tunç Soyer, Avrupa Sanayi ve Ticaret Odaları Başkanı Dirk Vantyghem, Melikgazi Belediye Başkanı Mustafa Palancıoğlu, Balıkesir Büyükşehir Belediye Başkanı Yücel Yılmaz ve Akyurt Belediye Başkanı Hilal Ayık tarafından konuyla ilgili sunumlar ve yerelde gerçekleştirilen iyi uygulamalar paylaşıldı. Konuşmalarında özellikle kentsel yoksulluk ve kitlesel kentleşme konularına

değinen İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Tunç Soyer, gençlik istihdamının sağlanması için gerekli finansal kaynakları tahsis etmek için Avrupa Birliği kuruluşları ile Türkiye arasındaki iş birliğinin önemine dikkat çekti. Melikgazi Belediye Başkanı Mustafa Palancıoğlu, genç istihdamının artırılması için geliştirdikleri ve bölge sanayi odasının da paydaşı olduğu projelerinden bahsederek yerelde yapılacak iş birliklerinin önemine değindi. Akyurt Belediye Başkanı Hilal Ayık ise Türkiye genelinde genç istihdamı ile ilgili verileri paylaşarak, konuyla ilgili merkezi idare ve belediyelerin yapmış olduğu iyi uygulamalardan bahsetti.

Programın son oturumunda AB Fonlarının iyi yönetişime ve yerelde sosyoekonomik kalkınmaya katkısı değerlendirildi. Oturumda Yücel Yılmaz, AB fonlarının belediyelerimizce daha aktif kullanıldığına dikkat çekerek yereldeki iş birliğinin önemine değindi.

Birliğimiz Filistin'de İftar Programı Düzenledi

Birliğimiz, Türkiye ile Filistin yerel yönetimleri arasında dostluk bağlarının güçlendirilmesi ve kardeş şehir ilişkilerinin daha etkin hale getirilmesi amacıyla 30 Mayıs 2019 tarihinde Filistin'in Batı Şeria Bölgesinde bulunan El-Halil şehrinde halka açık bir iftar programı düzenledi.

Filistin şehirleri ile kardeş şehir ilişkileri bulunan belediyelerimizi bir araya getiren etkinlikte, Konya Büyükşehir Belediye Başkanı Uğur İbrahim Altay, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediye Başkanı Hayrettin Güngör, Şahinbey Belediye Başkanı Mehmet Tahmazoğlu, Selçuklu Belediye Başkanı Ahmet Pekyatırmacı, Konya Büyükşehir Belediyesi Başkan Vekili Mustafa Uzbaşı, TBB Genel Sekreter Vekili Ahmet Kazan ve TBB Genel Sekreter Yardımcısı Abdülmelik Ötegen yer aldı.

TBB heyeti, Filistin ziyaretinin ilk gününde El-Halil Belediye Başkanı Tayseer Abu Sneh ile bir görüşme gerçekleştirdi. Karşılıklı iyi niyet ve dostluk mesajlarına yer verilen ziyarette Belediye Başkanı Tayseer Abu Sneh, Türkiye'ye ve TBB'ye Filistin halkına bugüne kadar verdikleri desteklerden ötürü teşekkür etti.

Belediye ziyaretinin ardından gerçekleştirilen şehir turu esnasında Filistin Başbakanı Muhammed İstiyeye ile karşılaşan heyet, burada yapılan kısa bir görüşmenin ardından iftar programına katıldı.

El-Halil Belediye binasında gerçekleştirilen ve Filistin halkının da katıldığı iftar programında Filistin El-Halil Belediye Başkanı Tayseer Abu Sneh, Konya Büyükşehir Belediye Başkanı Uğur İbrahim Altay ve TBB Genel Sekreter Vekili Ahmet Kazan tarafından yapılan açılış konuşmalarında iki ülke ilişkilerinin daha ileriye taşınması temennilerinde bulunularak, dostluk ve kardeşlik mesajlarına yer verildi.

Filistin ziyaretinin ilk gün programı, El Halil kentinde bulunan Hz. İbrahim Camisi ve aşevi ziyaretiyle noktalandı.

TBB heyeti, Filistin ziyaretinin ilk gününde El-Halil Belediye Başkanı Tayseer Abu Sneh ile bir görüşme gerçekleştirdi. Karşılıklı iyi niyet ve dostluk mesajlarına yer verilen ziyarette Belediye Başkanı Tayseer Abu Sneh, Türkiye'ye ve TBB'ye Filistin halkına bugüne kadar verdikleri desteklerden ötürü teşekkür etti.

Yerel Finansal Kapasite Geliştirme Çalıştayı

Birliğimiz, Dünya Bankası ve Fransız Kalkınma Ajansının ortaklığında yürütülen “Yerel Finansal Kapasite Geliştirme Teknik Yardım Projesi” kapsamında düzenlenen “Yerel Finansal Kapasite Geliştirme Çalıştayı” 24-25 Haziran 2019 tarihlerinde Ankara’da gerçekleştirildi.

Ankara, Eskişehir, Manisa ve Aydın Büyükşehir Belediyelerinin temsilcilerinin katılımıyla gerçekleştirilen programın açılış konuşmaları TBB Genel Sekreter Yardımcısı Abdurrahman Keleş, Dünya Bankası Program Yöneticisi Habib Rab ve Fransız Kalkınma Ajansı Türkiye Direktör Yardımcısı Emilia Huang tarafından yapıldı.

ETKİN VARLIK YÖNETİMİ

Konuşmasında programın hedefleri ve faaliyetleri hakkında bilgiler aktaran Abdurrahman Keleş, belediyelerin artık varlık yönetim kurumları olduğuna değinerek modern belediye yönetimine ayak uydurabilmek için varlıkların etkin ve verimli yönetilmesi gerektiğini belirtti. Mevcut kaynakların yönetiminin yanı sıra dış kaynaklara odaklanmanın ve finansman araçlarını çeşitlendirmenin

gereği üzerinde duran Keleş, Paris İklim Antlaşması çerçevesinde Yeşil İklim Fonu adı altında her yıl milyarlarca dolar tutarında fon dağıtıldığına dikkat çekti. Keleş ayrıca, TBB olarak belediyelerin proje yazım alanındaki kapasitelerinin geliştirilmesi doğrultusunda çalıştıklarını da sözlerine ekledi.

ULUSLARARASI KATILIM

Dünya Bankası Program Yöneticisi Habib Rab ve Fransız Kalkınma Ajansı Türkiye Direktör Yardımcısı Emilia Huang ise açılış konuşmalarında programın önemine ve belediyelerin finansal kapasitelerinin geliştirilmesi doğrultusunda yapılacak faaliyetlere değindi. Program dünyanın farklı coğrafyalarından gelen uzman eğitimci ekibinin sunumları ve eğitimleri ile devam etti.

Dünya Bankası Program Yöneticisi Habib Rab ve Fransız Kalkınma Ajansı Türkiye Direktör Yardımcısı Emilia Huang açılış konuşmalarında programın önemine ve belediyelerin finansal kapasitelerinin geliştirilmesi doğrultusunda yapılacak faaliyetlere değindi.

BELBİS'i Tercih Eden Belediyelerimizin Sayısı Artıyor

Birliğimiz tarafından belediyelerin merkezi bir uygulama ile bilgilerini etkili bir şekilde yönetmesi ve hizmetlerini hızlı sunabilmesi amacıyla hazırlanan ve belediyelerimize ücretsiz sunulan Belediye Yönetim Bilgi Sistemi (BELBİS) Kırşehir Akpınar Belediyesinde de kullanılmaya başlandı.

Sistem ile ilgili memnuniyetlerini dile getiren Akpınar Belediye Başkanı Şükrü Turgut'un da destekleri ile veri aktarım süreci sorunsuz olarak tamamlandı. Son kullanıcı eğitimlerinin yerinde verildiği sistemde su, emlak, çevre tüketim vergisi gibi öz gelirleri içeren gelir modüllerinin yanı sıra memur, işçi taşınır, bütçe, muhasebe, taşınmaz, ruhsat evlendirme gibi yazı işleri müdürlüklerinin de hizmetlerini takip edebilecekleri modüller uygulamaya açıldı. Belediye başkanlarının mali ve personel bilgilerine doğrudan erişebilecekleri mobil bir uygulama ile de hizmet veren Sistem, vatandaşların tahakkuk ve tahsilât bilgilerine belediyeye gelmeden erişebilmeleri amacıyla e-devlet (turkiye.gov.tr) altında 6 servis hizmetini de hazır olarak sunuyor. BELBİS yazılımı hakkında detaylı bilgiye www.belbis.gov.tr adresinden ulaşabilirsiniz.

Türk Dünyası Mühendislik, Mimarlık ve Şehircilik Forumu

Sakarya Büyükşehir Belediyesinin ev sahipliğinde, Türkiye Belediyeler Birliği (TBB), Türk Dünyası Mimarlar ve Mühendisler Birliği (TDMMB), Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSOY), Türk Konseyi Üniversiteler Birliği (TÜB) ve Avrasya İpekyolu Üniversiteler Birliğinin (ESRUC) müşterek organizasyonuyla düzenlenen “Türk Dünyası Mühendislik, Mimarlık ve Şehircilik Forumu” 19 Haziran 2019 tarihinde Sakarya’da gerçekleştirildi.

Sakarya Üniversitesi (SAÜ) Kültür ve Kongre Merkezi'nde gerçekleştirilen programda Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Bakan Yardımcısı Mücahit Demirtaş, Sakarya Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem Yüce, TBB Genel Sekreter Yardımcısı Abdurrahman Keleş, SAÜ Rektörü Prof. Dr. Fatih Savaşan, TÜRKSOY, Türk Dünyası Mühendisler ve Mimarlar Birliği, Türk Konseyi, Türk Akademisi, Türk Kültür ve Miras Vakfı mensupları, belediye başkanları, STK temsilcileri, bürokratlar ve akademisyenler katıldı.

Protokol konuşmasına tüm katılımcıları selamlayarak başlayan Çevre ve Şehircilik Bakan Yardımcısı Mücahit Demirtaş, Türk dünyasında uzun yıllar birliktelik sağlanamadığına değinerek, "Kardeşliğimizi uzun yıllar maalesef birlikteliğe taşıyamadık. Diriliş yılımızın Sakarya'dan başlamasını ve Sakarya'nın kardeşliğe örnek olacağını biliyorum. Bu çalışmaların her zaman gelişerek devam edeceğine inanıyorum." şeklinde konuştu.

Türk dünyasında şehirciliğin konuşulduğu programın ikinci oturumunun sonunda Sakarya Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem Yüce tarafından konuşmacılara plaket takdim edildi.

TARİHİ İPEK YOLU

Türk coğrafyasında birlik ve beraberliği güçlendirecek çalışmaların artması temennisiyle konuşmasına başlayan Sakarya Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem Yüce, Türk dünyası coğrafyasında ve özellikle İpek Yolu güzergâhında geçmişte tesis edilen eserlerin kıymetinin günümüzde daha iyi anlaşıldığına dikkat çekti. Müşterek şehircilik anlayışıyla kurulacak şehirlerin zaman ilerledikçe kıymetleneceğini belirten Yüce, "İpek Yolu'ndaki eserlerimize sahip çıkılması yönünde etkinliklere birlikte imza atabiliriz." diyerek örnek bir İpek Yolu destinasyon alanı oluşturabileceklerinin altını çizdi.

TÜRK DÜNYASINDA MÜŞTEREK ŞEHİRCİLİK KÜLTÜRÜ

Konuşmaların ardından "Türk Dünyası Mühendislik, Mimarlık ve Şehircilik Forumu" oturumları gerçekleştirildi. İlk oturumda "Türk Dünyasında Müşterek Şehircilik Kültürünün Gelişmesi" başlığı ele alındı.

Oturumda söz alan TBB Genel Sekreter Yardımcısı Abdurrahman Keleş, TBB'nin görev ve sorumluluk alanlarına ilişkin katılımcıları bilgilendirdi. Birliğimizin eğitim, lobi, hukuki destek, yurt içi ve yurt dışı temsil faaliyetlerinden bahseden Keleş, TBB'nin 75 yaşında, köklü ve güçlü bir kurum olduğunu belirterek uluslararası alandaki tüm gelişmeleri ve bilgileri şehirlerin kalkınmasına yardımcı olmak amacıyla bir araya getirme gayreti ile çalıştıklarını belirtti. TBB'nin Avrupa'da örnek gösterilen bir Birlik haline geldiğini hatırlatan Keleş, belediyelerin Birleşmiş Milletler kalkınma politikalarına adaptasyonu için küresel düzeyde lobi çalışmaları yürüttüklerini ifade etti. Forum'un Türk dünyası coğrafyasını bir araya getirerek bilgi ve tecrübe paylaşımına imkân tanımasından dolayı duyduğu memnuniyeti ifade eden Keleş, TBB'nin örnek model olarak Türkiye Cumhuriyetlerinde kuru-

Oturumda söz alan TBB Genel Sekreter Yardımcısı Abdurrahman Keleş, TBB'nin 75 yaşında, köklü ve güçlü bir kurum olduğunu belirterek uluslararası alandaki tüm gelişmeleri ve bilgileri şehirlerin kalkınmasına yardımcı olmak amacıyla bir araya getirme gayreti ile çalıştıklarını belirtti.

lacak belediye birlikleri ve yerel idarelerin gelişmesine her türlü teknik desteği vereceğinin altını çizdi.

MEGA PROJELER KENTLERİN ÇEKİM GÜCÜNÜ ARTIRIR

Konuşmasında mega projelerin kentler için çok önemli olduğuna dikkat çeken Keleş, "Mega projeler kentlerin çekim gücünü artırır. Yetenekleri çekebilen kentler, rekabetçi pozisyonları ile güçlenir ve yerel kalkınmayı tetikler. Siz değerli teknik uzmanlarımıza yegane önerimiz, yatırım ölçeğinde hataya yer olmayan mega projelerin, disiplinler arası bir yaklaşımla planlanmasıdır." dedi.

Türk dünyasında şehirciliğin konuşulduğu programın ikinci oturumunun sonunda ise Sakarya Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem Yüce tarafından konuşmacılara plaket takdim edildi.

TURGUT CANSEVER VE MİMARİSİNDE NAZARÎ-AMELÎ İLİŞKİSİ

Emin Selçuk TAŞAR

Mardin Artuklu Üniversitesi, Müh.-Mim. Fakültesi, Mimarlık Bölümü,
Araştırma Görevlisi

Turgut Cansever, şehir ve mimarlık meselelerinde temel referanslarını bu toprakların kadim rabıtalardan almış, ülkemizin yetiştirdiği nadir bir düşünce adamı ve mimarlarından biridir.

DÜNYAYI GÜZELLEŞTİRMEK

Turgut Cansever için mimarın sanatını icra ederken yaptığı tercihler, mimarın dünya görüşünden çok da ayrı değildir. Dünya görüşüyle sıkı sıkıya bağlı sanat ve mimari anlayışı, yine kendisinin de söylediği üzere, bir tercihte bulunmasını gerektirdi. Bu noktada Cansever, “İnsanın dünyadaki esas vazifesi dünyayı güzelleştirmektir” hadis-i şerifiyle, dü-

şüncesinin temelini ortaya koymaktadır. Cansever için insanın yaratılış gayesi, söz konusu hadis-i şeriften mülhem, “dünyayı güzelleştirmek” olduğu için bu görüş, mimari yaklaşımının temel mottosu haline gelmiştir.

TEVAZU MİMARİSİ

Cansever “dünyayı güzelleştirmek” hususunda en doğru kararların Osmanlı şehrinde verildiğini düşün-

mektedir. Çünkü onun için Osmanlı toplumu bir İslam toplumdur. Buradan hareketle, yaşadıkları çevrenin güzel çevreler olarak şekillenmesini sağlamak, İslam inancının zaruri bir sonucuydu. Diğer taraftan, yapıların ömrünün herhangi bir insanın ömründen daha uzun olabilme durumu, gelecek nesillerin güzeli yaşama haklarının korunması kaygısını beraberinde getirmektedir. Şehirleri inşa edenlerin düşüncelerini güzel

bir dünya inşa etmek ideolojisi, gayesi, görev ve sorumluluğu teşkil ediyordu. Güzelliğin nasıl oluşturulacağı konusu ise şehir oluşmasının müteakip adımlarını belirledi. Bu, Allah'ın emrine kayıtsız şartsız bir teslimiyetle gerçekleştirilebilecek bir sonuçtur (CANSEVER, 1994). Cansever mimarisinin temel yaklaşım biçimi, az unsurla, tevazu içerisinde, tevazuun insanların birbirlerine saygıyla bakmalarına imkan veren ve o tevazuun kendi içerisindeki güzellikten yararlanan bir mimariyi vücuda getirmektir. Gösterişten ziyade sadelik en önemli tercihtir. Sadeliğin ise önemsizlik anlamına gelmediği, başka bir önemli tavrı, sadelikle vakarın birleşmesi suretiyle hem tevazu hem de yüceliğin ortaya çıkarılabileceğini düşündürmektedir.

İDDİASIZ SADELİK

Mimaride insanı yönlendiren etkili mimari biçimler yerine, tarafsız, doğru, vakur, az sesli fakat söylediği şeylerin güzel olduğu, dünyayı tezyin edecek nesneler olması gerekmektedir” şeklinde genel yaklaşımını ortaya koymaktadır. Böylelikle sıraladığı gereklilikler zinciri onun mimari ilkelerini göstermektedir. Cansever'in mimaride önemli gördüğü bir başka nokta ise, ferdiyetin yüceliği olarak kavramsallaştırdığı ve bu kavramın mimari üzerindeki etkisidir. Söz konusu kavramsallaştırma, Cansever tarafından şehirdeki her evin tekrar şekillenebilmesi şeklinde esnek bir mimariye de karşılık gelmektedir. Her evin komşu evle doğru bir ilişki kurmasının, ancak her evin mimarisinin iddiasız belirli bir sadelik içerisinde olması gerektiği düşüncesiyle ortaya çıkabileceğine inanır. Bu noktada da söz konusu sadeliğin, yukarıda anlatılmak istendiği gibi, vakar duygusu yaşatması gerektiğini dile getirir. Bu esaslardan hareket eden, ferdi unsurlardan oluşan şehirde veya birbirinin eşi olan pencerelerin tekrarından oluşan evin cephesinde, eşdeğer şekilde

Mimari, azla yetinmenin yüceliğinden, küçüğün güzel olduğunun idrakinden yararlanmak şeklinde doğru bir zemine kavuşabilir.

duran nesnelerin tekrarı ile oluşan istisnai bir düzenin gerçekleştirilmesi onun için mimarideki en uygun tavır olarak görünmektedir. Söz konusu üslubu Cansever tezyinilik şeklinde dile getirmiştir. İster ölçek herhangi bir şehri içine alabilecek şekilde büyüsun isterse de bir pencere düzenini içine alabilecek şekilde de küçülsün, Cansever'in yaklaşımının ilkeselliği her ikisine de eşit ve adaletli bir şekilde yaklaşmayı vazeder.

Mimari, azla yetinmenin yüceliğinden, küçüğün güzel olduğunun idrakinden yararlanmak şeklinde doğru bir zemine kavuşabilir. Bu durum kendisini ancak rıza ile gerçekleştirebilir. Ölçeğin büyüklük ve küçüklüğüne bakılmaksızın tasarıma tabi olacak nesnenin ilişkiler sisteminin düzeni, nesneyi tekil olmaktan çıkarıp neredeyse holistik bir bütünlüğe sevk eder. İslam düşüncesinin cennet tasavvuru söz konusu ilişki sistemini şiirsel bir düzene çevirmektedir. İlişkiler sisteminin şiirseliği ve bu şiirsellikle beraber mimaride var olan küçüğün güzelliğine razı olma, rıza göstermek, hakikatin yüceliğinin, takvanın... yanlış yapmamak yoluyla

elde edilebilecek bir doğrular güzelliğinin, ihlasın, zühdün önemi mimarisinde istediği en belirgin özelliklerdir. Küçüğün, küçük düşmek anlamına gelmediği yüceliğe ulaştırılabilecek bir unsur olduğunu da kendisi defalarca vurgulamıştır. Yeniye ve farklıyı bulmak gibi gereksiz iddiacılıktan uzak bir mimari ile muhatabını karşı karşıya bırakmaktadır.

Mimarideki iç dış bağlantısı, insanın dünyayı her yönüyle görme hakkının korunmasıyla sağlanmalıdır. Güzelin tek bir veçheden değil 'hareket'le bütün veçhelerden görülme imkanının ortaya konması gerekmektedir. Cansever düşüncesinde güzellik kavramı, külliyyatı içerisinde hiç azımsanmayacak bir yere sahiptir. Bu konuda Mehmet Ögün bir röportajında Cansever'in güzellik anlayışı hakkında özet ve en yalın şekliyle şunları dile getirmektedir:

Güzellik anlayışı deyince de Turgut Bey'in Vitruvius vari, şöyle şöyle olursa güzel sayılır, altın oran vs. gibi tanımlamaları yok. Turgut Bey'in tarif etmeye çalıştığı, giderek de daha net bir şekilde dillendirdiği bir İslami güzellik kavrayışı var. Onu da en basite indirgeyecek olursak 'Mimaride bir şeyin güzel olduğunu bize huzur, neşe ve ümitlilik vermesinden anlıyoruz.' diye tarif ediyor Turgut Bey. "Vermeli." diyor daha doğrusu. Bunun alt başlıklarını açıyordu, polikromi diyordu mesela. Çok renklilik. Diyelim ki Zen yaklaşımı mekanları bembeyaz tahayyül ediyor, ancak beyazlık bir yerden sonra işkenceye dönüşen bir yokluk ortamının aracı-sı, monotonluğun dayatıcısı olmaya başlıyor. Hâlbuki Turgut Bey her zaman için ümitli olmamızı sağlayacak küçük ölçülü ve tabii sanatkârane, zanaatkârane üretimle toplumun bütün katmanlarını olabildiğince içine almak suretiyle bir ortak güzellik ortamını vücuda getirmeyi teklif ediyordu. (ÖĞÜN, 2019)

KATILIM, SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE ADALET/EŞİTLİK

Cansever'in mimarisini oluşturan yukarıdaki temel referanslar dizisi, mimarinin pratik alanında, katılım, sürdürülebilirlik ve adalet/eşitlik şeklinde üç temel başlıkta toplanmaktadır. Bir şehrin ya da mahallenin oluşabilmesi için bu üç pratik, Cansever için zorunlu bir durum olarak addedilmektedir. Bu üç başlık Turgut Cansever'in eserlerinden aşağıdaki şekilde özetlenmektedir:

a) Katılım

Katılımcılık, komşuluk ilişkisini düzenleyen, binalar arası mesafenin toplumsal yaklaşmayı sağlayan başat bir ögesidir. Çünkü insan, evinin yerini, komşularla ilişkisini, evinin yönelişini, büyüklüğünü, renklerini belirleyerek, insanı yüce yaratık düzeyine yükselten "dünyayı güzelleştirme" sorumluluğunu yerine getirecek imkanlara sahip olmalıdır. Bu da her insan için asli bir hak olup ancak kendi ferdî âlemini düzenlerken kullanabileceği bir hak ve gerçek-

leştirileceği bir görevdir. Çevresinin oluşumu, şekillenmesi, güzelleşmesi sorumluluğunu yüklenerek, yücelme hakkı bulan bütün insanların yaratılıştan onlara verilmiş asli haklarıdır. Katılım başlığında Cansever özetle maddeler halinde şunlara dikkat çekmektedir:

- Her ev sahibinin, evinin ve evinin çevresi ile birlikte oluşumuna katılımı sağlanmalıdır.
- Arsa-şehir üretiminde mahallenin, özellikle mahallelerin vücuda getirilmesi sırasında, mahallenin oluşumu-

na ve daha sonra mahallenin yönetimine katılması sağlanmalıdır.

- Mahalleli, bugün gecekondur mahallelerinde cereyan ettiği gibi cami, mektep vs. sosyal donatı tesislerinin gerçekleştirilmesine katılmalıdır.

- Mahalle, komşuluk ve çevre bilinci oluşturmak üzere 10-50 evlik ufki kat mülkiyeti düzenine dayalı ve parsellere şahsiyet ve yerleşme elastikiyeti sağlayan bir vaziyet planı tasarımı düzeni geliştirilmelidir.

- Ufki kat mülkiyeti düzeninde ve mahallede sokakların temizlenmesi, çöp toplanması, bekçilik, muhtarlık hizmetlerinin ve mahalle sokak ve alt yapılarının bakım tamir ve işletme masrafları, bu işleri yapacak olanların tayin-azil yetkileri mahalleye ait olmalıdır.

- Yapılar arası sorunların çözümünde mahalle planının öngördüğü yapı hacimleri aşılmamak şartı ile çözüm mahalleli tarafından öngörülmelidir.

- Mahalleyi, köyü veya kasabayı inşa eden mimarlardan birisi, mahallenin danışmanı olarak görevlendirilmelidir; bu kişi, oluşabilecek şahsi tasarımını veya mimarlık sorunlarını çözecek yetkiye sahip olmalıdır.

- Gelecek nesillere bırakılacak olan evlerin sosyal donatı tesislerinin sağlıklı, ekonomik ve güzel olması için mahallelinin düşüncesi alınmalı, katkıları sağlanmalıdır.

b) Sürdürülebilirlik

Mimarinin tabiatla ilişkisi, mimarinin kendisine ait bir güzellikle birlikte çevresini yüceltecek bir niteliğe sahip olması gerekmektedir. Sürdürülebilir bir gelişme biçimini tesis etmek, kişilerin katılımını sağlamak, bireylerin karar yetkisinin kötüye kullanılması- nı önlemek, gelecek nesillerin haklarını korumak, mimarinin (insan çevresinin) yüksek kültür düzeyinde oluşmasını sağlamaktır. Evrensel geçerliliğin temel unsurları ise teknolojik ve ekonomik olmaktan çok; varlığın yapısını yaradılışın icaplarını

bilerek anlayarak ortaya konulacak, varlığın evrensel yapısal özellikleridir. Cansever için sürdürülebilir bir gelişme dünyayı kirletmeyen bir gelişmedir. Cansever'in öngördüğü kirlilikler ve çözümleri şu şekilde özetlenebilir:

- Kirliliklerin, tabiat tarafından temizlenemeyen en önemli türü kültürel kirliliklerdir. Birçok kültür ve sanat ürünleri, onlara, insanın istediği zaman ulaşacağı, istediği zaman uzakta duracağı bir yapıya sahiptir. Yalnızca mimari insanın her zaman ilişkisi içinde bulunduğu, bulunmaya mecbur olduğu bir kültür ürünüdür... Tarihî oluşumun birikimleri halk içinde devam eder. Bu sebeple halka ulaşabilecek ve devam edebilecek bir "güzel" in bilgisi, halkın içinde var olan birikim ile bütünleşebilen bir çözümlerdir.

- Tarihî muhtevanın yeniden hayata geçirilmesi, toplumda ancak çok sınırlı bir insan grubunun sahip olabileceği bir bilgi, duyarlılık ve yetenek bütünlüğü ile gerçekleştirilir. İnsanların bir "güzel"den yararlanma hakkına tecavüz, dolaylı olarak, bütün tarih boyunca takbih edilmiş-

tir. Sanat eserlerinin korunması için insanların ortak tavrı, bu eserlerin bütün insanlara ait değerleri temsil etmelerindendir. Bu sebeplerle her nesil kendi döneminde üretebileceği en iyi mimariyi, en yaygın bir şekilde geliştirmek ile mükelleftir.

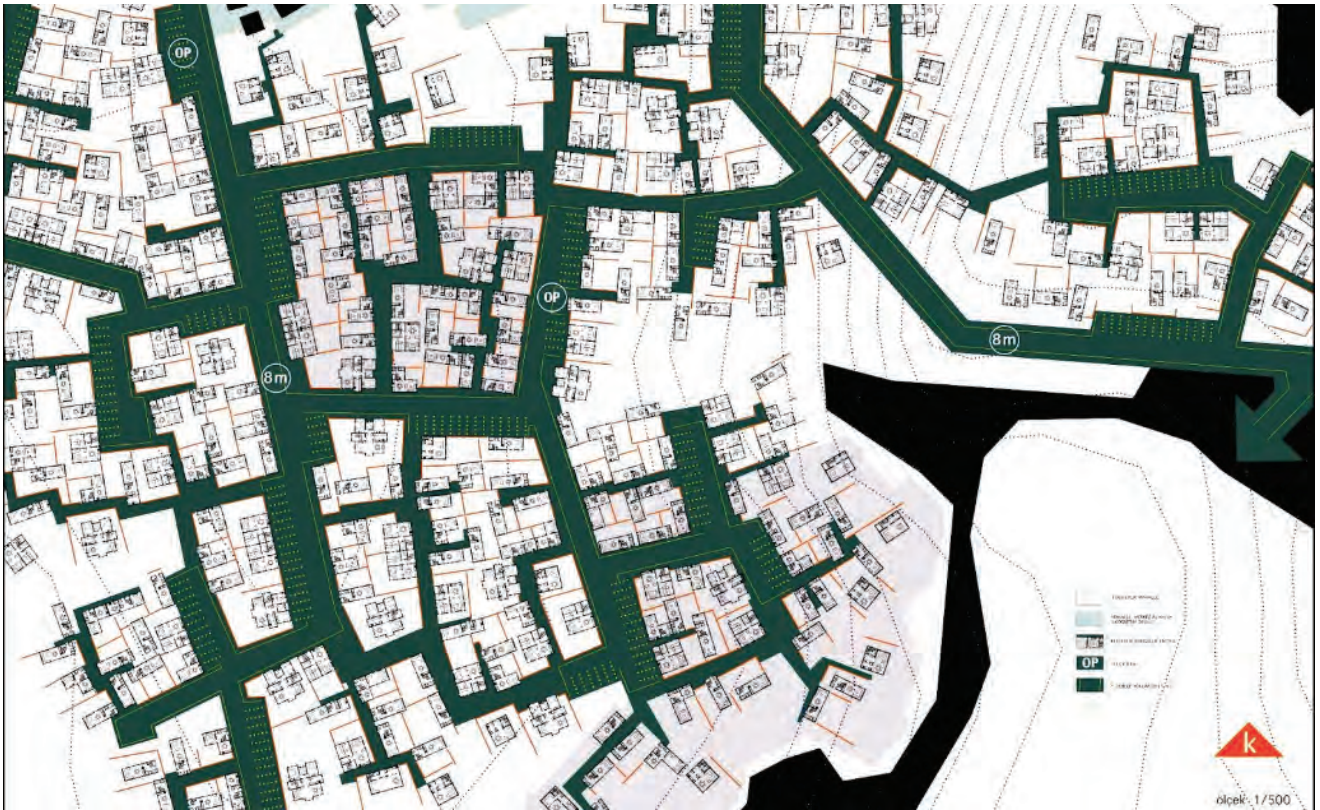
- Teknolojiye ait standartlar, teknik alana ait çözümün kalitesini teminat altına alır. Teknik standartların belirlenmesi mimariyi şekillendirir. Dolayısıyla öncelikle mahallî mimari standartlarının geliştirilmesi ve teknik standartların da buna göre şekillenmesi icap eder...

- Toplumların mahallî deneyleri ve evrensel kültürel dinî yönelişleriyle vücuda getirdikleri konut stoklarından arta kalan örnekler, bu toplumların ev mimarisi ve teknolojisine çözüm getirecek çalışmalar için, özellikle bugünün çok değerli bilgi hazinelerini oluşturur. Toplumlar, bu birikiminden yararlanabilmek için üzerinde var oldukları coğrafyanın farklı yörelerinde oluşmuş bulunan bir mimariden hareket ederek mahallî konut, teknik ve mimari standartlarını geliştirecek çalışmalar yapılmalıdır.

c) Adalet/Eşitlik

Serveti, çeşitli yollarla (savaş, geliştirme ve bilgi yeteneği) kendi coğrafyalarına taşımış bulunan, bu arada, servetin kaynağı olan ülkelerin hem bu kaynaklarını tüketerek; hem de bu ülkelerde insanların kurdukları sistemleri yıkarak mahallî çözüm yollarını da tıkmış bulunan zengin ülkelerin ve o ülkelerin insanların hayatını şekillendiren tüketimi kısmak suretiyle oluşturulacak kaynakların şu ya da bu ölçüde fakir, aç ve barıksız bırakılmış ülkelere aktarmaları, bu ülkelerin kendi tarihi tecrübeleri içinde mevcut mahallî çözümlerini yeniden hayata geçirmelerine yardımcı olmaları ahlâkın ve adaletin ilk şartı olacaktır. İster fakir olsun, ister zengin, her çocuğun içine doğduğu dünyanın güzel olmasını sağlamak, yani çocuklara karşı âdil olmanın ilk

Arsa-şehir üretiminde mahallenin, özellikle mahallelerin vücuda getirilmesi sırasında, mahallenin oluşumuna ve daha sonra mahallenin yönetimine katılması sağlanmalıdır.

şartını yerine getirmek yetişkinlerin üzerine düşen bir vecibedir. Cansever bu durumun şöyle aşılabileceğini düşünmektedir:

•Ucuz altyapılı arsa ve ev üretimi ile bugün şehirlerimizi felakete sürükleyen kaçak inşaat ve gecekondu ya nında arazi kullanım yoğunluklarını arttırarak spekülâtif kâr sağlama nın, bütün toplumun ahlakî yapısı nı, hatta siyasî ahlakî tahrip eden; şehirlerimizin sağlıklı oluşumunu imkânsızlaştıran ve toplumun bütün kesimlerine sirayet eden spekülâtif gayrimeşru kazançların kapısı da kapatılmış olacaktır. Şehirde olu şan artı değerin, bu değeri vücuda getiren altyapı ve sosyal donatı yatırımlarında kullanılması sağlanmış olacaktır.

- Spekülatif kazançları kamçılayan bugünkü şehirleri yoğunlaştırma ve yayarak büyütmeye politikalarına son verilerek, yeni şehirler kurulması yoluyla gerçekleştirilecek 50.000-150.000 nüfuslu veya daha küçük

şehirlerin yatırım ve işletme masraflarının daha az olmasına müvazî olarak bu şehirlerde arsa fiyatları da altyapı masraflarıyla dengeli olarak daha ucuza mal edilebilecektir.

•Şehir geliştirme kuruluşları şehir planlarını hazırlatıp iş-ticaret ve sosyal donatı alanı dışındaki iskân alanlarını konut üretimine; sanayi alanlarını sanayiye pazarlamalı; iş, ticaret ve sosyal donatı alanlarını ise bu son konuda gayrimenkul yatırım ve işletmesi yapacak şehir altyapı ve sosyal donanım tesislerini vücuda getirecek ve işletecek vakıflara veya belediyelere tahsis etmeli.

Yine Cansever'in umudunun içinde ve onun sözüyle bitirmek gerekirse: Mimari açıdan bütün bu kargaşa içerisinde, tarihi tecrübesini gündeme getirebilecek bir ülke olarak Türkiye, sürdürülebilirlik, adalet, katılım ilkelerini hayata geçirerek, elli yıl sonra gelinecek noktayı felaket olmaktan kurtarabilir. Ürettiği gerçek çözümle de insanlığa önderlik edebilir.

İster fakir olsun, ister zengin, her çocuğun içine doğduğu dünyanın güzel olmasını sağlamak, yani çocuklara karşı âdil olmanın ilk şartını yerine getirmek yetişkinlerin üzerine düşen bir vecibedir.

Türkiye, sürdürülebilirlik, adalet, katılım ilkelerini hayata geçirerek, elli yıl sonra gelinecek noktayı felaket olmaktan kurtarabilir.

Uğur İbrahim Altay
Konya Büyükşehir Belediye Başkanı

KONYA'DA 515 KİLOMETRELİK BİSİKLET YOLU

Türkiye’de en fazla bisikletin kullanıldığı şehri olan Konya, Büyükşehir Belediyesinin hayata geçirdiği 515 kilometrelik bisiklet yoluyla diğer şehirlere örnek oluyor. Sokaklarında 7’den 70’e herkesin bisiklet kullanırken görülebileceği şehirde hemen her hanede bir bisiklet bulunuyor.

Elverişli coğrafi özellikleri ve insanların ilgisıyla dünyaya örnek bisiklet kullanım kültürü bulunan ve “bisiklet şehri” olarak bilinen Konya, Büyükşehir Belediyesinin hayata geçirdiği 515 kilometrelik bisiklet yoluyla sağlıklı ve doğa dostu şehir içi ulaşım imkanı sunuyor. Konya’yı bisiklet yolu uzunluğunda 160 kilometreyle İstanbul, 65 kilometre ile Eskişehir takip ediyor. Konya Büyükşehir Belediye Başkanı Uğur İbrahim Altay, bisikletli ulaşımın, trafik yoğunluğunu azaltmanın yanı sıra hava kirliliği, enerji verimliliği ve iklim değişikliğiyle mücadelede de önemli rol oynadığını söyledi.

GÜVENLİ BİSİKLET YOLLARI YAPIYORUZ

Bisikleti teşvik etmek ve şehir içi ulaşımında öncelikli araçlar arasına almak için Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile birlikte “Bisiklet Master Planı” üzerinde çalıştıklarını belirten Başkan Altay, şöyle devam etti: “Konya’da neredeyse evinde bisiklet olmayan kimse yoktur. Hatta birçok evde birden fazla bisiklet vardır. Bizler de bisiklet kullanımını teşvik etmek amacıyla güvenli bisiklet yolları yapıyoruz. Yoğun trafikte bisikletlerle ulaşımı emniyetli hale getirmek amacıyla merkez ve ilçelerde 515 kilometre ayrılmış bisiklet yolu ile

çok sayıda bisiklet parkı oluşturduk. Konya, 515 kilometre uzunluğundaki bisiklet yolları ile Türkiye’de lider konumda.” Altay, Konya’nın coğrafi özellikleri itibarıyla bisiklet kullanımı için en uygun illerden biri olduğuna işaret ederek, “Yapmamız gereken, kesintisiz bisiklet yolları hazırlamak ve bunu bir plan dahilinde sürdürmektir.” dedi. Merkez ve 31 ilçede yaptıkları bütün yeni yollar ile cadde düzenlemelerinde mutlaka bisiklet yollarına yer verdiklerini aktaran Başkan Altay, hem sağlıklı nesiller hem de sürdürülebilir çevresel strateji için bisiklet kullanımının ülke genelinde yaygınlaşmasına önem verdiklerini bildirdi.

“ŞEHİRLERİMİZ BU ŞEKİLDE BÜYÜMEMELİ”

Dünyanın en önemli mimarları arasında yer alan merhum Turgut Cansever, ortaya koyduğu mimari düşünce ve felsefelerle kendi ekolünü yaratan önemli bir sanat ve düşünce insanı. Kentlerin yağ lekesi gibi plansız büyümesinin son derece hatalı olduğunun altını yıllar önce çizen büyük üstadın, kendisi gibi “Ağa Han Mimarlık Ödülü” sahibi, kızı Mimar Emine Öğün sorularımızı yanıtladı.

En saygın mimari ödül olan “Ağa Han Mimarlık Ödülü”nü dünyada 3 kez kazanan tek isim olan babanız merhum Turgut Cansever’in efsaneleşen mimari tarzı hangi cümlelerle anlatılabilir? Önemli eserlerinden bahseder misiniz?

Turgut Bey’in kullandığı dili İslam mimarisiyle modern mimarinin harmanlanması olarak tanımlayabiliriz. İslam coğrafyasındaki, kendi coğrafyasındaki mimari Turgut Bey için önemliydi. Eğitiminin ilk yıllarından itibaren var olan değerlerin korunması, zayıf edilmemesi, bu coğrafyadaki değerleri inşa eden tecrübe ve bilginin kaybedilmemesini önemsiyor. “Bunun arkasındaki düşünsel temel ya da inanç temeli nedir?” sorusu Turgut Bey’in zihnini kurcalıyor. İnsanın inancının, yaptığına yansıdığını düşünüyor Turgut Bey. Bu da tabii pek yabana atılmayacak bir temel yaklaşım, çünkü neye inanıyorsanız, o inanca göre davranıyorsunuz, bazen şuurlu bazen şuursuz. İnancınızın zaman içinde inşa ettiği diğer bileşenler sanat alanında sizin bütün tercihlerinizi belirlemeye başlıyor. Özellikle mimaride, Turgut Bey’in açıkladığı gibi açıklarsak; mimarlık, inşa etme alanı ve bu alanda çeşitli yapı malzemeleri kullanıyorsunuz. Çeşitli imkanlar var çevrenizde seçkiler yapıyor ve malzemeler ve teknoloji tercihlerinizle inşa ettiğiniz yapıda, insana dair talep edilen bazı ihtiyaçları çözümlüyorsunuz. Yapıların, çeşitli işlev tanımları, ihtiyaç programları var. Bu ihtiyaç programlarını yorumlarken, çözüm üretirken, tercihleriniz oluyor. İslam coğrafyasında da tabii ki insan beğenilmek, takdir görmek istiyor ama esas derdi doğruyu yapmak. Bu noktada Turgut Bey İslam mimarisi ya da geleneksel bilgiyle, günümüz imkanlarının, yani modernin veya güncel imkanların, güncel çözümlerinin arasında bağ kuruyor. Çünkü elimizdeki imkanları

da reddedip sadece geçmişten aktarma yapmak da mummyacılık olacağından o hataya düşmek istemiyor. Dolayısıyla yaptığı işlerde bu iki bileşeni değerlendirerek çözüm üretme çabasını takip edebiliyoruz. Çok az işi var inşa edilmiş. Önemli işlerinden bir tanesi Ankara’daki Türk Tarih Kurumu. Orta avlulu bir yapı ve onun etrafında kümelenen değişik işlevlerle oluşmuş, aslında çok küçücük bir külliye, modern külliye de diyebilirsiniz, tek yapı içinde çözümlenmiş. Bir başka eseri de Beyazıt Meydanı. Önemli bir yapıtı ise konut projesi olan “Bodrum Demir Evleri”. Burada ilginç olan aslında Türk Tarih Kurumu, daha modernist gibi gözükken bir yapı. Bir küçücük bina. Beyazıt bir açık alan düzenlemesi. “Demir Evleri” de bir konut projesi. Bu üçünün birlikte değerlendirilmesinin önemli olduğunu düşünüyorum. Kurumsal bir yapı, diğeri kamusal alan, Demir ise özel alan kümeleşmesi. Türk Tarih Kurumu 1951-1967 arasında, inşaatı dahil, gerçekleşmiş bir proje. Beyazıt Meydanı yayalaştırma projesi 1958’le 1964 arasında ele alınıyor, bir kamusal alan. “Demir Evleri” ise 1985’ten sonra tekrar

ele aldığı projesi. Bu işler arasındaki bağlantıları okumak, ilgilenenler için önemli olur. Hepsinin ortak dilinin farklı unsurların kümeleşmesine ilişkin seçeneklerin neler olduğunun değerlendirilmesi denemeleri olduğunu söyleyebiliriz.

Turgut Cansever’in kent mimarisi, şehir estetiği ve imarı konularındaki düşünceleri nelerdi? Dünyadan ya da ülkemizden örnek olarak gösterilebilecek şehirler hangileridir?

Turgut Bey, Osmanlı dünyasının, yani bizim coğrafyamızın, bundan 150-200 sene önce tamamen ayakta olan şehirlerinin-kasabalarının, çok önemli değerleri olduğuna vurgu yapıyor. Burada konutlar sadece dizi apartmanlar, mesela Avrupa’da Orta Çağ ve sonrasında gördüğümüz şehirlerdeki diziler gibi sokak üstünde dizilmiş yapılar değil, her birinin bahçe, avlu ilişkileri var. Yani Turgut Bey’in, Osmanlı şehirleri diye tabir ettiği şehirlerde, yerleşmelerde, tabiatla, var oluşla herhangi bir zıtlık yok. Onunla birlikte yaşama iradesi esas. Ülkemizde, özellikle 30’lu yıl-

Emine Ögün

lardan sonra hazırlanan imar planları, bütün bu tarihi şehirlerin yok edilmesine sebep oldu. Maalesef sathi batı hayranlığıyla, özellikle şehir içinde, geniş bulvar yapma, abideleri her yerden görünür kılma yanılgıları bu yıkımın ana sebeplerinden. Bu yaklaşımlar şehirlerin tüm değerlerini altüst etti. Şehirler içindeki hiyerarşik yapıyı bozdu. Örneğin; Sivas'ın 1930-40-50-60 hava fotoğraflarına baktığınızda, Erzurum'un aynı şekilde bu tür belgelerine baktığınızda, ortaya çıkan büyük yarılmayı görebiliyorsunuz. Turgut Bey bundan çok rahatsız ve aslında sürekli, "yeniden geleneksel şehirlerimize bakarak, onların değerlerini idrak ederek, o şehirler gibi yeni şehirler inşa etmemiz gerekir." diyordu. Bu önemli bir mesele Türkiye için. Turgut Bey'in güzel bir videosu var, internette bakabilirsiniz, 1975'te yayınlanmış TRT'nin bir kaydıydı. Uyarıyorlar, sadece Turgut Bey değil, birkaç arkadaşıyla beraber, "Şehirlerimiz bu şekilde büyümemeli." diyorlar. Şehirlerimizin bu şekilde yani yağ lekeli şeklinde büyümesine imkan verilmemeli, tedbir alınmalı diyorlar. Şehrin kontrolsüz, hiç hiyerarşisi, kademelenmesi olmadan yağ lekeli

halinde büyümesi demek, inanılmaz altyapı yatırımları yapmak demek. Bugün zaten meseleyi canlı bir şekilde görüyoruz. Yani ilk köprüye Turgut Beyler karşı çıkıyorlar; "Birinci köprüyü yaparsanız, iki yakayı tek şehir haline getirmek isterseniz, iki yaka arasındaki ulaşımı tetiklerseniz, birinci köprü bir müddet sonra kifayetsiz kalacaktır, bunu diğerleri takip edecektir." diyorlar. Bu öngörü gerçekleşti. Birincisi yapılıyor, 1970'lerin başında açılıyor, herkes çok memnun, ancak 1980 sonrasında ikincisinin yapılmasına gerek görülüyor. Çünkü adeta tazyikli su akışı gibi bir trafik meselesi var, yeni hatlar yapmamız lazım. Sonra üçüncüsünü yapıyoruz, sonra çift geçiş yapıyoruz, raylı sistem yapıyoruz, yetmiyor. Şimdi üç katlısını yapmak istiyoruz. Yetmeyecek, belki 10 katlısını da yapmak için idarecilerimiz ileride girişimde bulunacaklar. Bunun sonu yok. Turgut Bey, "Bu gidişatı durdurmak mecburiyetindeyiz." diyor. Büyük şehirlerin büyümesini durdurup, büyük şehirleri Anadolu'nun diğer gelişmeye hazır, gelişmeye ihtiyacı olan, gelişmeyi teşvik ettirmemiz gereken bölgelerinde, yeniden sanayi ve diğer iş kollarının da

cazibe unsurları olmasını sağlayacak planlamayla büyümesi veya mevcut şehirlerin çevrelerine yeni şehirlerin ilavesi söz konusu olmalıdır.

Turgut Bey'in İstanbul depremiyle ilgili bir çalışması olmuş...

İstanbul depreminin geleceği bilinen bir gerçek! Bunu bütün yer bilimciler söylüyor. Büyük bir deprem Marmara'da 1999'da gerçekleşti, Turgut Bey bundan sonra çok önemli bir çalışma yaptı. Yaklaşık 200 profesyonelin katılımıyla, yıkıcı İstanbul depreminden etkilenecek İstanbullular Yeni Şehirlere Taşıma Projesi. 1999-2002 arasında, bir dizi yuvarlak masa toplantısı yapıldı, ardından önemli bir rapor hazırlandı, bir de pilot proje var. Burada varılan sonuçlar şunlar; devlet afet vuku bulmadan ve vuku bulduktan sonra insanları için gerekenleri yapmakla yükümlü. Yani tedbir alma yükümlülüğü var "Afet Yasası"na göre. Turgut Bey, pilot bir proje hazırladı. Küçükçekmece ve Avcılar bölgesindeki küçük ve orta boy bazı işletmelere gidip saha çalışmaları yaptılar. Bu insanlar 2007'ye kadar bizi arayıp "Hocamızın projesi ne zaman gerçekleşecek? Biz çalışanlarımızla birlikte tesislerimizi taşımaya hazırız." diye defalarca aradılar. Turgut Bey'in yaptığı çalışmanın içinde bir de araştırma var. Soruyorlar insanlara, "Hangi koşulla yeni şehirlere gidersiniz?" Halk diyor ki, "Eğitim isteriz, sağlık isteriz, iş isteriz. Evimizin uzun vadeli kredilendirilerek borcunu ödemeye hazırız". Devlet ucuz arazi üretmezse, bunu gerçekleştirmenin imkânı yok. Türkiye Cumhuriyeti'nin de toprakları doğrusu oldukça büyük, 780 bin kilometrekare. İngiltere yanılmıyorsa 132 bin kilometrekare ve 55,6 milyon küsur nüfusu var, bizim de 80 milyon nüfusumuz var. İngiltere 132 bin kilometrekarede hala yeni şehir üretme çabası içinde, bizse bir şey yapmıyoruz. Halbuki bizim bakır toprağımız var. Oranlara baktığımız-

Turgut Cansever'in Örnek Şehir Sokakları

*Düzeltilme: Türkiye Belediyeler Birliği İller ve Belediyeler Dergisi Ocak-Şubat 2019 sayısında (sayfa 56-57) yayımlanan "Türkiye'de En Çok Sebze ve Meyve İsraf Ediliyor" adlı eser sahibi Gözde Yıldırım'ın soyadı sehven yanlış yazılmıştır. Okurlarımızın bilgisine sunarız.

Türk Tarih Kurumu

da farkı ortaya koyabiliyoruz zannediyorum. Ne yapmak gerekir? Tarım alanlarında hiçbir şey yapmamamız lazım. Tarım alanlarını muhafaza etmeliyiz çünkü bu ülkeyi doyuracak alanlar onlar. Tarımın gelişmesi için gereken her şey yapılmalı, politikalar uygulanmalı.

Yeni arazi üretimi nasıl gerçekleştirilebilir?

Türkiye'nin orman alanları, orman tescilli alanları var. Son yıllarda bir miktar arttı, galiba 220 bin küsur kilometrekareye, bu da toplam orman alanının %57'si kadar. Ama hala bozuk orman vasfında, yaklaşık %43 oranında çok ciddi miktarda alan var. Araştırıldığında bunun içinde doğru yerlerde arazi seçimi yapılabilir. Turgut Bey böyle bir deneme de yaptı, pilot şehir projesinin ikinci raporunu hazırladı. Bozuk orman alanında siz 25 bin kişilik şehir

yaptığınızda, bu 25 bin kişilik yerleşmenin merkez alan gelirleri, yani bakkalı, ayakkabıcısı vs. eğer bir vakıf eliyle işletilirse, bu vakıf, 25 bin kişilik şehre tahsis edilen alanın, altı misli ormanı oluşturacak gelire sahip olabiliyor. Neredeyse Türkiye'nin orman varlığını da Finlandiya'dakiyle rekabet edecek şekilde arttırabilirsiniz. Turgut Bey'in hazırladığı bir ön çalışmadır, düzeltilecek yönleri olabilir, kısıtlı imkanlarla yapılmıştır. Ama bu ülke oturup buna çalışmalı, bunun başka yolu yok. İstanbul'un bunu doğrusu çok acıklı gözüküyor bana. İstanbul'daki yapıların %80'i herhangi bir profesyonel katkı almadan deniz kumuyla yani tuzlu kumla yapılmış. A4 kâğıdının Türkiye olduğunu düşünürseniz, Türkiye'nin mevcut şehirleri bu A4'ün aşağı yukarı iki santime bir santimlik bir alanını kapsıyor. Bizim ülkemiz aslında oldukça boş. Eğer doğru arazi kulla-

nımıyla, doğru projeler yapılırsa, çok önemli işler başarılabilir. Ancak, burada bir ikinci sorumuz var; içinden geçmiş olduğumuz son 30-40 yıl, 50 yıllık süreçte Türkiye hiçbir iyi mimari üretemedi. Bazı arkadaşlarımız ürettiğimiz iddiasındalar ama üç beş ismin ötesine geçmiyor. O üç beş isim de tamamen batıdan aktarmacı dille birtakım işler yapıyorlar. Dolayısıyla böyle bir girişimi yapmaya kalkacaksak, insan eğitmek mecburiyetindeyiz. Batı dünyasında diyelim ki İsveç'te, iki şehir arasında giderken nasıl nefis bir tabiat içinde ve nefis yerleşmelerin arasından gidiyorsanız, bizim ülkemiz de öyle olmaya layık aslında. Fakat bunu yapabilmek için bu işin yapılabilirliğinin etütleri, yer seçimlerin etütleri vs. diğer bileşenler, bütün diğer sosyal alanlarla ilgilenenlerin katkıları vs. gerekir. Artı, işin tasarım boyutunda faaliyet gösterecek insanların yetiştirilmesine ihtiyaç var. Eğer bu yapılmazsa 1999 depreminden sonra daha da hızla faaliyet gösteren TOKİ apartmanları gibi yine çevreye yabancı, mimarlık bilgisinden yoksun işlerle karşı karşıya kalmak hazin bir sonuç doğuracaktır.

İmar planları yapılırken hangi kriterler dikkate alınmalıdır?

Türkiye'de önemli bir mesele de yönetmelikler. Bunların içinde bir takım kısıtlayıcı hükümler var. Bu hükümler geleneksel mahalle kurmamıza engel hükümler. Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği'nin içine nasıl parsel bazında çekme mesafeleri konulduğunu, benim mimar olarak anlamam mümkün değil. Çünkü siz çekme mesafesi koyduğunuzda bizim geleneksel Osmanlı sokağımızı inşa ettirmiyorsunuz, veya nasıl bahçe duvarı en çok 80 veya 120 santimetre olur. Eğer siz bu tür maddeleri planların içinde, yönetmeliklerin içinde muhafaza ederseniz mimari yapılamaz. Geleneksel mimarinin, asırlarca tatbik edilerek, damıtılarak

Demir Evleri

oluşmuş bilginin yeniden anlamlı bir şekilde çağdaş ihtiyaçları karşılamak üzere kullanılması ve yeni şehirlerin tasarlanması mümkünken bu kısıtlayıcı hükümlerle bu imkansız hale geldi. Veya merdiven ölçüleri, iki katlı bir yapı için en az her kol bir metre genişlikte olacak dersiniz, mimari yapamazsınız. Bütün bu yönetmeliklerdeki mimari yapıyı imkânsızlaştıran hususların yeniden gözden geçirilmesi ve yönetmeliklerin içine düşmüş olduğu büyük karıştırmadan arındırılması, saflaştırılması, doğru iş yapmaya imkân verecek şekilde ele alınması gerekiyor. İmar planları yapılırken de yine yaşama dair hiyerarşileri, kademelenmeleri doğru ortaya koymak lazım. Araba bizim putumuz olmamalı. Evimizin burnunun dibine kadar arabayla gitmek asli meselemiz değil. Yağmurda ıslanmak keyiflidir, soğukta üşümek

“A4 kâğıdının Türkiye olduğunu düşünürseniz, Türkiye’nin mevcut şehirleri bu A4’ün aşağı yukarı iki santime bir santimlik bir alanını kapsıyor. Bizim ülkemiz aslında oldukça boş. Eğer doğru arazi kullanımıyla, doğru projeler yapılırsa, çok önemli işler başarılabilir.”

de keyiflidir, sıcakta terlemek güzel bir insani tecrübedir. Bunlardan soyutlanmış insan olamaz. Trafik çözümü odaklı imar planı yaklaşımı terk edilmeli, yaya ulaşımı odaklı, yeşil yaşam alanlarını inşa edecek yeni planlama yaklaşımları mutlaka denenmeli.

Plan tadilatları hakkındaki görüşünüz nedir?

Mevcut şehirlerin içinde ilave emsal artışları vermek şehirlerin altyapı sorunlarını ve birey açısından yaşam koşullarını çok çok zorlaştırmakta. Emsal artışı yaptığınız zaman o kadar büyük bir yoğunluk getiriyorsunuz ki sonuçta bütün kamu, herkes bunun bedelini ödüyor. Sadece parasal olarak ödemiyor, günlük hayat içinde de oradaki yoğunlaşma, ondan önce orada olanların hayatını yaşanmaz kılıyor. Dolayısıyla o

yoğunlaşmaya da gerek yok, emsal artışına da gerek yok, hatta emsal artışları verdikleri zararlar sebebi ile gayri ahlaki. Değindiğimiz gibi bizim coğrafyamız çok büyük ve bakir. Dolayısıyla biz emsal artışını o noktada değil, yeni şehirlerde yaratılacak emsal havuzlarıyla sağlayalım. Madem bizim inşaatı yapma ihtiyacımız var, bunu satın alacak insanlar var, ihtiyaç var ve bu bir sektör olarak ülke ekonomisine canlılık veriyor: Mevcut şehirleri de yaşanmaz kılmak yerine yeni şehirler yapalım. Yani tek başına İstanbul dünyanın en önemli merkezi olmak zorunda değil. İstanbul çok önemli bir çekim merkezi olur ve etrafında da uydu yerleşimleri olur.

Yatay mimari ve mahalle kültürü hakkındaki fikriniz?

Bir asansörle 20. kata çıkmak aslında, tabiatımıza, yaratılışımıza, fitratımıza ters. Yukarı çıktığınız anda bir kapıyı açıyorsunuz, içine giriyorsunuz ve o kapsül sizin yegâne dünyanız oluyor. Yani tuzunuz bitse kesinlikle komşunuzun kapısını tıklamıyorsunuz. Dolayısıyla çok yalnız bir hayata sizi sürüklüyor. Ne yapıyorsunuz? Otoparka giriyorsunuz, asansörle çıkıyorsunuz kapsülünüze giriyorsunuz ve aynı hareketi her gün dışarı çıkıp işinize gitmek için tekrarlıyorsunuz. İşinizde de hadise öyle. Yani değişik alanlar var ama çoğunlukla sanki kendi kendinize olduğunuz bir alanda varsınız, çok az sosyal ilişkiniz var. Hâlbuki mahalle kültüründe her konuda birbirleriyle danışan, haberleşen, birbirinin zorluğunda, zor anında yardıma koşan, acıyı tatlıyı zaman zaman birlikte yaşayan bir insanlar kümeleşmesi var. Bu karınca için de öyle değil mi? Kuşlar için de öyle, hayvanların hemen hepsi için de öyle. Bizim için de öyle. Biz kümeleşerek, bir arada, birbirimizle ilişki kurarak, birbirimizin yüzüne bakarak, birbirimizin hatırını sorarak var olmak zorundayız. Aksi durum, millet kavramının sürdürülmesini imkânsız kılar bir yerden sonra.

Kentlerimizin şehir planlamaları ve şehir estetiği hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Belediyelerimize bu konuda tavsiyeleriniz neler olacaktır?

Şehirlerimizin planlandığını mı söyleyeceğiz? Hayır. Yani şehirler, Türk şehirleri 30'lu, 40'lı yıllardan itibaren bizler farkında olmadan yapılan şehir planlarıyla yok edildiler. Yapanlar da belki farkında değillerdi yaptıkları yanlışın. Ama bugün görüyoruz. Bunu fark ediyoruz. Acı olan ise bugün hala aynı mantıkla planlama yapmamız. Ankara'nın bozkırında, Eskişehir yolunda. Biz bir yerleşme yaptık vaktiyle Turgut Bey'le, oradan örnek vererek anlatayım. Bir imar planı hazırlanmış. Planın içinden 40 metrelik yol geçiyor. Diyorsunuz ki "Burada 40 metrelik yol olmasını gerektirecek ne var?" Ankara-İstanbul otoyolu. Dünyada geniş ana arterleri açmadan meseleyi çözüyorlar. Ana arter hastalığı 1850'lerde Paris'te, Haussmann ile ortaya çıkıyor ve Haussmann, Paris'in canına okuyor. Dileyenler Spiro Kostov'un yazısını okuyabilir Haussmann'ın yaptığı icraatların ne kadar yanlış olduğuna dair. Bu, Türkiye'ye bir şekilde ithal oluyor. Türk şehirlerinin o küçük, insan ölçeğindeki kırılğan, kendiliğinden, geçirgen, tesadüfi ama bireyin katılımına her an açık olan yapısı giderek yok oluyor. Kaşar peyniri gibi doğranmış vaziyet planlarıyla, imar planlarıyla karşı karşıyayız. Öte yandan, bu şehir planlarını, bu mimariyi, bu ülkenin üniversitelerinin mezun ettiği meslektaşlarımız gerçekleştirdi. Yani bizler yaptık hataları. O zaman üniversiteler, mimarlık ve planlama eğitimlerini verenler gelinen noktada gerekli eleştirileri yapmalı ve hem eğitim programlarını sorgulamalı hemde çözüm üretmeye katkıda bulunmalılar.

Belediyelerimize tavsiyeleriniz neler olacaktır?

Belediyeler tek başlarına bir şey yapamazlar. Çünkü belediye alanları sınırlı biliyorsunuz. Dolayısıyla o sınır içinde bir şeyler yapmaya çalışıyorlar. En önemli görev merkezi idareye yani devlete düşüyor. Devlet bir an önce yerel yönetimlerle ele ele verip zaman kaybetmeden sorunlara çözüm arayışı içine girmeli. Ancak, Turgut Bey'den nakledersek: "Bilginin olmadığı yerde doğruyu yapma ihtimali sıfır, yanlış yapma ihtimali ise sonsuzdur.". Yapılacak iş, yapılanların hatalarını ortaya koymak, doğruyu aramak, bilgiyi yeniden inşa etmek, dikkatli denemelerle yola devam etmek üzere bilginin oluşturulacağı girişimleri hayata geçirmek olmalı. Bu amaçla ülke ve bölge planlaması çalışmalarının bütünlüklü olarak bir an önce başlatılması zorunludur.

"Belediyeler tek başlarına bir şey yapamazlar. Çünkü belediye alanları sınırlı biliyorsunuz. Dolayısıyla o sınır içinde bir şeyler yapmaya çalışıyorlar. En önemli görev merkezi idareye yani devlete düşüyor."

KONAK'TA DİJİTAL YENİLİK

Konak Belediyesi, imar çalışmalarında fotogrametrik sayısal halihazır harita üretimi sistemine geçti. Sistemle imar çalışmaları daha sağlıklı ve hızlı yapılırken aynı zamanda kaçak yapılaşmanın önüne geçilecek.

Konak belediyesi Plan ve Proje Müdürlüğü'nce hayata geçirilen sistem ile drone (İnsansız hava aracı) yardımıyla havadan üç boyutlu fotoğraf çekimi yapılarak Konak'ın haritası çıkarılıyor. Bu sistem sayesinde hem yerden ölçme zorlukları son buluyor hem de çok daha güvenli ve doğru veriler elde ediliyor.

EN BÜYÜK HEDEFİ KENTSEL DÖNÜŞÜM

Fotogrametrik harita üretimi sisteminin özellikle kentsel dönüşüm çalışmaları sırasında çok faydalı olacağını hatırlatan Konak Belediye Başkanı Abdül Batur, doğru hesaplamalar ve gerekli tespitlerin yapılması anlamında çok büyük zaman tasarrufu sağlanacağını, Konak'ın yıllar içinde dönüşümü ve değişiminin

dijital ortamda takip edilebileceğini, birçok konuda daha hızlı çözüme ulaşılabileceğini ifade etti. Batur "Bu yeni uygulamadan en çok faydalanacağımız konu ise zaten önceliğimiz olan kentsel dönüşüm olacak. Özellikle kentsel dönüşümün olduğu mahallelerimizdeki bozuk yapılaşma çalışmaların yapılmasını çok zorlaştırıyor. Bu mahallelerdeki yapılaşmanın durumunu tespit etmek ve uygulamayı planladığımız dönüşüm çalışmalarını sağlıklı ve burada yaşayan vatandaşlarımızın en çok faydalanacağı şekilde yapabilmek için fotogrametrik harita üretimi bizim elimizi rahatlatacak. Dönüşüm Konak'ın hakkı ve ihtiyacı bu çalışmalar hayata geçirmek en önemli gündem maddemiz. Hedefimiz en doğru projeyi en uygun ve hızlı bir şekilde

uygulamak. Narlıdere'de olduğu gibi Konak'ın kangren olmuş bölgelerini çağın gereklerine göre ve vatandaşlarımıza yaraşır bir şekilde yenileyeceğiz. Tüm bunları vatandaşlarımızla birlikte yapacağız. Onların desteği olmazsa zaten hiçbir proje hayata geçemez. Kentsel dönüşüm bize gelen en büyük talep ve bu bölgelerin en büyük ihtiyacı. Bizde Konak'ın bu en büyük sorununu çözeceğiz. Birlikte Konak, çok daha güzel olacak" dedi.

UYDU DESTEKLİ SİSTEM

Drone ile çekilen fotoğraflardan kuşbakışı elde edilen veriler sayesinde kadastral imarlı olan adaların tam parsel ölçümü de daha kolay yapılıyor. Sağlıklı veri üretimi sağlamak adına Coğrafi Bilgi Sistemleri'nin (CBS) oluşturulmasında Konak ilçe-

Fotogrametrik harita üretimi sisteminin özellikle kentsel dönüşüm çalışmaları sırasında çok faydalı olacağını hatırlatan Konak Belediye Başkanı Abdül Batur, doğru hesaplamalar ve gerekli tespitlerin yapılması anlamında çok büyük zaman tasarrufu sağlanacağını, Konak'ın yıllar içinde dönüşümü ve değişiminin dijital ortamda takip edilebileceğini, birçok konuda daha hızlı çözüme ulaşılabileceğini ifade etti.

si sınırları içerisinde plan hareketlerinin olağan değişimleri ve değişim hareketlerini izleyebilmek, veri tabanı oluşturmak, bilgi akışını daha sağlıklı ve güncel tutabilmek adına yapılan fotogrametrik harita üretimi sayesinde kentin süreç içindeki değişikliği de takip edilebilecek. Özellikle kentsel dönüşüm alanlarında yapılan fotogrametri arşiv ile bölgedeki imar değişiklikleri net bir şekilde izlenebileceği gibi kaçak yapılar da görülebilecek. Sistem, hızlı çalışma olanağı sağladığı için emek ve zaman kaybı da yaşanmıyor.

Drone ile havadan ölçümü yapılan alanlar bilgisayarda üç boyutlu olarak görünüyor ve bu şekilde en detay noktasına kadar ada parseller değerlendirilebiliyor. Sistem sayesinde uydudan konum belirleme de sağlanabiliyor.

Abdül Batur
Konak Belediye Başkanı

KAMULAŞTIRMAYA DÖNÜK DAVALARIN DA ÖNÜNE GEÇİLECEK

Plan ve Proje Müdürlüğü yasaların ve yönetmeliklerin kendine verdiği görev ve yetkileri kullanarak daha yaşanılır kent ortamı yaratmak amacıyla ile uygulamalara öncelik vererek, yapılaşmaya uygun imar parselleri oluşturmaya da hız veriyor. Beş yıllık imar programlarını esas alarak 1998 ve 2000 yıllarında onaylanan Revizyon İmar Planları kullanılarak, 3194 sayılı İmar Kanunu 18'inci maddesi kapsamında imar uygulamaları çalışmalarına başlandı. Konak ilçesinin arka planında kalmış olan Tepecik ve Zeytinlik bölgelerinden başlayarak geniş alanlarda imar uygulama çalışmalarını plan ve proje müdürlüğü kadrosu yürütüyor. Tepecikte Gaziler Caddesi'nin Güneyi ile Kemer İstasyonu ve Tepecik Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi (SSK) arasında kalan, 50. Yıl Anadolu Lisesi ve Mustafa Kemal Atatürk Meslek ve Teknik Anadolu Lisesi'ni de kapsayan 14 hektarlık alanda yapılan harita uygulama çalışmaları da son aşamada. Zeytinlik Mahallesi'nde kadastro parsellerini kapsayan yaklaşık 8 hektarlık alanda da çalışmalar devam ederken, yapılan bu uygulamalar sonucunda, Tepecik'te yaklaşık 16 bin m²'lik bir alan yeşil alan ve park olarak kazanılacak. 3 bin m²

açık otopark ve 2 bin 846 m² de kapalı otopark alanı üretilmiş olacak. Zeytinlik Mahallesi'nde de yaklaşık olarak 11 bin 500 m² yeşil alan ve park, 3 bin m² de otopark olarak kazanılacak. Yapılacak uygulamalar ile yıllardır atıl durumda olan bu alanlarda yeni kent merkezleri oluşturulduğu gibi İzmir'e yakışır yapı adaları oluşturulacak ve kamulaştırmaya dönük davaların da önüne geçilmiş olunacak.

DİJİTAL ARŞİV HAYATA GEÇTİ

Konak Belediyesinin bir diğer çalışması ise dijital arşiv çalışması. Tüm belediye çalışmalarının altlığını oluşturan parselin konum ve evrak bilgisi olduğundan çıkış yaparak, parselle ilişkin verilerin sunulması ve arşiv verilerinin güvenliğinin sağlanması amacıyla dijital arşiv çalışması hayata geçirildi.

Teknik birimlerin arşivi dijital ortamda tek bir kaynaktan toplanarak müdürlükler arası bilgiye erişim kolay bir şekilde sağlanmaya çalışılıyor. Plan ve Proje Müdürlüğü'nün girişimleriyle hayata geçirilen sistem sayesinde Yapı Kontrol, İmar ve Şehircilik, Emlak ve İstimlak ile Etüd Proje Müdürlükleri bu verilere kolayca ulaşır hale geldi. Toplam 570 bin adet evrak ayrıştırıldı, barkodlanarak tarandı ve kullanıma sunuldu.

TÜRKİYE’NİN İLK EKOLOJİK ÇOCUK YUVASI

Kadıköy Belediyesinin Sahrayıcedit Mahallesi’nde yer alan, Bahriye Çok Ekolojik Çocuk Yuvası Türkiye’nin ilk ekolojik yuvası olma özelliğini taşıyor. Yuva binası inşaatından iç tefrişatına, enerji ve su gibi temel altyapısına kadar bütünüyle çevreci bir tasarım ile yapılmış.

Yeşil yuva projesi, her yönüyle sağlıklı öğrenim ve öğretim mekanları, enerji tasarrufu, uygulamalı ve doğa dostu eğitimi amaçlanarak projelendirilmiş. Bu yüzden binayı kullanacak çocuklar ve eğitimciler için dayanıklı, emniyetli, sağlıklı, rahat ve ekonomik ortamlar sağlanıyor.

Binanın tasarım, yapım, işletim, kullanım, bakım, onarım, yeni işlev kazandırma aşamalarında ekolojik sistemin korunması için; enerji, su, malzeme, arsa, sermaye gibi tüm

kaynaklar etkin kullanıldı. Örneğin yuvanın ısınma ve aydınlatması güneş panelleriyle sağlanıyor. Yuvada ayrıca yağmur suyu biriktirilerek bahçe sulamasında ve klozetlerde kullanılıyor. Ortalama 25-30 m² lik 5 adet sınıfa sahip olan yuvada 3-6 yaş arası 110 çocuk hizmet alıyor.

Toplam 1208 m² kapalı ve 1633 m² açık alandan oluşan Bahriye Çok Ekolojik Çocuk Yuvası’nın bahçesi de çocukların gelişimine uygun olarak tasarlandı. Bahçede çeşitli mey-

ve ve sebze yetiştirilen, permakültür çalışmalarının uygulandığı alanlar var. Çocuklar burada hem meyve ve sebzelerin nasıl yetiştiğini görüyor hem de yetişen meyve ve sebzelerin tadına bakabiliyor.

İLK 10 OKUL ARASINDA

Dünyanın en iyi tasarlanan 10 okulu arasına giren Bahriye Çok Ekolojik Çocuk Yuvası bir ilke daha imzatarak LEED Platin Sertifikası almaya hak kazandı.

2016 yılında hizmete açılan ve Dünya Mimarlık Festivali (World Architecture Festival – WAF)’nde dünyanın en iyi tasarlanan 10 okulu arasına giren Bahriye Üçok Ekolojik Çocuk Yuvası bir ilke daha imza atarak Türkiye’de LEED Platin Sertifikası almaya hak kazanan ilk eğitim kurumu oldu.

2016 yılında hizmete açılan ve Dünya Mimarlık Festivali’nde (World Architecture Festival – WAF) dünyanın en iyi tasarlanan 10 okulu arasına giren Bahriye Üçok Ekolojik Çocuk Yuvası bir ilke daha imza atarak Türkiye’de LEED Platin Sertifikası almaya hak kazanan ilk eğitim kurumu oldu.

Amerikan Yeşil Bina Konseyi (USGBC) tarafından verilen LEED (Leadership in Energy and Environmental Design) sertifikası, uluslararası derecelendirme sistemleri içerisinde dünyada en yaygın olarak kullanılan Çevre Dostu Bina sertifikası olma özelliğini taşıyor. Binaların sağlıklı, çevreci olmasını sağlayan sistem olan LEED sertifikasını Türkiye’de yuva olarak olan ilk eğitim kurumu Bahriye Üçok Ekolojik Çocuk Yuvası oldu.

SÜRDÜRÜLEBİLİR ARAZİLER

LEED’in önemli amaçlarından bir tanesi de bireysel araç kullanımını azaltmak ve alternatif ulaşım yöntemlerine teşvik etmek. Bu amaç kapsamında toplu taşıma olanaklarına erişim önem taşıyor. Yuva konumu toplu taşıma olanaklarına yakın olduğu için, araç kullanımına ihtiyaç duyulmadan yürüyerek bu servislerden faydalanılıyor. Bisiklet kullanımını teşvik edici uygulamalar

da proje kapsamında gerçekleştirildi ve yuvaya bisiklet park yeri yapıldı.

SU VERİMLİLİĞİ

Çevresel kaynakların korunması hedefiyle LEED’in önem verdiği bir diğer başlık ise proje alanlarında su verimliliğinin sağlanması. Yuvada kullanılan düşük debili vitrifiye armatürler ve düşük hacimli rezervuarlar ile iç mekânda %51 su tasarrufu sağlanıyor.

ENERJİ VE ATMOSFER

Projede ozon tabakasını incelten ve küresel ısınmayı tetikleyen kloroflorokarbonları (CFCs) içermeyen soğutuculara sahip ısıtma, soğutma ve havalandırma (HVAC) sistemleri kullanılmış.

MALZEME VE KAYNAKLAR

Yuvada geri dönüşümü sağlamak için ortak mekânlara geri dönüşüm kutuları yerleştirilmiş. Malzeme seçiminde yerel ve geri dönüştürülmüş içeriğe sahip olanların seçilmesine özen gösterilmiş.

İÇ MEKÂN KALİTESİ

İç mekân kalitesi kapsamında, bina girişlerine konulan paspaslar iç mekân hava kirlilik kontrolünü sağlamak amacıyla uygulanıyor. Tehlikeli gaz veya kimyasal madde içeren alanlarda negatif basınçlandırma yapılarak mahal dışına kirli hava kaçışının önüne geçiliyor.

ENGELLİ ARAÇLARINDA “ENGEL” KALKIYOR

Adapazarı Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü bünyesinde hizmet veren “Engelli Araçlar Bakım Atölyesi”nde ilçe sınırları haricinde çevre il ve ilçelerden gelen engelli araçlar ücretsiz tamir edilerek sahiplerine teslim ediliyor.

la çözülüyor. İlçelerde ve il dışında bozulan araçlar ise ilgili belediyeler tarafından bakım atölyesine ulaştırılarak bakımı yapılıyor.

“HAYATI PAYLAŞMAMIZA ASLA ENGEL YOK”

Engelliler için etkin hizmetler sunmak hedefiyle başlattıkları çalışmaların yoğun bir şekilde sürdüğünü vurgulayan Başkan Mutlu Işıksu, “Engelli hizmetlerimizi daha da kapsamlı bir şekilde devam ettireceğiz. Vatandaşlarımızın araçlarında da engeli kaldırmak istiyoruz. Her alanda eşit hizmet sunmayı hedefliyoruz. Yaz mevsiminde haftada ortalama 15-20 aracı tamir ederek engellilerimizin mutlu olmalarına vesile oluyoruz. Böylesi güzel hizmetlerimizi artırarak sürdüreceğiz. Hayatı paylaşmamıza asla engel yok” ifadelerini kullandı.

Adapazarı Belediyesinde engelli vatandaşların hayatlarını kolaylaştıran hizmetlerinden biri daha göze çarpıyor. Engellilerin zarar gören, bozulan araçlarının tamiratını yapan Adapazarı Belediyesi “Engelli Araçlar Bakım Atölyesi”ne çevre ilçe ve illerden de talep var. İlçe belediyelerin yanında il dışından da birçok

belediye, tamir ihtiyacı olan araçları Adapazarı’na göndererek ücretsiz bakımını yaptırıyor. Dağdibi Mahallesi’ndeki Fen İşleri Müdürlüğünde parçası olan araçlar hemen gününde tamir edilerek engelli vatandaşların evine teslim ediliyor. Parçası olmayan araçlarda temin süresi dâhilinde çalışma yapılarak ilgili sorun hız

Lobi Faaliyetleri

Türkiye Belediyeler Birliği, belediyelerin menfaatlerini korumak, belediyelerle ilgili yasa hazırlıklarında görüş bildirmek ve rehberlik etmek görevleri kapsamında faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu çerçevede Birliğimizce belediyeleri ilgilendiren mevzuat tasarı ve taslakları; Anayasa’da yer alan idari vesayet kuralı, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, hizmetin yerel nitelikte olup olmadığı, belediyelerin menfaatini etkileyip etkilemediği ve genel olarak hukuka uygun olup olmadığı kriterleri bakımından gerektiğinde belediye hukukçuları ve uzman personelin desteği ile incelenmektedir. Hazırlanan görüş ve öneriler, bakanlıklardaki hazırlık aşamaları, TBMM komisyon toplantıları ve genel kurul aşamalarında yazılı ve sözlü olarak bildirilmekte ve parlamentoda belediyelerimizin görüşü dile getirilmektedir. Ayrıca Birliğimiz, merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki ilişkilerin geliştirilmesine katkıda bulunmakta; belediyelerimiz tarafından Birliğimize ulaştırılan sorunlar araştırmalarak, önerilerle birlikte ilgili makamlara iletilmektedir.

“Sıfır Atık Yönetmeliği Taslağı” İncelendi

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğünden Birliğimize gönderilen “Sıfır Atık Yönetmeliği Taslağı” incelenmiş, görüş ve önerilerimiz Bakanlığa iletilmiştir.

“DSİ Su Yapıları Koruyucu Güvenlik Tedbirleri Yönetmelik Taslağı” İncelendi

Tarım ve Orman Bakanlığı DSİ İşletme ve Bakım Dairesi Başkanlığından gönderilen “DSİ Su Yapıları Koruyucu Güvenlik Tedbirleri Yönetmelik Taslağı” ve DSİ su yapılarında alınacak koruyucu güvenlik tedbirleri ile uygulama şekillerini, alınan tedbirlerin kontrolüne ilişkin düzenlemeleri içeren “Uygulama Rehberi Taslağı” incelenmiş, görüş ve önerilerimiz Bakanlığa iletilmiştir.

“İçme Suyu Temin ve Dağıtım Sistemlerindeki Su Kayıplarının Kontrolü Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik Taslağı” İncelendi

Tarım ve Orman Bakanlığı Su Yönetimi Genel Müdürlüğünden gönderilen “İçme Suyu Temin ve Dağıtım Sistemlerindeki Su Kayıplarının Kontrolü Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik Taslağı” incelenmiş, görüş ve önerilerimiz Bakanlığa iletilmiştir.

“Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik Değişikliği Taslağı” İncelendi

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğünden gönderilen “Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik Değişikliği Taslağı” incelenmiştir.

“Mahalli İdareler Personelinin Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Esaslarına Dair Yönetmelik”te Değişiklik Yapılması İstendi

Belediyelerimizden “Mahalli İdareler Personelinin Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Esaslarına Dair Yönetmelik” ile ilgili olarak Birliğimize iletilen veya resen tespit edilen başlıca sorunlar ve geliştirilen çözüm önerileri, ileride yapılacak mevzuat çalışmalarına katkı sağlayacağı değerlendirilerek Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü ve Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı ile paylaşılmıştır.

Araç Hacizleri Gibi Kısıtlayıcı Şerhler İçin Belediyelerden Ücret Alınmaması İstendi

Belediyelerden Birliğimize iletilen şikâyetlerde araç tescil hizmetlerine ilişkin işlemlerin noterlere devredildiği, belediye gelirlerinin tahsili için yürütülen takipler nedeniyle daha önce ücretsiz olarak yapılan araç rehini, ihtiyati tedbir, haciz, haciz kaldırma gibi işlemlerden noterlere ücret ödendiği ve bu ücretlerin toplamda önemli bir maliyet oluşturduğu bildirilmektedir. Belediye alacaklarının tahsili amacıyla yürütülen takipler nedeniyle borçlu

araçları üzerine işlenmesi talep edilecek haciz, rehin, ihtiyati tedbir gibi kısıtlayıcı şerhlerin elektronik ortamda işlenmesi, kaydedilmesi ve kaldırılması konusunda belediyelere yetki verilmesi, bunun mümkün olmaması hâlinde ise söz konusu işlemler nedeniyle ücret alınmaması talepli yazımız İçişleri Bakanlığı (Emniyet Genel Müdürlüğü), Cumhurbaşkanlığı (İdari İşler Başkanlığı) ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığına (Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü) iletilmiştir.

“Aktif Yaşlanma Vizyon Belgesi” İncelendi

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğünden Birliğimize gönderilen “Aktif Yaşlanma Vizyon Belgesi” incelenmiştir.

Belediye Vergi Harç ve Tarifelerinin Güncellenmesi İstendi

Belediyelerden Birliğimize iletilen taleplerde 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu’nun 96 ve Geçici 7’nci maddeleri gereğince bazı vergi ve harçlar bakımından hâlâ 2013 yılı tarifelerinin uygulandığı, bazı harçlar bakımından ise son tarifenin 07/05/2005 tarihli ve 25808 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2005/8730 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kararlaştırıldığı belirtilerek, harcamaların karşılanmasına yardımcı olması bakımından söz konusu gelir tarifelerinde güncelleme yapılması talep edilmektedir.

Vergi ve harç tarifelerinin eskiden olduğu gibi Kanun'da belirtilen oranlar dâhilinde doğrudan belediye meclislerince belirlenmesi, ancak söz konusu düzenleme yapıncaya kadar belediyelerin görev ve sorumluluk alanlarının genişlemesi ve hizmet maliyetlerinin artması da dikkate alınarak söz konusu vergi ve harç tarifelerinin güncellenmesi talepli yazımız Hazine ve Maliye Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığı (İdari İşler Başkanlığı) ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığına (Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü) iletilmiştir.

“Elektrik ve Hava Gazı Tüketim Vergisi”ne ilişkin Düzenleme Yapılması İstendi

Belediyelerden Birliğimize iletilen şikâyetlerde, ürettiği elektriği kendi faaliyetlerinde kullanan mükelleflerin (otoprodüktör) elektrik ve hava gazı vergisi tahakkuku nedeniyle yaptıkları bireysel başvurularının Anayasa Mahkemesince kabul edildiği belirtilerek düzenleme talep edilmektedir. Bu kapsamda tükettiği elektriği kendisi üretenlerden “Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi”nden istisna tutulacakların, ana faaliyet ve işgal konusu elektrik ve hava gazı

üretimi ve dağıtımı olan işletmelerle sınırlandırılması; yargı kararları ışığında vergiye esas matrahın, beyan ve ödeme usulünün belirlenmesi; ayrıca belediyelerin kusuru olmayan ve elektrik piyasası mevzuatındaki değişikliklerle kişisel elektrik üretimine izin verilmesinden kaynaklanan bu karışıklığın, belediyelere külfet olarak dönmesinin engellenmesi bakımından otoprodüktörlerden daha önce tarh, tahakkuk ve tahsil edilmiş vergilerin ret veya iade edilmeyeceğine ilişkin düzenleme yapılması talepli yazımız Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Cumhurbaşkanlığına (İdari İşler Başkanlığı) iletilmiştir.

Yargı Kararı

T.C.
SAYIŞTAY TEMYİZ KURULU

Tutanak No : 45720
Tarihi : 20/02/2019

ÖZET : İlgili mevzuatı uyarınca diğer kurumlarda vekâleten veya geçici olarak görevlendirilen ve kadro aylıklarını kendi kurum ve kuruluşlarından alan memurlar veya kamu görevlilerine sosyal denge tazminatı ödemesi yapılmayacağı hakkında

KARAR :

Dosya kapsamındaki bilgi ve belgelerin incelenmesi sonucunda; başka kurumdan vekâleten atanan personele ... Büyükşehir Belediyesi bütçesinden sosyal denge ödemesi yapıldığı görülmüştür.

375 sayılı KHK'nın ek 15. maddesinde; "Belediyeler ve bağlı kuruluşları ile il özel idarelerinin kadro ve pozisyonlarında istihdam edilen kamu görevlilerine sosyal denge tazminatı ödenebilir." denilmekte, ek 5. maddesinde ise; "14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Kanun'un ek 8 ve ek 9'uncu, 13/11/1996 tarihli ve 4208 sayılı Kanun'un 3'üncü, 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Kanun'un 38, 40 ve 41'inci maddelerine ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı İdari Teşkilatı Kanunu'na göre görevlendirilenler ile güvenlik görevlileri ve sosyal hizmet kuruluşlarında görevlendirilen öğretmenler ile sağlık personeli hariç, ilgili mevzuatı uyarınca diğer kurumlarda vekâleten veya geçici olarak görevlendirilen ve kadro aylıklarını kendi kurum veya kuruluşlarından alan memurlar veya kamu görevlileri, vekâleten veya geçici olarak görev yaptıkları kurum personelinin yararlandığı ve ilgili mevzuatında söz konusu personele de ödenebileceği belirtilen her türlü tazminat, fazla çalışma ücreti ve diğer ödemelerden yararlanamazlar." hükmü yer almaktadır.

Yapılan incelemede; kendisine sosyal denge ödemesi yapılan ...'ın ... Bakanlığında Müşavir kadrosunda görev yaptığı, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 86'ncı maddesi uyarınca ... Büyükşehir Belediyesi Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanı olarak vekâleten atandığı, her türlü mali haklarını ... Bakanlığından aldığı anlaşılmıştır. Ancak, yukarıda yer alan mevzuat hükümleri gereği bahsi geçen göreve 657 sayılı Kanun'un 86'ncı maddesi uyarınca vekâleten atanmış olan ...'a sosyal denge ödemesi yapılması mümkün değildir.

Ayrıca sorumlu ... temyiz dilekçesinde; 164 sayılı ilamda ...'a yapılan ödeme kamu zararı oluşturmadığından bu tutar için ilâhilecek husus bulunmadığına karar verildiğinden kendisinin sorumlu olmaması gerektiğini iddia etmiştir. Ancak, ...'e tevcih edilen sorumluluk, ...'a yapılan ödeme nedeniyle olmayıp ...'a yapılan ödeme nedeniyle olduğundan sorumlunun iddiası yerinde değildir.

Bu itibarla, sorumlu iddialarının reddedilerek 164 sayılı ilamın 5'inci maddesiyle ... TL'ye ilişkin olarak verilen tazmin hükmünün TASDİKİNE, (Üyeler ... ve ...'ün aşağıda yazılı karşı oy gerekçelerine karşı) oy çokluğuyla karar verildi.

T.C. SAYIŞTAY TEMYİZ KURULU

Tutanak No : 45718

Tarihi : 20/02/2019

ÖZET : Memur personele yemek hizmeti alım işinin, yemek verme şekli yerine, lokanta vb. yerlerde yemek yenilmesini sağlamak suretiyle yapılması nedeni ile tazmin hükmü verilmesi hakkında

KARAR :

Rapor dosyası ve ekli belgelerin incelenmesi sonucunda;

Denetçi tarafından memurlara yapılacak yiyecek yardımının, para temsili araçlar sağlanarak (ticket, kart) veya bedeli ödenecek kurum dışında yemek yeme şeklinde yapılmasının, 4734 ve 657 sayılı Kanunlar ile belirtilen Yönetmelik'e uygun olmadığı, bu yolla bütçeden mevzuatında öngörülmemeyen bir ödemenin yapıldığı ileri sürülerek, ihale bedelinden (yemek bedelinin tamamından) personelden kesilen Bütçe Uygulama Talimatındaki asgari rakamlar düşülerek, yemek bedeli olarak ödenen tutarın tamamına tazmin hükmü talep edildiği,

Sorumluların savunmalarında, personele yemek hizmetinin nakdi yardım niteliğinde olan kartlı, kuponlu, ticket vb. para temsili araçlarla yapılmadığının, yüklenicinin personelin görev yerlerindeki dağınlıklığını da düşünerek, farklı yerlerde yemeğin (türü, çeşidi ve miktarı belli olan yemeği) yenmesi hususunda kolaylık olması amacıyla, anlaşmalı yerlerinde hizmeti sunmak üzere, memurlara verilen şifre ile aylık ödeme tutarını gösterir şekilde hizmetin alınmasını sağladığının, idarenin ay sonunda fatura edilen miktarı hizmet alımı yapan yükleniciye yemek bedeli olarak ödediğinin belirtildiği,

İlamda ise, yemek yardımından yararlananlardan yemek maliyetinin yarısının kesilmesi gerektiğinden, yemek maliyetinin yarısından personelin ödediği tutar düşüldükten sonra kalan kısma tazmin hükmü verildiği,

29/11/2017 tarih ve 43793 sayılı Temyiz Kurulu Kararında da söz konusu tazmin hükmünün tasdik edildiği anlaşılmıştır.

Ayrıca, sorumluların karar düzeltilmesi talebi ile vermiş oldukları dilekçelerinde, temyiz talebi ile vermiş oldukları dilekçelerindeki iddialarını tekrarladıkları görülmüştür.

29/11/2017 tarih ve 43793 sayılı Temyiz Kurulu Kararında belirtildiği gibi;

İşe ait Teknik Şartnamenin 3'üncü maddesinde; "Memur Personele verilecek olan yemek hizmeti nakdi yardım niteliğinde olan para temsili araçlarla yapılmayacak olup, ihale konusu olan hizmet Memur Personele, bu şartnamede belirtilen yerlerde ve niteliklerde yemek hizmetinin verilmesi şeklinde gerçekleşecektir" düzenlemesi yer almış olup, yine Teknik Şartname uyarınca, yüklenicinin ili ve ilçe merkezlerinde toplam 23 lokanta ile sözleşme imzaladığı ve bu sözleşmeleri idareye ibraz ettiği görülmektedir.

Personelin yemek ihtiyacının kurum dışında yüklenici firma ile anlaşmalı lokantalardan fiilen karşılandığı ve ortada yüklenicinin bir maliyete katlandığı karinesi geçerlidir. Yüklenici, sözleşme ve şartnamede belirtilen şartları yerine getirerek verilmesi gereken hizmeti yerine getirmiştir. Ayrıca denetim sırasında, yemeğin aynı olarak yenilmeyip para temsili araçlar sağlanarak (ticket, kart) nakden bir ödemenin yapıldığı da herhangi bir somut delil ile tevsik edilmiş değildir.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun "Yiyecek Yardımı" başlıklı 212. maddesi uyarınca çıkarılan Devlet Memurları Yiyecek Yardımı Yönetmeliği'nin "Yemek Servisi Giderleri" başlıklı 4. maddesinde:

"Yiyecek yardımının gerektirdiği giderler, yemek maliyetlerinin yarısını aşmamak, üzere bu yönetmelik kapsamına dahil memur kadrosu adedine göre kurum bütçelerine konacak ödeneklerle karşılanır.

Ödenek dağıtımı yemek servisi kurulacak kurumdaki memur sayısı dikkate alınmak suretiyle yapılır. Yemek bedelinin bütçeden karşılanamayan kısmı yemek yiyeceklerden alınır. 2255 sayılı 'Bazı Kamu Personeline Tayin Bedeli Verilmesi Hakkındaki Kanun'a göre tayin bedeli verilen personel ile sözleşmeli olarak çalıştırılanların, bu yönetmeliğe göre yiyecek yardımı yapılan yemek servislerinde yemekleri halinde yemek bedelinin tamamı kendilerinden alınır." hükmü yer almaktadır.

Buna göre kurum bütçesinden kadrolu memurların her gün yiyebileceği ihtimaline karşılık konulan yiyecek yardımı ödeneğinden yemek maliyetinin yarısını aşmamak üzere harcama yapılabileceğinden, yemek maliyetinin bütçeden karşılanamayacak olan kısmı yemek yiyeceklerden karşılanacaktır. Yemek yiyeceklerden alınacak yemek ücretleri tarifesi ise her yılbaşında Bütçe Uygulama Talimatı ile asgari rakamlar üzerinden belirlenmekte olup kurumlar yemek maliyetinin kalan kısmını karşılayacak şekilde bu rakamların daha üstünde fiyatlar tespit edebilecektir.

Bu nedenle Bütçe Uygulama Talimatı ile belirlenen miktarlar en az alınması gereken miktarı ifade etmektedir. Eğer Bütçe Uygulama Talimatında belirtilen miktarlar üzerinden kişilerden tahsil edilen bedel, yemeğin maliyetinin kalanını karşılamaya yetmiyorsa, kişilerden tahsil edilen miktarın yemeğin maliyetinin kalan kısmını karşılayacak şekilde artırılması veya yemeğin

maliyetinin düşürülmesi gerekmektedir. Aksi takdirde yemek maliyetinin yarısından fazla bir miktar bütçeden karşılanmış olacaktır ki bu da yukarıda ifade edilen Kanun hükmüne aykırıdır.

Yönetmelik'in "Yardımların Şartları" başlıklı 5. maddesinde yer alan; "Kurum bütçelerine yiyecek yardımı karşılığı konulan ödenek memurlara yemek vermek üzere kurulan yemek servisi, yardım sandığı, dernek veya bu mahiyette kuruluşa ödenir." hükmü karşısında, özel firmalardan yemek teminine açıkça cevaz verilmediği anlaşılmakta ise de bunun Kanun'da öngörül-müş sosyal bir hak oluşu, bu hakkın bir şekilde yerine getirilmesi gerekliliği; aksi hâlde, yemek yardımından yemek vermek üzere kurulan yemek servisi, yardım sandığı, dernek veya bu mahiyetteki kuruluş vasıtasıyla faydalanan memurlara nazaran Kanun'da öngörülmüş bir haktan mahrum bırakılma gibi eşitlik ilkesine aykırı bir durumun söz konusu olacağı hususları göz önüne alındığında, bu tür bir uygulamanın memur lehine değerlendirilerek kabul edilmesi gerekmektedir.

Dolayısıyla yemek yardımından yararlananlardan yapılacak yemek yardımı kesintisinin maliyetin yarısı tutarında olması gerektiği anlaşılmaktadır. Kamu zararı tutarı yemek maliyetinin yarısı ile personelden kesilen Bütçe Uygulama Talimatındaki rakamlar arasındaki fark olması gerekmektedir.

Buna karşın benzeri olaylarla ilgili tazmin hükmünü kaldıran kararların bulunduğu belirtilmişse de; bu kararların yanında taz-min hükmünü bozan ve tasdik eden kararlar da mevcut olup aynı konuda yargı organlarınca verilen kararlar şahsına, olayına ve dönemine münhasır olduğundan, bu kararlara göre üçüncü kişiler hakkında işlem yapılması mümkün bulunmamaktadır.

Sorumlunun karar düzeltilmesi kapsamında vermiş olduğu dilekçesinde belirtmiş olduğu hususlar, 29/11/2017 tarih ve 43793 tutanak sayılı Temyiz Kurulu Kararında dikkate alındığından ve 6085 sayılı Kanun'un 57'nci maddesinde belirtilen karar dü-zeltmesini gerektiren yeni bir husus ileri sürülmediğinden 29/11/2017 tarih ve 43793 tutanak sayılı Temyiz Kurulu Kararının DÜZELTİLMESİNE MAHAL OLMADIĞINA, (Temyiz Kurulu Başkanı ve 8. Daire Başkanı ..., Üyeler ..., ..., ..., ... ve ...'ın aşağıda yazılı karşı oy gerekçelerine karşı) oy çokluğuyla karar verildi

Karşı Oy Gerekçesi

Temyiz Kurulu Başkanı ve 8. Daire Başkanı ... ve Üye ...'nın karşı oy gerekçesi:

Sorumluların dilekçelerinde belirttikleri gibi farklı Temyiz Kurulu Kararlarında ihale yolu ile yapılan yiyecek yardımı tutarının bütçeye konan ödeneği aşmadığından ve Bütçe Uygulama Talimatında belirtilen tutarlar yemek yiyen memurlardan tahsil edildiğinden tazmin hükmünün kaldırıldığı görüldüğünden ve kararlar arasındaki çelişkiyi önlemek amacıyla, ... Büyükşehir Belediyesinde söz konusu alımın, yemek yardımı için konulan ödenekten ihale yolu ile hizmet alımı yapılmak suretiyle yerine getirilip Belediyece belirlenen ödenek aşılmadığından, 2014 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Uygulama Tebliğinde belirtilen tutar-larda yemek yiyen memurlardan katkı payı kesildiğinden, karar düzeltme talebinin kabul edilerek 29/11/2017 tarih ve 43793 tutanak sayılı Temyiz Kurulu Kararının Düzeltmesine Mahal Olduğuna ve 193 sayılı ilamın 1. maddesiyle tazmin hükmolu-nun 163.805,23 TL'ye ilişkin olarak verilen tazmin hükmünün kaldırılmasına karar verilmesi gerekir.

Üye ...'nın karşı oy gerekçesi:

Belediye personeline ait yiyecek yardımının, yemek verme yerine para ile temsil edilen araçlar (kart) vasıtasıyla temin edildiği gerekçesiyle tazmin hükmü verilmiştir.

Esasen Devlet Memurları Yiyecek Yardımı Yönetmeliği'nde yer alan hükümler göz önünde bulundurulduğunda, yapılacak yiyecek yardımının, memurlara nakit para ve para temsili araçlar sağlanarak gerçekleştirilmesi mümkün değildir. Ancak 5018 ve 6085 sayılı Kanunlardaki düzenlemeler karşısında, yapılan bir harcamaya kamu zararı diyebilmek için onun mevzuata aykırı olması yetmemektedir. Bir kamu zararından bahsedebilmek için, kamu görevlisinin kasıt, kusur veya ihmalden kay-naklanan mevzuata aykırı karar, işlem veya eylemi sonucunda kamu kaynağında bir eksilmenin olması gerekir. Mevcut olay-da kasıt kusur veya ihmalden söz edilemeyeceği gibi açık bir mevzuata aykırılık da söz konusu değildir. Zira Sayıştay Temyiz Kurulu da bu konuda her defasında farklı kararlar vermiştir. Örneğin;

30/06/2015 tarih ve 40734 sayılı, 14/03/2018 tarih ve 44216 sayılı kararlarında yiyecek yardımının, para temsili araçlar sağlanarak veya bedeli ödenerek kurum dışında yemek yeme şeklinde yapılması mümkün görülmediğinden ihale bedelinin tamamına tazmin hükmü verilmesi gerektiği gerekçesiyle daire kararını onamış,

08/05/2012 tarih ve 34915 sayılı kararında Maliye Bakanlığınca memurlardan alınacak katkı paylarına ilişkin yayımlanan tutarların, Yönetmelik'e göre alınması gereken tutarlar olduğunun kabulü ile tazmin miktarının bu tutara göre hesap edilmesi için, verilen tazmin hükmüne ilişkin kararı bozmuş,

30/06/2015 tarih ve 40728 sayılı, 27/12/2017 tarih ve 43916 sayılı kararlarında da personelden yapılacak yemek yardımı kesintisinin maliyetin yarısı tutarında olması gerektiği gerekçesiyle Daire kararlarını bozmuştur.

Temyiz Kurulunun bu şekilde farklı kararlarını çoğaltmak mümkündür. Hatta Temyiz Kurulu 1/12/2015 tarih ve 41149 sayılı kararında "Buna karşın benzeri olaylarla ilgili tazmin hükmünü kaldıran kararların bulunduğu belirtilmişse de; bu kararların yanında tazmin hükmünü bozan ve tasdik eden kararlar da mevcut olup aynı konuda yargı organlarınca verilen kararlar şahsına, olayına ve dönemine münhasır olduğundan, mahkeme kararlarına göre üçüncü kişiler hakkında işlem yapılması mümkün bulunmamaktadır" diyerek bu durumu doğrulamıştır.

Hukukun üstünlüğünün temel unsurlarından biri, hukuki durumlarda belirli bir istikrarı garanti altına alan ve kamuoyunun mahkemelere olan güvenine katkıda bulunan hukuki güvenlik ilkesidir. Toplumun yargısal sisteme olan güveni hukuk devletinin esaslı unsurlarından biri olmasına rağmen birbirinden farklı yargı kararlarının devamlılık arz etmesi, bu güveni azaltacak nitelikte bir hukuki belirsizlik durumu yaratabilecektir. (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi AİHM. Nejdet Şahin ve Perihan Şahin/Türkiye [BD], B. No: 13279/05, 20/10/2011, § 57).

AİHM, içtihat farklılıklarının yargı sistemlerinin doğal bir sonucu olduğunu kabul etmekle birlikte yüksek mahkemelerin görevinin bu çelişkileri düzeltmek olduğunu ve şayet çelişkili uygulama yüksek mahkemenin bünyesinde geliyorsa bu durumun toplumun adli sisteme olan güvenini azaltarak hukuki güvenlik ilkesini ihlal edeceğini belirtmiştir (AİHM: Çelebi ve diğerleri/Türkiye, B. No: 582/05, 9/2/2016, § 55) Yine AİHM; mahkemelerin yorumlarında dinamik ve evrilen bir yaklaşım sürdürülmemesinin reform ya da gelişimi engelleyeceğinden, kararlardaki değişimin adaletin iyi idaresine aykırılık teşkil etmeyeceğini kabul etmektedir. (Atanasovski/Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyeti, B. No: 36815/03, 14/1/2010, § 38).

Sayıştay yargısı açısından ilk derece mahkeme niteliğindeki dairelerce yiyecek yardımları hakkında verilen farklı kararlar yargı sisteminin doğal bir sonucudur. Zira hukuk kurallarının ne şekilde yorumlanacağı veya birden fazla yorumunun mümkün olduğu durumlarda bu yorumlardan hangisinin benimseneceği derece mahkemelerinin yetkisinde olan bir husustur. Ancak Temyiz Kurulu, Sayıştay dairelerince verilen ilamların son hüküm merciidir. Bu niteliği nedeniyle Temyiz Kurulunca aynı konuda uzun süredir farklı kararlar veriliyor olması, sorumluların Sayıştay yargısına olan güvenini azaltarak hukuki güvenlik ilkesini zedeleyecek bir nitelik almıştır. Yargıya olan güveni muhafaza etme bakımından kararlarda belli bir istikrar sağlaması beklenir. Bu itibarla içtihat değişikliği tek başına adil yargılanma hakkının ihlali sonucunu doğurmaz ise de bu değişiklik ile benimsenen yeni yaklaşımın benzer uyumsuzluklarda tutarlı olarak uygulanması gereklidir.

Hukuki güvenlik ilkesi hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013).

Temyiz Kurulunca farklı kararlar verilmesine sebep olacak derecede yoruma açık söz konusu mevzuat karşısında, henüz kamu idarelerini ve sorumluları bağlayıcı bir içtihadı birleştirme kararı da verilmediği göz önünde bulundurulduğunda, bu yorumlardan birini tercih ederek ödeme yapan sorumlular hakkında tazmin hükmü vermek hakkaniyet ve hukuk kuralları ile bağdaşmaz. Kaldı ki mevzuattaki bu müphemlik 20/11/2017-2017/11180 tarih ve sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile giderilmiş, ilgili Yönetmelik'in 3. maddesi "Yiyecek yardımı sadece yemek verme şeklinde yapılır. Bu yardım, nakden veya kupon, kart, fiş, bilet ya da bu mahiyette bir ödeme aracı verilmek suretiyle yapılamaz" şeklinde değiştirilmiştir. Bu düzenleme ile ihtilaf giderildiğinden, değişiklik öncesi yoruma müsait mevzuat göz önünde bulundurularak değişiklik tarihine kadar yapılan ödemelerin kamu zararı olarak kabul edilmemesi gerekir.

Bu nedenle, karar düzeltme talebi kabul edilerek tazmin hükmünün kaldırılmasına karar verilmesi gerekir.

Üyeler ..., ... ve ...'ın karşı oy gerekçesi:

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 212'nci maddesinde: "Devlet memurlarının hangi hallerde yiyecek yardımından ne şekilde faydalanacakları ve bu yardımın uygulanması ile ilgili esaslar Maliye Bakanlığı ile Başbakanlık Devlet Personel Başkanlığının birlikte hazırlayacakları bir yönetmelik ile tespit olunur." hükmüne yer verilmiş ve bu hüküm uyarınca hazırlanan Devlet Memurları Yiyecek Yardımı Yönetmeliği'nin "Amaç" başlıklı 1. maddesinde, bu Yönetmelik'in amacının, devlet memurlarının yiyecek yardımından hangi hallerde, ne şekilde faydalanacaklarını ve bu yardımın uygulanması ile ilgili esasları belirlemek olduğu; "Kapsam" başlıklı 2. maddesinde, bu Yönetmelik'in 657 sayılı Kanun'a tabi memurlar hakkında uygulanacağı; "Yardım Şekli" başlıklı 3'üncü maddesinde, yiyecek yardımının yemek verme şeklinde yapılacağı, bu yardım karşılığında nakden bir ödemede bulunulamayacağı; "Yardımın Şartları" başlıklı 5. maddesinde, kurum bütçelerine yiyecek yardımı karşılığı olarak konulan ödeneğin, memurlara yemek vermek üzere kurulan yemek servisi, yardım sandığı, dernek veya bu mahiyetteki kuruluşa ödeneceği, yemek servisi, yiyecek yardımından faydalanabilecek personel sayısının asgari 50 olması ve yemekhane için elverişli yer bulunması şartıyla atamaya yetkili amirin onayı ile kurulabileceği hükümlerine yer verilmiştir.

Söz konusu Yönetmelik'te yer alan düzenlemeler göz önünde bulundurulduğunda, 657 sayılı Kanun'a tabi personele yiyecek yardımı, belli şartların gerçekleşmesi durumunda kurulacak yemek servisi aracılığıyla "yemek verme" şeklinde yapılabilecek bir yardım olup, kupon, kart, fiş, ticket gibi para temsili araçlar sağlanarak veya kurum dışında yüklenici firma ile anlaşmalı lokantalardan karşılanarak dışarıdan temin edilmesi mümkün değildir.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Kapsam" başlıklı 2. maddesinde, mal veya hizmet alımları ile yapım işleri ihalelerinin bu Kanun hükümlerine göre yürütüleceği hükmüne bağlanmıştır. Aynı Kanun'un "Tanımlar" başlıklı 4. maddesinde de, "Bu Kanunun uygulanmasında Hizmet: Bakım ve onarım, taşıma, haberleşme, sigorta, araştırma ve geliştirme, muhasebe, piyasa araştırması ve anket, danışmanlık, tanıtım, basım ve yayım, temizlik, yemek hazırlama ve dağıtım, toplantı, organizasyon, sergileme, koruma ve güvenlik, meslekî eğitim, fotoğraf, film, fikir ve güzel sanat, bilgisayar sistemlerine yönelik hizmetler ile yazılım hizmetlerini, taşınır ve taşınmaz mal ve hakların kiralanmasını ve benzeri diğer hizmetleri, ..ifade eder." şeklinde tanımlanmıştır. İhale dokümanında yer alan bilgilere göre, para temsili araçlar sağlanarak veya kurum dışında yüklenici

firma ile anlaşmalı lokantalardan bedelinin ödenmesi suretiyle yemek ihtiyacının karşılanması, Kamu İhale Kanunu'nun yukarıya alınan hizmet tanımında yer alan “yemek hazırlama ve dağıtım” hizmeti olarak değerlendirilmesi mümkün değildir.

Yapılan incelemede, ... Büyükşehir Belediyesi tarafından belediye hizmet binasında veya herhangi bir yerde söz konusu ihale doğrultusunda Yiyecek Yardımı Yönetmeliği'ne uygun olarak memurlara yemek verilmesi için bir yemekhane kurulmadığı, yüklenici ... Hizmet Yönetimi San. Ve Tic. AŞ'nin ... ili ve ilçe merkezlerinde toplam 23 lokanta ile sözleşme imzaladığı ve bu sözleşmeleri idareye ibraz ettiği, anlaşmalı yerlerinde hizmeti sunmak üzere, memurlara verilen şifre ile aylık ödeme tutarını gösterir şekilde hizmetin alınmasını sağladığı, idarenin ay sonunda fatura edilen miktarı hizmet alımı yapan yükleniciye yemek bedeli olarak ödediği tespit edilmiştir. Yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri doğrultusunda, ... Büyükşehir Belediyesi tarafından belediye hizmet binasında veya herhangi bir yerde memurlara yemek verilmesi için bir yemekhane kurulmadan, kurum dışında yüklenici firma ile anlaşmalı lokantalardan bedelinin ödenmesi suretiyle yemek ihtiyacının karşılanması mevzuata aykırılık teşkil etmektedir.

5018 sayılı Kanun'un 71'inci maddesinin birinci fıkrasında kamu zararı tanımlanmış, ikinci fıkrasında da bu zararın belirlenmesinde esas alınacak kriterler düzenlenmiştir. 5018 sayılı Kanun'da, “Mevzuatında öngörülmediği halde ödeme yapılması” da kamu zararının belirlenmesinde esas alınacak kriterlerden birisi olarak sayılmıştır. Yukarıdaki açıklamalardan anlaşılacağı üzere, para temsili araçlar sağlanması veya kurum dışında yüklenici firma ile anlaşmalı lokantalardan bedelinin ödenmesi suretiyle yemek ihtiyacının karşılanması ile ilgili idare işlemi, Yiyecek Yardımı Yönetmeliği ve Kamu İhale Kanunu'na aykırı olduğundan, bu işlem neticesi yapılan ödeme, mevzuatta öngörülmeyen bir ödeme mahiyetindedir. Ayrıca, yüklenici ve memurlara yapılan ödeme işlemi neticesinde de kamu kaynağında azalma meydana gelmiş ve kamu zararı oluşmuştur.

Buna karşın benzeri olaylarla ilgili tazmin hükmünü kaldıran kararların bulunduğu belirtilmişse de; bu kararların yanında tazmin hükmünü bozan ve tasdik eden kararlar da mevcut olup aynı konuda yargı organlarınca verilen kararlar şahsına, olayına ve dönemine münhasır olduğundan, mahkeme kararlarına göre üçüncü kişiler hakkında işlem yapılması mümkün bulunmamaktadır.

Bu itibarla, yukarıda belirtilen hususlar dikkate alınarak kamu zararı tutarının yeniden belirlenmesi için 29/11/2017 tarih ve 43793 tutanak sayılı Temyiz Kurulu Kararının Düzeltilmesine Mahal Olduğuna ve 193 sayılı ilamın 1. maddesiyle verilen tazmin hükmünün Bozularak dosyanın ilgili Dairesine Tevdiine karar verilmesi gerekir.)

Genelge

T.C.
CUMHURBAŞKANLIĞI

Sayı : 2019/9

10/05/2019

Konu : Cumhurbaşkanlığı, TBMM Başkanı, Cumhurbaşkanlığı Yardımcıları
ve Bakanların Karşılasmaları ve Uğurlanmaları

Cumhurbaşkanı, TBMM Başkanı, Cumhurbaşkanlığı yardımcıları ve bakanların yurt içi ve yurt dışına yapacakları seyahatlerde uygulanacak karşılama ve uğurlama usul ve esasları aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir.

1. Cumhurbaşkanının Seyahatleri

- Yurt içi seyahatlerinde; karşılama ve uğurlamada sadece vali, belediye başkanı ve garnizon komutanının hazır bulunmaları,
- Ankara veya İstanbul çıkış-dönüşlü yurt içi seyahatlerinde karşılama ve uğurlamada yukarıda sayılan görevlilerin dışında, Cumhurbaşkanlığı tarafından uygun görülecek diğer zevatın hazır bulunması,
- Yurt dışı seyahatlerinde (a) ve (b) bentlerinde sayılanlar dışında Cumhurbaşkanına vekalet edecek Cumhurbaşkanlığı yardımcılarından bulunması,

Bu kişilerin dışında sivil veya resmi görevli bulunmaması, turkuaz halı serilmesi ve gün doğumundan gün batımına kadar olan sürede gerçekleştirilen seyahatlerde asker/jandarma mangası bulundurulması,

2. TBMM Başkanının Seyahatleri

- Yurt içi veya yurt dışı seyahatlerinde karşılama ve uğurlamada sadece vali veya vali yardımcısı ile belediye başkanı veya vekilinin hazır bulunmaları,
- Ankara veya İstanbul çıkış-dönüşlü seyahatlerinde karşılama ve uğurlamada sadece vali yardımcısı ve büyükşehir belediye başkan vekilinin hazır bulunması,

3. Cumhurbaşkanlığı Yardımcılarının Seyahatleri

- Yurt içi veya yurt dışı seyahatlerinde karşılama ve uğurlamada sadece vali veya vali yardımcısı ile belediye başkanı veya vekilinin hazır bulunmaları,
- Ankara veya İstanbul çıkış-dönüşlü seyahatlerinde karşılama ve uğurlamada sadece vali yardımcısı ve büyükşehir belediye başkan vekilinin hazır bulunması,

4. Bakanların Seyahatleri

- Yurt içi veya yurt dışı seyahatlerinde karşılama ve uğurlamada sadece vali ve belediye başkanı veya bunlar tarafından görevlendirilecek birer yetkili ile ilgili bakanlığın il temsilcisinin hazır bulunmaları,
- Ankara veya İstanbul çıkış-dönüşlü seyahatlerinde karşılama ve uğurlamada sadece vali tarafından uygun görülecek bir temsilcinin hazır bulunması,

5. Kara yolu ile yapılacak seyahatlerde karşılama ve uğurlamanın Cumhurbaşkanlığı, TBMM Başkanı, Cumhurbaşkanlığı yardımcıları ve bakanların katılacağı ilk/son program mekânında yapılması,

6. Karşılama ve uğurlamalarda, ilde görevli diğer bürokratların ayrıca protokol oluşturmalarına izin verilmemesi, karşılama veya uğurlama işleminin tören şekline dönüştürülmemesi,

7. Cumhurbaşkanlığı, TBMM Başkanı, Cumhurbaşkanlığı yardımcıları ve bakanların karşılama ve uğurlanmaları esnasında, gerek karşılama/uğurlama mahallinde ve gerekse yol güzergâhı boyunca öğrenciler bulundurulmaması, uygun görülmüştür.

2005/16, 2005/21 ve 2009/10 sayılı Genelgeler yürürlükten kaldırılmıştır.

Bilgilerini ve gereğini rica ederim.

Recep Tayyip ERDOĞAN
CUMHURBAŞKANI

T.C.
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI
Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü

Sayı : 14399437/132368

31/05/2019

Konu : Stratejik Plan Çalışmaları ve Hizmet Sunumunda Önceliklendirme

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı; çevreye ve tabiata saygılı, değer üreten, hayat kalitesi yüksek şehirler oluşturmak hedefiyle; planlama, yapım, dönüşüm ve çevre yönetimine ilişkin iş ve işlemleri düzenleyici, denetleyici, katılımcı ve çözüm odaklı bir anlayışla çalışmalarını yürütmektedir. Geçmişten bu yana yerel yönetimlerimizle sıkı bir işbirliği içerisinde çalışan Bakanlığımız; finansal ve teknik yönden yerel yönetimlerimize çeşitli destekler vermekte olup bu işbirliği anlayışı içerisinde çalışmalarına devam etmektedir.

Bakanlığımız ile yerel yönetimlerimizin koordinasyon ve iş birliği içerisinde çalışması, şehirlerimizi bugünden yarınlara daha güvenli, daha sağlıklı ve daha kimlikli bir şekilde taşımanın en büyük teminatıdır. Bakanlık olarak bu kapsamda; “Sürdürülebilir Çevre ve Medeniyetimizi Yaşatan Şehirler” vizyonu doğrultusunda 2023 hedeflerine ulaşmak için çalışmalarımıza devam etmekteyiz.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmesiyle birlikte Bakanlığımızın görev ve yetki alanı genişlemiş ve ilave olarak yerel yönetimler, konut sektörü ve hazine taşınmazların yönetimine ilişkin düzenleyici ve denetleyici yetki ve sorumluluklar da eklenmiştir.

Bilindiği üzere; 1 numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 97’nci maddesinin birinci fıkrasının (o) bendinde “Mahalli idareleri ve bunların merkezi idare ile olan alaka ve münasebetlerini düzenlemek” ve aynı kararnamenin 100’üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde “Mahalli idarelerin geliştirilmesi amacıyla araştırmalar yapmak, istatistiki bilgileri toplamak, değerlendirmek ve yayımlamak” görevleri Bakanlığımıza tevdi edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’nun 9’uncu maddesinde, “Kamu idareleri; kalkınma planları, Cumhurbaşkanlığı tarafından belirlenen politikalar, programlar, ilgili mevzuat ve benimsedikleri temel ilkeler çerçevesinde geleceğe ilişkin misyon ve vizyonlarını oluşturmak, stratejik amaçlar ve ölçülebilir hedefler saptamak, performanslarını önceden belirlenmiş olan göstergeler doğrultusunda ölçmek ve bu sürecin izleme ve değerlendirmesini yapmak amacıyla katılımcı yöntemlerle stratejik plan hazırlarlar.” hükmü yer almaktadır.

Ayrıca, 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 14’üncü maddesinin (b) bendi “Hizmetlerin yerine getirilmesinde öncelik sırası, belediyenin mali durumu ve hizmetin ivediliği dikkate alınarak belirlenir.” hükmünü amirdir.

Dolayısıyla, şehir planlarından altyapı ve ulaşım, kentsel dönüşümden benzersiz şehirlere, akıllı şehirlerden çevreye saygılı şehirlere, değer üreten şehirlerden yatay şehirleşmeye kadar çok çeşitli alanlarda, önümüzdeki 5 yılda yapılacak tüm faaliyetlerde, hizmetlerin önceliklendirilmesi, sürdürülebilirlik, hız ve toplam kalite ilkeleriyle hareket edilmesi önem arz etmektedir.

Bu kapsamda; mali disiplinden ve planlı belediyeçilikten ödün vermeksizin, altyapı ve ulaşım, şehir planları ve kentsel dönüşüm gibi şehirleşme alanlarındaki ivedi hizmetlerin belediyelerce öncelikle ele alınması hususunda;

Bilgi ve gereğini arz ve rica ederim.

T.C.
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI
Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü

Sayı : 71588846-010.06.01-132180
Konu : Tasarruf Tedbirleri Konulu Genel Yazı Hk.
İlgi : 26/10/2018 tarihli ve 194399 sayılı Genel Yazımız.

31/05/2019

Bilindiği üzere, ilgi Genel Yazımız ile ihalesi yapılmamış ya da ihalesi yapılmış ancak başlanmamış veya başlama aşamasındaki projelerin askıya alınması; bu ihalelerle ilgili yüklenicilere mali ve hukuki anlamda olumsuz sonuçlar doğurabilecek talep ve işlemlerden kaçınılması; bina yapımı, kamu harcamaları, yatırım programları ve projeler ile ilgili Cumhurbaşkanlığı Genelgeleri ve 4734 sayılı Kanun'un 63'üncü madde hükümlerine titizlikle riayet edilmesi yönünde Bakanlığımızca talimatlandırılmış idi.

Öte yandan, 7161 sayılı Kanun'un 32'nci maddesi ile 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'na eklenen geçici madde ile 31/8/2018 tarihinden önce 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'na göre ihalesi yapılan ve maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla devam eden sözleşmelerin, imalat girdilerinin fiyatlarında beklenmeyen artışlar meydana gelmesi nedeniyle, maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonraki 60 gün içinde yüklenicinin idareye yazılı olarak başvurması kaydıyla, Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü alınarak idarenin onayına bağlı olarak feshedilip tasfiye edilebilmesi veya devredilebilmesi imkânı getirilmiştir.

Bu itibarla, ilgi Genel Yazımızın son paragrafında yer alan "ihalesi yapılmamış ya da ihalesi yapılmış ancak başlanmamış veya başlama aşamasındaki projelerin askıya alınması; bu ihalelerle ilgili yüklenicilere mali ve hukuki anlamda olumsuz sonuçlar doğurabilecek talep ve işlemlerden kaçınılması" ibaresi yürürlükten kaldırılmış olup "bina yapımı, kamu harcamaları, yatırım programları ve projeler ile ilgili Cumhurbaşkanlığı Genelgeleri ve 4734 sayılı Kanun'un 63'üncü madde hükümlerine titizlikle riayet edilmesi" şeklindeki ibarenin uygulanmasına devam edilecektir.

Konu hakkında uygulamanın yukarıda açıklandığı şekilde yürütülmesi ve iliniz dâhilindeki yerel yönetimlere gerekli duyurunun yapılması hususunda;

Bilgi ve gereğini rica ederim.

Soru & Cevap

Sorularınızı
www.tbb.gov.tr
adresinde yayınlanan
Birliğimiz web
sitesindeki
“Soru-Cevap”
formunu doldurarak
iletebilirsiniz.

1) Sözleşmeli personel ücretleri Hazine ve Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünün çıkarmış olduğu Genelge’de yer alan tavan ücretlerin daha altında belirlenebilir mi?

5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 49’ncü maddesinde sözleşmeli olarak istihdam edilecekler ödenecek net ücretin, söz konusu kadro unvanı için birinci derecenin birinci kademesi esas alınmak suretiyle 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’na göre tespit edilecek her türlü ödemeler toplamının net tutarının yüzde 25 fazlasını geçmemek üzere belediye meclisi kararıyla belirleneceği, genel hükümlere göre birinci dereceden kadro ihdas edilemeyen kadro unvanları için ise o kadro unvanından ihdası yapılmış en yüksek kadro derecesinin birinci kademesinin esas alınacağı ve yapılacak ödemenin azami tutarının yukarıda belirtilen usule göre tespit olunacağı ifade edilmiştir.

Sözleşmeli personele ödenecek ücret tavanı, Hazine ve Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünün çıkarmış olduğu genelgeler ile parasal olarak belirlenmektedir. Mahallî idarelerin sözleşmeli personel ücret tavanları da en son 10/01/2019 tarihli ve 148 sayılı Genelge ile belirlenmiştir. Sözleşmeli personele verilecek ücretin üst limiti belirlenmişken, alt limitinin ne olacağı konusunda mevzuatımızda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle sözleşmeli personel ücretlerinin asgari ücretin altında olmamak kaydıyla Genelge’de belirlenen tavan ücretin altında belirlenmesinin mümkün olduğu değerlendirilmektedir.

2) İş sağlığı ve güvenliği hizmetleri, iş sağlığı uzmanı ve iş yeri hekimi belgesi olan kişilerden alınabilir mi?

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nun 8’inci maddesinin yedinci fıkrasında kamu kurum ve kuruluşlarında ilgili mevzuata göre çalıştırılan iş yeri hekimi veya iş güvenliği uzmanı olma niteliğini haiz personelin, gerekli belgeye sahip olmaları şartıyla asli görevlerinin yanında, belirlenen çalışma süresine riayet ederek çalışmakta oldukları kurumda veya ilgili personelin muvafakatı ve üst yöneticinin onayı ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarında görevlendirilebileceği belirtilmiştir.

Kanun’un 6’ncı maddesinin ikinci fıkrasında 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kapsamındaki kamu kurum ve kuruluşlarının; iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini, Sağlık Bakanlığına ait döner sermayeli kuruluşlardan doğrudan alabileceği gibi 4734 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde de alabileceği düzenlenmiştir.

4734 sayılı Kanun’un 62’nci maddesinin (e) bendinde “... il özel idareleri, belediyeler ile bağlı kuruluşları ve bunların üyesi olduğu mahallî idare birlikleri, birlikte veya ayrı ayrı sermayesinin yarısından fazlası il özel idareleri, belediyeler ve bağlı kuruluşlarına ait şirketler; ... personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımı veya niteliği itibarıyla bu sonucu doğuracak şekilde alım yapamaz ve buna imkân sağlayan diğer mevzuat hükümleri uygulanmaz.” hükmü yer almaktadır.

1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San’atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun’un 12’nci maddesinin 3’üncü fıkrasında kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan ve yöneticilik görevi bulunmayan tabipler ile aile hekimlerinin, kurum ve kuruluşlarındaki çalışma saatleri dışında ve kurumlarının izniyle aylık otuz saati geçmemek üzere iş yeri hekimliği yapabileceği düzenlenmiştir.

696 Sayılı KHK’nın ek 20’nci maddesinde il özel idareleri, belediyeler ile bağlı kuruluşları ve bunların üyesi olduğu mahallî idare birliklerinin, personel çalıştırılmasına dayalı hizmetleri 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu’nun 22’nci maddesindeki limit ve şartlar ile 62’nci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendindeki sınırlamalara tabi olmaksızın doğrudan hizmet alımı suretiyle birlikte ya da ayrı ayrı sermayesinin yarısından fazlası bu idarelere ait ve hâlen bu kapsamda hizmet alımı yaptığı mevcut şirketlerinden birine, bu nitelikte herhangi bir şirketi bulunmuyorsa münhasıran bu amaçla kuracakları bir şirkete gördürebilecekleri düzenlenmiştir.

Bu açıklamalar birlikte değerlendirildiğinde; belediyenizde iş yeri hekimi ve iş sağlığı ve güvenliği uzmanı olma niteliğine haiz personelin bulunması hâlinde bu kişilere asli görevlerinin yanında bu görevlerin de verilebileceği ancak aranan niteliklere haiz personelinizin olmaması hâlinde bu hizmetlerin 6331 ve 1219 sayılı Kanunlar kapsamında diğer kamu kurum ve kuruluşlarından karşılanabileceği veya belediye şirketinizden de doğrudan alım yoluyla alınabileceği değerlendirilmektedir.

3) Büyükşehir ilçe belediye başkan vekili, başkan yerine büyükşehir belediye meclis toplantısına katılıp vekâleten oy kullanabilir mi? Bunun için huzur hakkı ödenir mi?

2972 sayılı Mahallî İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun’un 6’ncı maddesinin (a) bendine göre büyükşehir belediye meclis üye sayısı, büyükşehir sınırları içindeki her bir ilçe belediye meclis üye sayısının beşte biri alınmak

suretiyle bulunacak toplam sayı kadar üyeden teşekkül etmektedir. 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 12'nci maddesi-nin birinci fıkrasına göre ise büyükşehir ilçe belediye başkanları büyükşehir belediye meclisinin doğal üyesidir.

2972 sayılı Kanun'un 6'ncı maddesinin (b) bendine göre büyükşehir meclislerine, (a) bendinde belirtilen asil üyelik belirlemedeki usule göre aynı sayıda yedek üye belirlenirken, 5216 sayılı Kanun'un 12'nci maddesinde ise büyükşehir meclislerinin doğal üyesi olan ilçe belediye başkanlarının yedeği öngörülmemiştir.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 40'ıncı maddesinde belediye başkanının izin, hastalık veya başka bir sebeple görev başında bulunmadığı hâllerde bu süre içinde kendisine vekâlet etmek üzere belediye meclis üyeleri arasından birini başkan vekili olarak görevlendireceği; başkan vekilinin başkanın yetkilerine sahip olduğu; başkan vekiline, görev süresince başkana ödenen aylık brüt ödeneğin gün hesabı üzerinden ödenek verileceği belirtilmiştir.

2972 sayılı Kanun'un 6'ncı maddesine göre büyükşehir meclislerine seçilen meclis üyelerinden farklı olarak, doğal üye olan büyükşehir ilçe belediye başkanlarının meclis üyeliği belediye başkanlığı makamından kaynaklanmaktadır. Belediye başkanlığı görevi esas olarak asaleten, 5393 sayılı Kanun'un 40, 45 ve 46'ncı maddelerindeki şartların varlığı hâlinde istisnai de olsa vekâleten ve görevlendirmeyle yürütülebilmektedir. Kanun'da büyükşehir ilçe belediye başkan vekilinin büyükşehir belediye meclis toplantılarına doğal üye olarak katılamayacağına dair bir kısıtlama da bulunmamaktadır.

Yukarıda belirtilen kanun hükümleri ile "vekil asilin bütün yetkilerine sahiptir" temel hukuk kuralı birlikte değerlendirildiğinde; 5393 sayılı Kanun'un 40, 45 ve 46'ncı maddelerine göre belediye başkanlığı görevini vekâleten veya görevlendirmeyle yürüten kişilerin de büyükşehir ilçe belediyesi adına doğal üye olarak büyükşehir meclis toplantılarına katılmalarında hukuken bir sakınca olmadığı, vekâleten oy kullanabileceği ve huzur hakkı alabileceği değerlendirilmektedir.

4) Belediyemizde çalışan kadrolu işçi, memur işlerini yürütebilir mi? Memur yerine imza atma yetkisi var mıdır?

Anayasa'nın 128'inci maddesinde: Devletin, kamu iktisadî teşebbüsleri ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği aslı ve sürekli görevlerin, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görüleceği hüküm altına alınmıştır.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 86'ıncı maddesinde yer alan, bir görevin memur eliyle vekâleten yürütülmesi hâlinde aylıksız vekâleten asıl olduğu, memur olmayanların ancak, ilkökul öğretmenliği, tabiplik, diş tabipliği, eczacılık, mühendis ve mimarlık, veterinerlik, köy ve kasaba imamlığına ait boş kadrolara açıktan vekil atanabileceği, bunun dışında boş kadrolara ait görevlerin lüzum görüldüğü takdirde memurlara ücretsiz gördürülebileceği hükmü karşısında sürekli işçinin memur kadrolarına vekâleten görevlendirilmesinin mümkün olmadığı görülmektedir.

657 sayılı Kanun'da yer almamakla birlikte 17/05/1987 tarih ve 19463 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 99 Seri No.lu Devlet Memurları Kanunu Genel Tebliği'nde düzenlenen tedviren görevlendirme konusunda ise bir görevin vekâleten yürütülmesi hâlinde görevin gerekleri ve nitelikleri değişmeyeceğinden bu görevi vekâleten yürütecek olanların asilde aranan şartlara sahip olmaları gerektiği, asilde aranan şartlara sahip vekil memur bulunmadığı takdirde, hizmetin aksamadan yürütülmesi bakımından herhangi bir şekilde boşalmış veya boş bulunan bir görevin öncelikle varsa yardımcıları yoksa asilde aranan şartlara en yakın personel tarafından tedviren gördürülmesinin mümkün olduğu hükme bağlanmıştır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte düşünüldüğünde; vekâlet şartlarının oluşmaması hâlinde kamusal hizmetlerin sürekliliği ilkesi gereği asaleten veya vekâleten atama yapılmıyca kadar hizmetlerin aksatılmadan yürütülebilmesini temin amacıyla geçici bir tedbir olarak, birim işlerinin yürütülmesinde sürekli işçiye sorumluluk verilmesinde bir sakınca olmayacağı değerlendirilmektedir.

5) 5 üyeden oluşan encümende 2 üye, 5 kişilik Plan ve Bütçe Komisyonunda 2 üye ve yine 5 kişilik İmar Komisyonunda 1 üye İçişleri Bakanlığınca görevden uzaklaştırılmıştır. Encümen ve ihtisas komisyonları nasıl çalışacaktır?

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 33'üncü maddesinde belediye encümeninin belediye başkanının başkanlığında;

- İl belediyelerinde ve nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyelerde, belediye meclisinin her yıl kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği üç üye, mali hizmetler birim amiri ve belediye başkanının birim amirleri arasından bir yıl için seçeceği iki üye olmak üzere yedi kişiden,

- Diğer belediyelerde, belediye meclisinin her yıl kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği iki üye, mali hizmetler birim amiri ve belediye başkanının birim amirleri arasından bir yıl için seçeceği bir üye olmak üzere beş kişiden,

oluşacağına ilişkin hüküm yer almaktadır.

Kanun'un 35'inci maddesinde encümenin üye tam sayısının salt çoğunluğuyla toplanacağı ve toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar vereceği hüküm altına alınmıştır. Oyların eşitliği durumunda başkanın bulunduğu taraf çoğunluk sayılmaktadır.

Salt çoğunluk, bir sayının yarısından fazla olan çoğunluğudur. Bu çerçevede 5 üyeli bir encümende toplantı yeter sayısının (başkan dâhil) 3 olduğu görülmektedir. 3 kişi ile toplanan encümende de ancak 2 üyenin olumlu oyu ile karar alınabilmesi mümkün olacaktır.

5393 sayılı Kanun'un 24'üncü maddesine göre belediye meclisi, üyeleri arasından en az üç en fazla beş kişiden oluşan ihtisas komisyonları kurabilmekte, komisyonların bir yılı geçmemek üzere ne kadar süre için kurulacağı aynı meclis kararında belirtilmektedir.

*Düzeltilme:Türkiye Belediyeler Birliği İller ve Belediyeler Dergisi Mart-Nisan 2019 sayısında (sayfa 76) yayımlanan "Soru ve Cevap" bölümünü hazırlayan Yasemin Sezgin'in soyadı sehven yanlış yazılmıştır. Okurlarımızın bilgisine sunarız.

Belediye Meclisi Çalışma Yönetmeliği'nin 21'inci maddesinin sekizinci fıkrasında "Komisyonlar üyeleri arasından bir başkan ve bir başkan vekili seçer. İhtisas komisyonları üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve katılanların salt çoğunluğu ile karar alır. Komisyonlar çalışmalarında uzman kişilerden de yararlanabilir." hükmü yer almaktadır. Bu çerçevede, 5 üyeli bir komisyonda toplantı yeter sayısının (başkan dâhil) 3 olduğu görülmektedir. 3 kişi ile toplanan komisyonda ancak 2 üyenin olumlu oyu ile karar alınabilmesi, 4 kişi ile toplanan komisyonda ise 3 üyenin olumlu oyu ile karar alınabilmesi mümkün olacaktır.

6) Büroda çalışan sürekli işçinin başka bir göreve verilmesinin şartları nelerdir?

22/02/2007 tarih ve 26442 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelik'in 13'üncü maddesinde; sürekli işçi kadrolarının norm kadro standardının Yönetmelik ekinde yer alan Ek-2 cetvelinin ilgili bölümünde gösterildiği, sürekli işçi kadrolarını Yönetmelik ekinde yer alan Ek-4 kadro kütüklerinden (II) sayılı işçi kadro kütüğünde belirtilen unvanlardan olmak şartıyla başka unvanlı işçi kadroları ile değiştirmeye ve boş sürekli işçi kadrolarını iptal etmeye belediye meclisinin yetkili olduğu, bu değişikliklerde Yönetmelik ekinde yer alan Ek-5 Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Kadro Cetvellerinden (VI) sayılı cetvelin kullanılacağı ancak, dolu kadrolarda personelin mali ve hukuki haklarında kayba neden olacak unvan değişikliği yapılamayacağı hükümleri yer almaktadır.

Bu çerçevede; ihtiyaç duyulması hâlinde işçi personelinizin görevini değiştirebileceğiniz ancak bu değişiklik yapılırken personelin mali ve hukuki haklarında kayba yol açılmamasına dikkat edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

7) Belediyede memur avukat olarak görev yapmaktayım. Belediye şirketinin avukatlığını da yürütebilir miyim? Belediye şirketinden bu kapsamda ücret alabilir miyim? İkinci görev yasağı hakkında bilgi verir misiniz?

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 70'inci maddesine istinaden kurulan şirketler, TTK hükümlerine tabi sermaye şirketleri olup belediyelerin tüzel kişiliğinden ayrı ve bağımsız özel hukuk tüzel kişilikleri bulunmaktadır.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 28'nci maddesinde memurların görevli oldukları kurumların iştiraklerinde kurumlarını temsilen alacakları görevler hariç Türk Ticaret Kanunu'na göre (tacir) veya (esnaf) sayılmalarını gerektirecek bir faaliyette bulunamayacakları, ticaret ve sanayi müesseselerinde görev alamayacakları, gerçek kişilere, özel hukuk tüzel kişilerine veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına ait herhangi bir iş yerinde veya vakıf yükseköğretim kurumlarında çalışamayacakları hüküm altına alınmıştır.

657 sayılı Kanun'un 87'nci maddesinde ikinci görev yasağı düzenlenmiştir. Bu hükme göre memurlara;

- Bu Kanun'a tabi kurumlarda,
- Sermayesinin tamamı devlet tarafından verilmek suretiyle kurulan iktisadi kurumlar ile sermayesinin yarısından fazlası devlete ait bankalarda,
- Özel kanunlarla veya Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle kurulan banka ve kuruluşlarda,
- Yukarıdaki bentlerde yazılı idare, kuruluş ve bankalar tarafından sermayelerinin yarısından fazlasına katılmak suretiyle kurulan kuruluşlarla bunların aynı oranda katılmaları ile vücut bulan kurumlarda,

İkinci görevin verilemeyeceği; bu kurumlardan her ne ad ile olursa olsun para ödenemeyeceği ve yarar sağlanamayacağı düzenlenmiştir.

Kanun'un 88'inci maddesinde ise bu durumun istisnaları öngörülerek ikinci görev verilecek memurlar ve görevler sayılmış ve bu Kanun'a tabi kurumlarda çalışan devlet memurlarına esas görevlerinin yanında 87'nci maddede yazılı kurumların avukatlıklarının ikinci görev olarak verilebileceği düzenlenmiştir.

Bu Kanun'un 175'inci maddesinin üçüncü fıkrasında 88'inci maddeye göre ikinci görev verilen memurlara, görevlendirildikleri kadro derecesinin ilk kademe aylığının üçte ikisinin ödeneceği düzenlenmiştir.

Bu hükümler birlikte değerlendirildiğinde; avukat olarak görev yapan memura belediyenin hisselerinin yarısından fazlasına sahip olduğu belediye şirketinin avukatlığının ikinci görev olarak verilebileceği, her ne kadar ikinci görev verilenlere 175'inci maddede görevlendirildikleri kadro derecesinin ilk kademe aylığının üçte ikisi ödeneceği düzenlenmişse de şirketlerde memuriyet kadrolarının bulunmadığı dikkate alındığında görevlendirilecek avukatın kendi kadro derecesinin ilk kademe aylığının üçte ikisinin ödenebileceği değerlendirilmektedir.

8) Belediye şirketine belediye binasından bir yerin kiralınması veya tahsis edilmesi mümkün müdür?

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 15'inci maddesinin altıncı fıkrasında il sınırları içinde büyükşehir belediyeleri, belediye ve mücavir alan sınırları içinde il belediyeleri ile nüfusu 10.000'i geçen belediyelerin meclis kararıyla sağlık, eğitim, sosyal hizmet ve turizmi geliştirecek projelere Çevre ve Şehircilik Bakanlığının onayı ile ücretsiz veya düşük bir bedelle amacı dışında kullanılmamak kaydıyla taşınmaz tahsis edebileceği belirtilmiştir.

Kanun'un 75'inci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde ise belediyelerin, belediye meclisinin kararı üzerine yapacağı anlaşmaya uygun olarak görev ve sorumluluk alanlarına giren konularda kendilerine ait taşınmazları, asli görev ve hizmetlerinde kullanılmak üzere bedelli veya bedelsiz olarak mahallî idareler ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarına devredebileceği veya süresi yirmi beş yılı geçmemek üzere tahsis edebileceği, bu taşınmazların aynı kuruluşlara kiraya da verilebileceği düzenlenmiştir. Bu açıklamalar birlikte

değerlendirildiğinde; belediyelerin ortağı olduğu (belediye hisse oranı fark etmeksizin) şirketlere doğrudan taşınmaz tahsis edebileceğine ilişkin bir düzenleme bulunmadığından bu şirketlere taşınmaz tahsisinin yapılamayacağı ancak 15'inci madde kapsamındaki projeler varsa belediye taşınmazlarının, Çevre ve Şehircilik Bakanlığının onayı ile, mahallî idareler ile diğer kamu kurum ve kuruluşları dışındakilere tahsis edilebileceği düşünülmektedir

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 1'inci maddesinde belediyelerin kira işlerinin bu Kanun'da yazılı hükümlere göre yürütüleceği belirtilmiştir.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 26'ncı maddesinde "Büyükşehir belediyesi, mülkiyeti veya tasarrufundaki hafriyat sahalarını, toplu ulaşım hizmetlerini, sosyal tesisler, büfe, otopark ve çay bahçelerini işletebilir; ya da bu yerlerin belediye veya bağlı kuruluşlarının %50'sinden fazlasına ortak olduğu şirketler ile bu şirketlerin %50'sinden fazlasına ortak olduğu şirketlere, 8/9/1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerine tabi olmaksızın belediye meclisince belirlenecek süre ve bedelle işletilmesini devredebilir. Ancak, bu yerlerin belediye şirketlerince üçüncü kişilere devri 2886 sayılı Kanun hükümlerine tabidir." hükmü yer almakta ise de bu imkân sadece büyükşehir belediyelerine tanınmış olup diğer belediyeler yararlanamamaktadır.

2886 sayılı Kanun'un 57'nci maddesinde yer alan "Sözleşme yapılması gerekli olan hâllerde müteahhit veya müşteri 31'inci maddede göre onaylanan ihale kararının veya Maliye Bakanlığının vizesi gereken hâllerde bu vizenin yapıldığının bildirilmesini izleyen günden itibaren 15 gün içinde geçici teminatı kesin teminata çevirerek noterlikçe tescil edilmiş sözleşmeyi, idareye vermek zorundadır." hükmü yer almakla birlikte 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 1'inci maddesine göre sözleşme, tarafların iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamalarıyla kurulduğundan noter tescili, sözleşmenin kurucu şartı olarak değerlendirilmemektedir.

Bu kapsamda belediye taşınmazlarının belediye personel şirketine kiralanmasında da 2886 sayılı Kanun hükümlerine uygun hareket edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

9) Belediyemizde memur olarak görev yapmakta olan personelimiz 12 yıl astsubay, 6 ay da memur unvanında çalışmış ve lisans mezunudur. Görevde yükselme sınavına girmeksizin şef kadrosuna ataması yapılabilir mi?

04/07/2009 tarihli ve 27278 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Mahallî İdareler Personelinin Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Esaslarına Dair Yönetmelik'in 5'inci maddesinin birinci fıkrasında görevde yükselmeye tabi kadrolar sayılmış, şef kadrosu da yönetim hizmetleri grubu içerisinde görevde yükselmeye tabi kadrolar arasında gösterilmiştir.

Yönetmelik'in 7'nci maddesinde görevde yükselme sınavına tabi olarak atanacaklarda aranacak özel şartlar düzenlenmiştir. Buna göre şef kadrosuna atanabilmek için;

1) En az iki yıllık yüksekokul mezunu olmak,

2) Son müracaat tarihi itibarıyla 5'inci maddenin birinci fıkrasının (d) bendinin (2) numaralı alt bendinde sayılan (Bilgisayar işletmeni, veri hazırlama ve kontrol işletmeni, veznedar, ambar memuru, ayniyat memuru, belediye trafik memuru, bilet satış memuru, evlendirme memuru, gemi adamı, koruma ve güvenlik görevlisi, gişe memuru, memur, mutemet, sayaç memuru, tahsildar, şoför) görevlerde en az iki yıl süreyle çalışmış olmak,

gerekmektedir.

Yönetmelik'in 6'ncı fıkrasında, görevde yükselme suretiyle atanacaklarda aranacak genel şartlar düzenlenmiş, görevde yükselme sınavında başarılı olmak, bu Yönetmelik kapsamındaki kadrolara atanabilmek için son müracaat tarihi itibarıyla 5'inci maddede öngörülen alt görevlerde toplam en az bir yıl çalışmış olmak da bu şartlar arasında sayılmıştır.

Yönetmelik'in 20'nci maddesinin (b) bendinde; gruplar arası görevde yükselme niteliğindeki geçişler ve alt gruptan üst gruplara geçişlerin görevde yükselme sınavına tabi olduğu, mahallî idarelerde ve diğer kamu/kurum ve kuruluşlarında daha önce bulunulan görevler ile aynı düzey görevlere veya alt görevlere, görevde yükselme eğitimi ve sınavına tabi tutulmadan atama yapılabileceği düzenlenmiştir.

Yönetmelik'in 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında alt görevin; 27/9/1984 tarihli ve 3046 sayılı Kanun'da belirtilen hiyerarşik kademeler çerçevesinde daha alt hiyerarşi içindeki görevleri, aynı düzey görevin; hiyerarşi, görev, yetki ve sorumluluk açısından aynı grupta ya da grup içinde alt gruplar olması hâlinde aynı alt grupta gösterilen görevleri ifade ettiği belirtilmiştir.

3046 sayılı Kanun'un 15'inci (02/07/2018 tarihli ve 703 sayılı KHK ile Mülga) maddesinde, "Bakanlık merkez, taşra, yurt dışı teşkilatları ile bağlı ve ilgili kuruluşların hiyerarşik kademeleri hizmetin özelliklerinden kaynaklanan farklılıklar dikkate alınmak kaydıyla aşağıdaki şekilde düzenlenir" denilmiş ve maddenin devamında da hiyerarşik kademeler ve birim unvanları belirtilmiştir. Ancak söz konusu Kanun'da astsubayların veya Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu'na tabi olarak çalışan diğer personelin hiyerarşik unvanlar içerisindeki yeri ile ilgili herhangi bir düzenleme yapılmamıştır.

Konuyla ilgili olarak Devlet Personel Başkanlığının Kamu Denetçiliği Kurumu Başdenetçiliğine vermiş olduğu görüşte; 4 adet hiyerarşik unvanla, 11 adet rütbe arasında yapılan eşdeğerlik tespitine ilişkin çalışmalar sonucunda; astsubay rütbelerinin memur unvanlı kadro ve aynı düzeydeki diğer unvanlı kadrolarla eşdeğer görevler olduğu belirtilmiştir.

Yukarıdaki açıklamalar birlikte ele alındığında; görevde yükselme sınavına tabi olan şef kadrosu ile astsubay kadrosunun hiyerarşik unvanlar içerisindeki yeri ile ilgili bir düzenleme bulunmadığı dolayısıyla bu iki görev arasında denklik veya astlık üstlük ilişkisi gibi bir bağlantının kurulamayacağı, Devlet Personel Başkanlığının vermiş olduğu görüşte astsubay kadrosunun memur ve aynı düzey-

deki diğer unvanlı kadrolarla eşdeğer sayıldığı dikkate alındığında astsubay olarak görev yapmış olan kişinin görevde yükselme sınavında başarılı olmak kaydıyla şef kadrosuna atanabileceği değerlendirilmektedir.

10) Büyükşehir ilçe belediyesi statüsünde olan belediyenizde belediye başkan yardımcılarının ödenecek özel hizmet tazminat oranı nedir?

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 152'nci maddesine istinaden kararlaştırılan Devlet Memurlarına Ödenecek Zam ve Tazminatlara İlişkin 17/4/2006 tarih ve 2006/10344 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı eki II sayılı Cetvelin (A) Üst Yönetim ve Genel İdare Hizmetleri başlıklı bölümünün 6. Grup (6) numaralı bendinde il ve büyükşehirlerin merkez ilçelerinin belediye başkan yardımcılarının için özel hizmet tazminat oranı (Nüfusu, en son yapılan resmi nüfus sayımına göre 250.000 ve daha fazla olmak kaydıyla) %200, 7. Grubun (4) numaralı bendinde diğer il ve büyükşehirlerin merkez ilçelerinin belediye başkan yardımcılarının için %175, bunun dışında kalan 1. dereceli belediye başkan yardımcılarının için 10. Grupta bu oran % 135 olarak belirlenmiştir.

Büyükşehirlerde kurulacak merkez ilçe belediyesi ile ilgili düzenlemeye ilk defa mülga 195 sayılı Büyükşehirlerin Yönetimi Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname'de rastlanmaktadır. 195 sayılı KHK'nın 5'inci maddesinde büyükşehir belediyesinin sınırları, ismini aldığı büyükşehirin (il belediyesinin) sınırları olarak belirlenmiş, 4'üncü maddesinde büyükşehir dâhilindeki ilçelerde ilçelerin adını taşıyan ilçe belediyesi kurulacağı, merkez ilçelerin bu Kanun Hükmünde Kararname'nin uygulanması bakımından ayrı bir ilçe sayıldığı, bu ilçenin büyükşehir belediyesi içinde kalan kısmında "Merkez İlçe Belediyesi" adı ile bir belediye kurulduğu düzenlenmiştir. Aynı hüküm 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun'da da tekrar edilmiştir.

3030 sayılı Kanun'u yürürlükten kaldıran 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun Geçici 2'nci maddesinde ise; İstanbul ve Kocaeli illeri hariç diğer büyükşehir belediyelerinin sınırları yarıçap esasına göre tespit edilen alanla sınırlandırılmış, bu düzenlemenin sonucu olarak ildeki bütün ilçeler değil sadece büyükşehir belediyesi görev ve sorumluluk alanını oluşturan yarıçap içerisinde kalan ilçeler merkez ilçe olarak kabul edilmiştir. 6360 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik sonrasında ise büyükşehir belediyelerinin sınırı il mülki sınırı olarak belirlenmiştir.

Mevzuatımızda büyükşehir merkez ilçenin tanımına yer verilmemekle birlikte doktrinde ve uygulamada büyükşehir sınırları içerisinde kalan ilçelerin merkez ilçe olarak kabul edildiği, yukarıda belirtilen düzenlemelerde merkez ilçe olarak kabul edilen belediyelerden büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan belediyelerin anlaşıldığı, 195 sayılı KHK'nın yürürlüğe girdiği tarihte büyükşehir belediyesinin il belediyesinin sınırlarında (mülki sınırlar değil, il belediyesi için öngörülen görev ve sorumluluk alanı) kurulduğunun düzenlendiği, bu sınırlar içinde başka bir ilçe belediyesi olmaması nedeniyle bir ilçe belediyesi kurulması ihtiyacı doğduğu, 6360 sayılı Kanun'un büyükşehir belediyelerinin görev ve sorumluluk alanını il mülki sınırlarına genişlettiği dolayısıyla bu sınırlar içinde kalan ilçe belediyelerinin tamamının büyükşehir ilçe belediyesine dönüştüğü, bu ilçeler arasında statü, görev, yetki ve sorumluluk açısından hiçbir fark olmadığı dikkate alındığında büyükşehir ilçe belediyelerinin tamamının merkez ilçe olarak kabulü gerekeceği, buna göre nüfusu 250.000 ve daha fazla olan büyükşehir ilçe belediyelerinde belediye başkan yardımcılarının özel hizmet tazminat oranının %200, nüfusu 250.000'den az olan büyükşehir ilçe belediyelerinin belediye başkan yardımcılarının özel hizmet tazminat oranının ise %175 olarak hesaplanması gerektiği değerlendirilmektedir.

11) Belediye şirketinde çalışan işçilere ilave tediye ödenir mi?

6772 sayılı "Devlet ve Ona Bağlı Müesseselerde Çalışan İşçilere İlave Tediye Yapılması ve 6452 Sayılı Kanunla 6212 Sayılı Kanunun 2'nci Maddesinin Kaldırılması Hakkında Kanun'un 1'inci maddesinde umumi, mülhak ve hususi bütçeli dairelerle mütedavil sermayeli müesseseler, sermayesinin yarısından fazlası devlete ait olan şirket ve kurumlarla belediyeler ve bunlara bağlı teşekküllerde çalışmakta olan ve İş Kanunu'nun muaddel birinci maddesindeki tarife göre işçi vasfında olan kimselere, ücret sistemleri ne olursa olsun, her yıl için birer aylık istihkakları tutarında ilave tediye yapılacağı belirtilmiştir.

Söz konusu düzenlemede belediye şirketlerinin açıkça belirtilmemesi, belediye şirketlerinde çalışanlara ilave tediye ödenip ödenmeyeceği konusunda tereddütlerin yaşanmasına neden olmuştur.

Yargıtay 22'inci Hukuk Dairesinin 2016/24028 E., 2017/14012 K. sayılı ve 13/06/2017 tarihli kararında "... 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, iktisadi devlet teşekkülleri ile kamu iktisadi kuruluşlarını ve bunların müesseselerini, bağlı ortaklıklarını ve iştiraklerini kapsamaktadır. Kanun Hükmünde Kararname'nin 2'inci maddesinin birinci bendinde "Kamu iktisadi teşebbüsü "Teşebbüs"; iktisadi devlet teşekkülü ile kamu iktisadi kuruluşunun ortak adıdır."; ikinci bendinde "İktisadi devlet teşekkülü "Teşekkül"; sermayesinin tamamı devlete ait, iktisadi alanda ticari esaslara göre faaliyet göstermek üzere kurulan, kamu iktisadi teşebbüsüdür."; üçüncü bendinde "Kamu İktisadi Kuruluşu "Kuruluş"; sermayesinin tamamı Devlete ait olup, tekel niteliğindeki mal ve hizmetleri kamu yararı gözeterek üretmek ve pazarlamak üzere kurulan ve gördüğü bu kamu hizmeti dolayısıyla ürettiği mal ve hizmetler imtiyaz sayılan kamu iktisadi teşebbüsüdür." tanımlamalarına yer verilmiştir. Bu tanımlamalarla sabit olduğu üzere, kamu iktisadi teşebbüslerinin sermayesi Devlete aittir. Belediyeler ise, Devlet tüzel kişiliğinden ayrı bir tüzel kişiliğe sahiptir. Dolayısıyla belediyelerin hissedarı oldukları şirketler, 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamında olmayıp, kamu iktisadi teşebbüsü sayılamaz.

6772 sayılı Kanun'un 1'inci maddesindeki düzenleme uyarınca, "belediyeler ve bunlara bağlı teşekküller" kanun kapsamındadır. Belediyelerin hissedarı olduğu şirketler ise, Ticaret Kanunu hükümlerine tabi, belediyeden ayrı ve bağımsız özel hukuk tüzel kişiliğine sahip olduğundan, bu şirketlerin belediyeye bağlı teşekkül sayılması mümkün değildir. Anılan maddede, sermayesinin yarısından

fazlası Devlete ait olan şirketlerin kanun kapsamında olduğu açıkça belirtilmiş olmasına rağmen, madde metninde sermayesi belediye ait olan şirketlere yer verilmemesi kanun koyucunun tercihidir. Keza, 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun, 15.07.1934 tarihinde yürürlüğe giren 2571 sayılı Kanun'la değişik 19. maddesi hükmünde, belediyelerin iştirak edecekleri şirketler ifadesine açıkça yer verilmiş olduğu halde, bu tarihten sonraki bir tarih olan 11.07.1956 tarihinde yürürlüğe giren 6772 sayılı Kanun'da, belediyelerin hissedarı olduğu şirketlerden bahsedilmemiş olması da bu durumun bir göstergesidir. Dolayısıyla, 6772 sayılı Kanun'un 1. maddesindeki, belediyeye bağlı teşekkül ifadesinden, kanun koyucunun, belediyelerin hissedarı olduğu şirketleri kastettiği söylenemez." denilerek belediyelerin hissedarı olduğu şirketler 6772 sayılı Kanun kapsamında bulunmadıklarından, belediye şirketinin ilave tediye ödemekle yükümlü olmadığına karar verilmiştir.

Aynı konuda Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce verilen 18/04/2018 tarihli ve 63107535-140.06-(115702-120)-3270 sayılı görüşte de benzer gerekçelere yer verilerek belediyeler tarafından kurulan şirketlerin; 6772 sayılı Kanun'un 1'inci maddesi kapsamında yer almadığı ve dolayısıyla anılan şirket bünyesinde istihdam edilen işçilere ilave tediye ödenmesine imkân bulunmadığı belirtilmiştir.

Yukarıda yer verilen düzenleme ve yargı kararı gerekçesi birlikte değerlendirildiğinde belediye şirketlerinin 6772 sayılı Kanun kapsamında bulunmadığı dolayısıyla belediye şirketinde çalışanlara ilave tediye ödemesi yapılmayacağı değerlendirilmektedir.

12) 4 yıllık sosyoloji bölümü mezunu, memur kadrosunda olup 10 yıldan fazla hizmeti olan ve hâlen 1. dereceli temizlik işleri müdürlüğü kadrosuna vekâleten görevlendirilen personel, vekâlet görevinden kaynaklı mali haklardan yararlanabilir mi?

04/07/2009 tarihli ve 27278 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Mahalli İdareler Personelinin Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Esaslarına Dair Yönetmelik'in 7'nci maddesine göre müdür kadrosuna atanabilmek için; 657 sayılı Kanun'un 68'inci maddesinin (B) bendinde belirtilen atanma şartlarını taşımak, fakülte veya en az dört yıllık yükseköğretim kurumlarının, kadronun görev alanı ile ilgili eğitim ve öğretimde bulunan en az dört yıllık bölümlerinden veya bu bölümlere denkliği kabul edilen yurt dışındaki yükseköğretim kurumlarının ilgili bölümlerinden mezun olmak, ekli (2) sayılı listede sayılan müdürlükler için; son müracaat tarihi itibarıyla iki yılı uzman, sivil savunma uzmanı, şef, ayniyat saymanı, kontrol memuru, eğitmen veya muhasebeci kadrosunda çalışmış olmak, şartlarının taşınması gerekmektedir.

Temizlik işleri müdürlüğü kadrosu, Teknik Öğrenim Gerektiren Müdürlükler (Ek-1) listesinde sayılmaktadır.

657 sayılı Kanun'un 175'nci maddesinde bir göreve kurum içinden veya diğer kurumlardan vekâlet edenlere vekâlet aylığı ödenebilmesi için, vekilin asilde aranan şartları taşımasının zorunlu olduğu düzenlenmiştir. Devlet Memurlarına Ödenecek Zam ve Tazminatlara İlişkin 2006/10344 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ve 666 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'de de bir kadroya vekâlet edenlere ancak, asaleten atamada aranan tüm şartları taşımaları kaydıyla vekâlet ettikleri kadro için öngörülen özel hizmet tazminatı ve ek ödemenin asli kadroları için öngörülen özel hizmet tazminatı ve ek ödemenin fazla olması hâlinde aradaki farkın ödenebileceği ifade edilmiştir.

657 sayılı Kanun'un 68'inci maddesinin (B) bendinde; eğitim ve öğretim hizmetleri sınıfı ile sağlık hizmetleri ve yardımcı sağlık hizmetleri sınıfı hariç, sınıfların 1, 2, 3 ve 4'üncü derecelerindeki kadrolarına, derece yükselmesindeki süre kaydı aranmaksızın, atanmasındaki usule göre daha aşağıdaki derecelerden atama yapılabileceği ancak, bu şekilde bir atamanın yapılabilmesi için ilgilinin; 1'inci ve 2'nci dereceli kadrolardan ek göstergesi 5300'den az olanlar için en az 10 yıl, 3'üncü ve 4'üncü dereceli kadrolar için en az 8 yıl hizmetinin bulunması ve yükseköğrenim görmüş olmasının şart olduğu ve dört yıldan az süreli yükseköğrenim görenler için bu sürelere iki yıl ilave edileceği hükmü bulunmaktadır.

Yukarıdaki hükümler birlikte değerlendirildiğinde; temizlik işleri müdürlüğü kadrosu teknik öğrenim gerektiren müdürlükler arasında sayılmakla birlikte temizlik işleri müdürlüğü kadrosunun görev alanı ile ilgili eğitim veren özel bir bölümün olmadığı ve hangi öğrenim mezunlarının bu müdürlük için başvurabileceğine ilişkin bir düzenlemenin de bulunmadığı, her ne kadar Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığının 16/01/2013 tarihli ve B.08.6.YÖK.0.72-303.01.01.01-335 sayılı yazısı ile sosyolog unvanını haiz olanların görmüş olduğu yükseköğrenimin mesleki teknik yüksek öğrenim olarak sayılmadıklarına karar verilse de sosyolog unvanlı kadroların teknik hizmetler sınıfı kapsamına alındığı da göz önünde bulundurulduğunda bahse konu personeline vekâlet görevinden kaynaklı mali haklarının verilmesinin belediyenin takdirinde olduğu değerlendirilmektedir.

BELBİS

Nedir?

İhtiyaç duyan belediyelerin,
mali-idari iş ve işlemlerini takip edebileceği,
güvenli ve hızlı işlem yapabileceği,
modüler yapıda ve web tabanlı,
2011 yılında başlatılan, TBB bilişim projesidir.

GELİR MODÜLLERİ

MALİ MODÜLLER

SOSYAL MODÜLLER

Belediye Bilgi Sistemi